

JULOTTA I KUMLA KYRKA

Foto: Kamera-Bilden

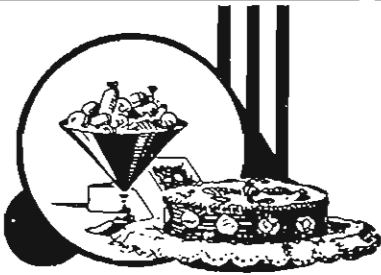
KUMLA

UTGIVARE
NILS HELANDER

1964

35:e årgången

JULBLAD

Beställ **JULTÅRTAN** i god tid hos

SÖRGÅRDENS KONDITORI

Pröva någon av våra rårtspecialiteter

GRÄDDBANAN - SCHWARTZWALD - CASABLANCA m. fl.

Servering av gott kaffe

Inneh. MARTIN LINDBLAD

Köpmangatan 26, Kumla

Tel. 704 01

Inte blott till julen

utan året runt göres inköpen av tobaksvaror m. m. i

Allt för håret o. rakningen
Dags- och veckotidningar
Alla slags tobaksvaror
pipor m. m.

Tobakshörnan

TORSTEN RISBERG

Trädgårdsgatan 3 - Tel. 707 80

GÖR ★ ★
JULAFFÄRERNA I
★

Strömzéns

GARN- & TRIKAAFFÄR

Tel. 701 96 - KUMLA

ERIC ERICSSON

Självköp Telefon 703 98, 704 99

STENEVÄGEN 43

För julinköpen

rekommenderas

Anna Bergs

TAPISSERI- &

Telefon 702 06 KORTVARUAFFÄR

ÖREBRO LÄNS LANTMÄNS CENTRALFÖRENING

Filial i Kumla

FODERMEDEL - GODSELMEDEL - SPANNMÅL

Telefoner: 701 77, 705 87

FRÖER - STRÅFODER - UTSADEN - MASKINER - OLJOR M. M.

*"Mer skomakare
än folk"*

Inbunden i trevligt band 15:—

Hos bokhandl. i Kumla och Hallsberg

Gör Edra julinköp i

GÖSTA BLIXTS

Speceri- & Matvaruaffär

Tel. 706 12

Norra Kungsvägen 18

Bokverket **KUMLABYGDEN** är utfört av **KB KUMLA TRYCKERI**

KUMLA BEGRAVNINGSBYRÅ

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning som eldbegängelse. Begravningsbil tillhandahålles

Telefon 700 61

Vid bemärkelsedagar använd Eder av

KUMLA KÖPMANNAFÖRENING

Presentkort

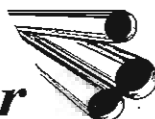

VÄRME- och SANITÄRA

INSTALLATIONER

inom såväl nybyggnader som gamla byggnader, servisledningar, vattenmätareanläggningar samt inställning och justering av element och radiatorer för bränsleekonomi. Packning av kranar, rensning av avlopp samt alla förekommande reparationer utföres.

Kumla
Rörinstallationer

Kontor och lager ODENGATAN 3, KUMLA — Tel. 711 80

Av Kumla stad auktoriserad rörledningsentreprenör

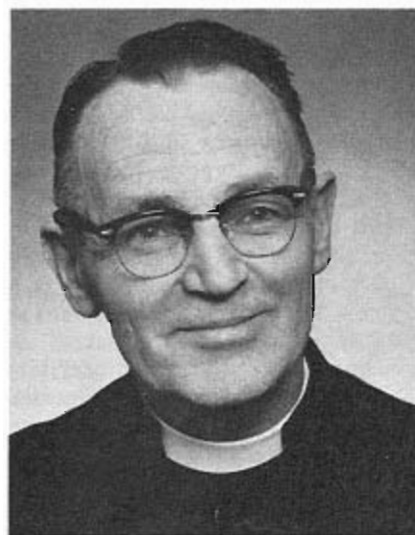
Rådfråga oss innan Ni låter utföra installationer och reparationer

Såsom en människa

Julbetraktelse för Kumla Julblad

av pastor Erik Västvik

Sök i allt blott själva kärnan; skal är allt som bräcks. Så lyder ju ett gammalt ordspråk. Julens glädjestunder i hemmet och i vänskretsen har ett värde, som inte skall förringas, men fattig blir trots allt den julhögtid, som endast ger oss ytliga fröjder. När juldagarna är över, står vi där med ett tomt skal i våra händer. Ty kärnan och stjärnan i julens fest är Jesus Kristus.

Den som med allvar söker julens innersta mening skall finna vägledning i bibelordet vi betraktar. Men läs det med eftertanke. Den gamla goda tidens *betraktelse* av Guds ord behöver vi, som lever i detta jäktets tidevarv, återuppliva. Därför: Låt oss söka stillhet inför Ordet och betrakta det under bön.

Varen så till sinnes, som Kristus Jesus var, han som var till i Guds-skepnad, men icke räknade jämlikheten med Gud såsom ett byte, utan utblottade sig själv i det han antog tjänare-skepnad, när han kom i människogestalt.

Så befanns han i utvärtes måtto vara såsom en människa och ödmjukade sig och blev lydlig intill döden, ja, intill döden på korset.

Paulus' brev till Filipperna kap. 2, v. 5—8.)

Försök inte med tanken pejla djupet av dessa ord. Gud är större än vår tanke. Guds människoblivande, inkarnationen, är och förblir ett under, ett mysterium över allt förnuft.

Sonen blir människa. Hemlighet stor utan like!
Porten upplåtes till himlarnas eviga rike.

Men tacka Gud för att denna hemlighet dock är en realitet, åtkomlig för alla.

Ej mänskotankens flykt dig när
Ej vishets konst dig finner.
Men tron som ödmjuk till dig går,
Dig ser och livet vinner.

Guds Son kom till oss och levde ibland oss "såsom en människa" för att visa oss vägen till Gud, vägen hem. I Jesus möter vi den rena, självförglömmande kärleken i dess högsta potens: "Han utblottade sig själv i det han antog tjänare-skepnad, när han kom i människogestalt."

Det finns ingen jakobsstege, på vilken vi kan klättra upp till Gud. Därför kom Gud ned till oss i Jesus, som genom sitt liv och sin död öppnade en ny väg till Guds paradiset. Och frälsningens väg erbjödes alla, ty "Gud vill att alla skola bli frälsta." Och den som funnit vägen instämmer av fullt hjärta i psalmens ord:

O gläds, min själ och sjung hans pris,
Som öppnat dig det paradiset,
Vars port din synd tillslutit.

Men de inledande orden i det citerade bibelstället får vi inte tappa bort: "Varen så till sinnes, som Kristus Jesus var." Det talar också om en inkarnation. Guds kärleken skall förkroppsligas i deras liv, som bekänner sig vara kristna.

För japanen Kagawa fick just detta bibelord vittgående och kännbara konsekvenser. När han som helt ung kom till tro på Kristus, utstöttes han från sin familj, och fadern gjorde honom arvlös. Kagawa höll emellertid fast vid sin tro, och bosatte sig i Kobes stinkande slumkvarter för att hjälpa nödlidande människor. Och hela hans liv bär ju vittne om villighet att i handling predika kärlekens evangelium.

Är det inte alltid så, att en osjälvisk gärning talar bättre än många och vackra ord.

Att ta emot Guds gåva — frälsningen genom Jesus — och att omsätta den i osjälviskt handlande, det är att uppleva julens mening och finna vägen till ett liv, som är värt att leva.

Grosshandlare Hagendahl och hans väg

Av TAGE TAPPER

Kumla stads huvudgata heter Hagendalsvägen. Långt ifrån alla kumlabor vet hur gatan fått sitt namn och vem denne Hagendahl var. Det är heller inte många som vet, att gatan fanns och var namngiven långt innan något samhälle hade börjat växa upp kring Kumla station.

Järnvägen Stockholm—Göteborg invigdes 1862. Samtidigt invigdes också sträckan Örebro—Hallsberg, som var en viktig bibana till denna vår första stambana. När järnvägen byggdes genom Kumla socken, fanns det på platsen för Kumla stad endast kärr och skogsmark. Järnvägsstationen byggdes straxt norr om landsvägen mot Hardemo (nuv. Stenevägen—Kyrkogatan) och fick namn efter den närbelägna kyrkan, alltså Kumla. Stationen låg också på Kumla bys utmark.

Ett stationshus av trä byggdes väster om järnvägen och en liten vägstump byggdes fram till landsvägen (Stationsgatan). På andra sidan järnvägen uppfördes ett godsmagasin straxt söder om där taxistationen nu ligger. Och så byggdes en liten vägstump fram till landsvägen (Odengatan, tidigare kallad Järnvägsgatan). I hörnet av landsvägen (Kyrkogatan) och godsmagasinvägen (Oden-gatan) byggde handlandena Fosselius och Bergöö på 1860-talet samhällets första butik, en diversehandel som även handlade med spannmål och utsäde.

År 1871 uppförde grosshandlaren C. A. Hagendahl från Örebro ett magasin på ungefär den plats där taxistationen nu ligger. Vägen dit gick förbi godsmagasinet. Annan tillfartsväg fanns inte.

Hagendahls magasin var det gamla sockenmagasinet från kyrkan, som kommunalstämman den 22 december 1870 beslutat sälja till högstbjudande. Den 24 april 1871 såldes det till Hagendahl för 1.400 rdr rmt på villkor att virket och taktegllet skulle — sedan Hagendahl tagit ned byggnaden — på kommunens bekostnad forslas till anvisad plats vid stationen, där det återuppfördes.

Hagendahls kunder måste nu alla fara förbi Fosselius affär i hörnet vid järnvägsövergången för att komma till detta magasin. Det hade till följd, att Fosselius litet då och då kunde "fånga upp" de kunder, som for förbi hans affär. Det gällde alltså för Hagendahl att på något sätt få kunderna att åka någon annan väg. Enda möjligheten var att bygga en ny väg.

Sagt och gjort. Redan i januari 1872 inköpte han en markremsa från 1/4 mantal Östergården i Kumla by för 120 rdr rmt och anlade vägen från landsvägen (Kungsvägen) ned till magasinet. Vägen fick i folkmun namnet Hagendalska vägen och sedermera, när municipalsamhället lät "döpa" alla gator, Hagendalsvägen. Redan 1885 hade emellertid Hagendahl överlämnat vägen som gåva till Kumla kommun, som än i dag har lagfart på densamma. Om detta kan läsas bl. a. i Kumla sparbanks hundraårsskrift 1948.

Det kanske även bör nämnas, att denna första Hagendalsväg inte helt överensstämmer med den nuvarande. Dels var den givetvis smalare, tio alnars bredd enligt köpehandlingen, dels gick den uppe vid Kungsvägen snett igenom kvarteret Vagnmakaren, dvs. norr och väster om ordenshuset Natanael. Antagligen var backen upp till landsvägen för brant för dåtidens hästskjutsar.

Vem var nu denne Hagendahl? Att han var en märklig man är klart. Här skall efter skilda källor återges en del data ur hans liv. Ur Svenska släktkalendern 1963 kan inhämtas, att släkten härstammar från Haga säteri i Svinnegarns socken i Uppsala län. Frälsebonden Olof Eriksson, f. 1701, hans son Anders Olofsson, f. 1742, d. 1792, var sadelmakaremästare hos greve Carl Posse på Haga. Efter gårdsnamnet Haga tog han namnet Hagendahl och hans ende son, Erik Hagendahl, f. 1777, flyttade till Örebro, där han utövade faderns yrke och var ålderman bland sadelmakarna vid sin död 1832. Han gifte sig 1809 med Maria Axberg från Dylta bruk, f. 1786, d. 1882. Deras son var denne Carl Adolf Hagendahl, född den 25 maj 1825 i Örebro.

Hagendahls sonson, lagman Gunnar Hagendahl, Stockholm, har i brev omtalat, att Carl Adolf — som vid sju års ålder blev faderlös — vid 15 års ålder kom till handlanden J. N. Bergstrand i Nora, där han genomgick graderna och så småningom blev bokhållare. År 1848 (N. A. 12/1 1895 uppger 1847 som startår) öppnade han egen diversehandel i Örebro i Societetshuset vid Stortorget, vilket hus dock lades i aska vid den stora stadsbranden 1854.

Redan från början kom Hagendahl att syssla med frö- och spannmålsaffärer. Det föreligger i olika verk skilda uppgifter om vem som var pionjär på detta område. Herman Juhlin Dannfeldt i "Kungl. Lantbruksakademien 1813—1912" har en uppfattning, Bernhard Forssell i "Örebro och dess utveckling" (1912) har en annan. Professor F. C. Schübeler säger i "Norges vaextninge etc" (1886), att Hagendahl var först med alsikeklöver. J. O. Jonsson skriver i "Örebro läns hushållningssälls-kaps historia": "En ovärderlig insats i utvecklingen av denna affär har gjorts av grosshandlaren C. A. Hagendahl, vilken genom sin noggrannhet och redlighet mot såväl säljare som köpare bragt anseende även i utlandet åt det svenska fröet, speciellt åt det dyra alsikeklöverfröet."

Hagendahl strävade efter att få fram ett rent frö med hög kvalitet, och att han lyckades därmed måste betraktas som en av hans stora insatser. Man skall veta att det på den tiden salubjöds mycket undermåliga och utblandade varor. Trots att lantbruksakademien i en cirkulärskrivelse 1879 pläderade för frökontroll var Örebro läns hushållningssällskap ohågat. Hagendahl insåg betydelsen av detta och upprättade redan 1878 en egen

Köp julgotterna i

KÅGES KONFEKTHÖRNA *Pomona*

Hagendalsvägen 4

Allt i konfektyrer och frukt. Glace till middagar och fester

Beställningar till tel. 711 90

frökontrollanstalt, "Hagendahls frökontrollstation i Örebro". Föreståndare var agronom C. G. Zetterlund, som av Hagendahl erhöll årligt anslag om 1.500 kronor för att driva anstalten och göra erforderliga analyser åt Hagendahl. År 1877 hade Hushållningssällskapet börjat ge anslag åt kemiläraren E. B. Fernqvist kemiska undersökningar av lantbruksprodukter, och 1880 sammanslogs de båda anstalterna till Kemiska stationen för Örebro län (efter 1882 Kemiska och frökontrollstationen i Örebro). Denna frökontrollanstalt finnes alltfört kvar i Örebro, numera i eget hus Drottninggatan 63.

Framsynt och driftig såg Hagendahl redan tidigt att enbart Örebrobygden inte var tillräcklig marknad för ett gott frö. Han inriktade sig tidigt på "europamarknaden", och det kan nämnas att han vid världsutställningen i London 1862 fick berömliga omnämmanden för "klöfverfrö m. m. af god beskaffenhet". Så även i Hamburg 1863. Även vid världsutställningarna i Wien 1873, Paris 1878, Prag 1879 och Amsterdam 1883 fick han pris eller guld- och silvermedaljer. Och så deltog han förstås i de flesta utställningar här i landet. Trots allt detta lyckades kanske inte utlandsaffärerna så bra som Hagendahl tänkt sig. Han gjorde åtskilliga förluster på dem, liksom på en del ingångna borgensförbindelser, men lyckades med hjälp av några vänner rida ut krisen.

År 1888 bildade han tillsammans med bl. a. Zetterlund Mellersta Sveriges utsädesförening med Karlslunds gård som försöksstation (N. A. 27/5 1930). Han var speciellt intresserad av goda kornsorter, och en av dessa kallades ännu för "Hagendahls stamkorn".

Redan år 1881 hade han utsetts till hedersledamot av Örebro läns hushållningssällskap och fick sällskapets guldmedalj "för de stora förtjänster han först bland andra i länet inlagt ifråga om spannmålshandeln i Örebro tidsenliga ordnande som ock de i länet producerade gräsfrösorters uppköp och beredning till en eftersökt exportvara."

För sin omfattande spannmålshandel lät han 1858 på tomten Kungsgatan 5—Stortorget 11 (nuvarande Konsum kontor-restaurant-affär) uppföra stadens största spannmålmagasin i rött fasadtegel, som 1927 fick lämna plats för Konsumbygget.

Detta magasin — som alla äldre örebroare mycket väl minns — fick vara lokal även för andra begivenheter. I en lokal började Elimkyrkan (pingstvännen) sin verksamhet och här övade på 1860-talet Örebro skarpskyttar exercis.

Här bör kanske också nämnas att Hagendahl hade ett magasin även vid Vretstorps station, som på denna tid var ett centrum av helt annan klass än vad det är idag.

Att Hagendahl skulle bli engagerad i näringslivet, var ju självklart. Tillsammans med Erik Söderlind (grosshandlare, född i Vesta i Kumla), C. A. Rohloff (bokhandlaren) och J. W. Gyllander (bror till H. H. Gyllander, donator till Kumla församling) grundade han 1858 Örebro läns filialbank. Efter endast några år uppgick densamma i Örebro enskilda bank 1867 och denna (som även hade avdelningskontor i Kumla) har ju sedermera uppgått i Skandinaviska banken.

Fru Maria Hagendahl
f. Holmgren (1833—1889)

Grosshandlare C. A. Hagendahl
(1825—1902)

Hagendahl var även ledamot i styrelsen för Örebro och Nora Stads hypoteksförening, liksom även för Ränste- och Kapitalförsäkringsanstalten i Örebro.

Han var naturligtvis kommunalt verksam, och invaldes i den första uppsättningen stadsfullmäktige i Örebro år 1863. Han var vidare ledamot i kyrkorådet i Örebro och en tid kyrkvärd, biträdande kassaförvaltare för Enskilda flickskolan i Örebro och ledamot av direktionen för Första November-stiftelsen, som hade till ändamål att uppföstra fattiga barn. Att han var riddare av Vasorden behöver knappast nämnas. Hans namn återfinnes på stenen över bemärkta närkingar vid Gällersta forngård.

I hörnet av Stortorget och Drottninggatan (nr 2 resp. nr 11) låg förr det s. k. Bromsiska huset, ett patricierhus ägt av kommerserådet C. G. Broms yngsta dotter. Huset stod långt ut i Drottninggatan och skulle enligt 1854 års stadsplan rivas för gatans breddning. När fröken Carolina Broms avlidit år 1866 erbjöds staden att köpa fastigheten, men hesiterade inför ett som man tyckte för högt pris. Tillsammans med ingenjören Andrew Hollingworth inköpte Hagendahl fastigheten för 70 000 kronor och uppförde där det hus, som än i dag står på platsen och nu inrymmer Lindhska bokhandeln. Gatumarken — 1,852 kappland — fick staden sedan köpa för 45 000 kronor, vilket inte för staden var någon särskilt god affär.

Huset kallades rätt länge Hagendahlska eller Hollingwortska huset. Mest känt har det dock blivit i litteraturen. Hjalmar Bergman har skrivit om det i romanen Farmor och vår herre: Borckska gården, byggd av byggmästare Grundholm (arkitekt Carl Lundmark). Det var det hus, som hade ett stort rum mitt i, vilket saknade fönster, och om vilket "Farmor" uttryckte sig väl så vanvördigt: "Sätt ett käril i skrubben, så får herrn det finaste skithus i stan." Dvs. "Farmor" lägger orden i Grundholms mun, som också om felen (alla Grundholms hus hade något fel) sade: "För det första var det inte något fel, för det andra var det inte hans fel, för det tredje syntes det inte." Genom en lika givande som rolig undersökning har Bertil Waldén i en uppsats i Samfun-

Den bästa julklappen — EN SPARBOOK I

SVENSKA HANDELSBANKEN

Hagendalsvägen sedd från Torget när sekellet var ungt.

Bilden domineras av den byggnad, som inrymde Frans Erikssons affär och som revs 1958. När bilden togs hade längan mot Torget ännu inte byggts. En lustig detalj är det ursirade balkongräcket, som ännu finns bevarat på vindsvåningens balkong på det moderna hus, som köpman Manne Larsson byggde 1960 och som inrymmer Kumla sparbank. Trådstaketet till vänster avgränsar det nuvarande torget och skulle väl hindra de på området betande korna att komma ut på gatan. Längst upp i gatan skymtar Pellenäs — förut Konsumaffär — numera bilhandel. Gatans standard var den för tiden vanliga: Inga gångbanor, fotsdjupa hjulspår och mängder av lervälling. Se även bilden på sid. 26!

dets Örebro stads- och länsbiblioteks vänners meddelande nr XXI utrett detta förhållande, då han bevisar att Vadköping är Örebro.

Sin bostad hade dock Hagendahl i huset Kungsgatan 5, där det fördes stort hus. Även om detta kan vi läsa i litteraturen. År 1868 utkom en roman "Förr och nu eller En småstads mysterier af -xc-". Det var en nyckelroman, där de flesta kända Örebroare förekom, givetvis även Hagendahl. Hans "täcknamn" är där Korndahl. Det är frestande att citera:

"En middag hos handlanden Korndahl.

De flesta af stadens X:s manliga innevärdare, med något anseende, såväl som fremlingar af betydelse, äro i dag samlade hos stadens störste köpman Korndahl. Vid en hastig öfverblick på gästerna, som redan börjat med smörgåsborden, synes länets höfding, embetsmän, militärer, brukspatroner, köpmän, fabrikanter, till och med en och annan resande Lundström. Den stora präktiga våningen om 10 å 12 rum är inbjudande, men ännu mera det i salen dukade middagsbordet! Betrakta blott de präktiga silfverskålarna med sina läckerheter, de stora faten med "hummer å la daube", krystallkolonnerna kring de slipade karafferna med sitt glödande innehåll! — titta sedan in uti skänkrummet — der hela kompanier af "Marcobrunner" och "Guldkronan", plutoner af "Burgunder" och "Tokajer" stå i sluten ordning färdiga till framryckning! Det är kungligt!

Middagen är "gående". Vid fönstren och kring väggarna äro småbord dukade.

Sedan middagen börjat, aflöste den ena utmärkta rätten den andra. Tolf rätter serverades. Karafferna tömdes och fylldes oupp-

hörligt med drufvans gyllne safter, "Tokajern" tjusade, "Marcobrunner" lifvade och "Guldkronan" eldade sinnena! Man njöt i fulla drag af allt vad stunden erbjöd, tungans band lossades, man fraterniserade allmänt, glädje, vänskap och förtroelighet förenade alla gästerna."

Att det Hagendahlska huset var ett gästfritt hus, kan man nog inte missta sig på. Att det också var ett ansett hus är också säkert. När järnvägen invigdes 1862 besöktes Örebro av den kungliga familjen, nämligen kungen, drottningen, prinsessan Lovisa och prins August. Kungaparet och prinsessan bodde på Örebro slott och prins August hos grosshandlare Hagendahls. Det var en stor festställning, och vid balen på Stora hotellet berättar tidningarna bland mycket annat, att prins August dansade fransäs med fru Hagendahl.

Hagendahl hade gift sig 1852 med Maria Katarina Holmgren. De hade fem döttrar och sonen Carl Erik, född 1860, som övertog spannmålsfirman 1895 och sedan flyttade den till Enköping, där han bosatte sig.

Även fru Hagendahl var en verksam människa. Hon var bl. a. ordförande i direktionen för Enskilda flickskolan, som höll till i gården nr 54 på söder. Hon var också mycket känd för sin stora välgörenhet. Erik Hjalmar Linder — vår store Hjalmar Bergman-kännare — har i "Stenarna där barn jag lekt" analyserat verklighetsunderlaget till den starkt självbiografiska romanen

JULBORDETS LÄCKERHETER

KÖPER NI MED FÖRDEL HOS OSS

Förstklassiga charkuterivaror —
— stor sortering av delikatesser

HANDLA RATT PARKERA LATT

Götes

SKOLVAGEN
MOSSBANEGATAN

TEL. 784 00
TEL. 784 01

Sommaro — ett sommarnöje från 1700-talet — ägt av bl. a. familjerna Broms och Hagendahl. Nu ägt av Örebro stad och fridsområde åt örebroarna. Beläget i östra delen av Adolfsberg.

Jag, Ljung och Medardus, och där lyckats identifiera de tre gudmödrarna Holländer, Utter och Pflöke. Gudmor Holländer är den ovan nämnda ingenjör Hollingworts hustru och gudmor Utter (delvis) fru Maria Hagendahl. Hennes givmildhet och hjälpsamhet lär ha varit legendarisk. Andra drag har hämtats från andra förebilder. Hon var född i Karlstad den 25 mars 1833, dog på Hagendahls sommarställe Sommaro, Adolfsberg den 25 juni 1889. Denna vackra byggnad och område finns ännu kvar och är nu i Örebro stads ägo.

Mycket mera vore att nämna om Hagendahl. Man kan berätta, att även nya Domusvaruhuset står på mark, som ägts av Hagendahl, men som han 1872 sålde till Carl L. Atterling, som på en del av marken byggde "Atterlingska basarerna", som revs för bara några få år sedan. Man kan också omtala, att han var med och tog initiativet till Skarpskyttegillet i Örebro, som ännu lever kvar som Örebro skytteförening (se Sture Hoffman Örebro skytteförening 1861—1961). Örebrologen av W 6 har honom bland sina stiftare 1868 och som 1879 även hyrde lokal i Hagendahlska huset. Även hembygdsintresset fick sitt, ty Hagendahl var revisor i Nerikes fornminnesförening.

I Nerikes Allehanda den 12 januari 1895 berättas om de motgångar Hagendahl hade under sina senare år, då han väl var rätt nära konkursen, men fick uppgörelse med sina fordringsägare. Tidskriften Lantmannen den 3 april 1897 skriver om den välförtjänta hyllning den då 72-årige Hagendahl blev föremål för av Örebro läns hushållningssällskap vid dess årssammanträde. Det var då femtio år sedan han grundade sin firma och började det "tragna arbete, hvar af fosterbygd och fädernesland hemtat vida större båtnad än den, som kommit honom själf till del."

I Säningsmannen den 4 juli 1908 berättar Saxon om hur jämtländska bönder vid en leverans från Hagendahl råkade få med frö av en för dem okänd gulblommande växt. Då man inte visste vad den kallades, döpte

Ur gamla tidningslägg

Vattenledning i Kumla.

Vattenbyggnadskommittén i Kumla municipalsamhälle har nu uppgjort kontrakt med byggnadsfirman Sana, Malmö, om anläggande av vattenledning i samhället. Arbetet påbörjas omedelbart och skall vara färdigt att tas i bruk första november i år. Enligt den nuvarande planen belöpa sig kostnaderna till 57 400 kronor, varjämte överenskommelse redan träffats för eventuella utvidgningar.

ÖK 17/5 1914

Ett lärlingskontrakt från 1888.

I egenskap av förmyndare för avlidne torparen Johan Jonsson från Vesta har jag härmed med skomakaren Erik Viktor Jonsson, Linde, Hardemo, överenskommit, att han för lärdom i Skomakeri emottager sonen Johan David under tre års tid, räknat från den 24 oktober 1887 till den 24 oktober 1890, emot en överenskommen ersättningssumma av Sjuttio (70) kronor, för alla tre åren, samt villkor att ovannämnda Jonsson föder, kläder, ömt och christligen uppfostrar, såväl i skolgång som öfrigt, samt fullständigt lär myndlingen skomakeriarbetet under lärotiden; allt för ofvannämnda summa Sjuttio kronor, vilka penningar utbetalas sedan första halfåret gått av lärotiden eller den 24 nästkommande april; med förbehåll likväl att om lärogossen innan läroårens slut med döden skulle afgå så återbär Jonsson af dessa Sjuttio kronor så mycket som kan vid uträkning belöpa sig på den tid af läroåren som återstår.

Sälunda öfverenskommet försäkras:

Linde i Hardemo den 22 februari 1888.

August Olsson, Hjortsberga, förmyndare.

(far till bankkamrer Arvid Olsson)

Dyrt att hoppa i Kumla.

Vid Kumla järnvägsstation är emellan järnvägsspåren uppsatt ett omkring meterhögt staket med en grind som är öppen för passage när inte tåg är inne på stationen. Men när tågen äro i annalkande slås grinden igen och låses automatiskt och en eventuell resande som blir stående utanför har att välja ett hopp över grinden, varav följer åtal och böter eller att se tåget försvinna och själf få stanna hemma. Härom **dagen** hände, att kära hälften till en av samhällets pampar kom i en dylik situation. Damen, fastän liten och korpulent vågade hoppet och lyckades utmärkt. Händelsen var värd en applåd även från dem som inte främst beundrade det rent sportsliga i prestationen. Nu återstår blott böterna som väl klaras lika galant.

ÖK 22/5 1914

tes den till "Hagendahl". Annars var det helt enkelt åkersenap.

Hagendahl avled den 20 augusti 1902 i Örebro. Hans son Carl Erik, som avled 1940, drev under många år sin spannmålsfirma i Enköping under firmanamnet C. A. Hagendahls son. Sönerna kan nämnas: Harald Hagendahl är professor emeritus i Göteborg, Gunnar Hagendahl är f. d. lagman i Svea hovrätt och Bertil Hagendahl är förste stiftsnotarie i Strängnäs.

JULKLAPPSFRÅGAN för hela familjen löses lättast genom besök hos

Fredås MANUFAKTURAFFÄR

JOHANNES KYRKO GATA - Tel. 704 63

Vår paroll: Goda varor till låga priser

Förfäderna och deras gård

NORRGÅRDEN I HJORTSBERGA

Från 1725 Hjortsberga 2, nu Hjortsberga 2³, med 1⁴, 4⁸ och 4¹⁵

II

Lekbacken med domarringen, Hjortsberga

Först ett tillägg till första delen av uppsatsen, där en kort redogörelse lämnades för siste frälsemannens, överstelöjtnanten Carl Perssons Natt och Dag fallissemang strax före sin död 1695, då kronan övertog Bjärka-Säbys gårdar bl. a. Norrgården i Hjortsberga, vilken sedermera försålles till åboarne Jöns Larsson d. y. och änkan (efter Johan Jönsson i Hjortsberga) Elin Persdotter. Tydligt hade Carl Persson mot förpantning av gården å minst 433 daler lånat motsvarande belopp av den förmögne greve Carl Gustaf Mörner på Esplunda, varför denne hade ett ombud vid auktionen. Det intressanta protokollet avtryckes här:

"Samma dag [1720 7/11]. I föllie af undfångne ordres, begiärade Länsman uti Crono Befallningsmannens ställe att ett helt Hemman uti Jordsbärge, förpantar af Hans Excellens Ricks Rådet och Gouverneuren Gref Mörner för 433 Daler 3¹/₂ öre Silf.mt, måtte

till den mästabjudande auctioneras, som och skiedde tillbiudandes länsmannen Mose 466 Dr 2 1/3 öre Silf.mt, Johan Padersson i Kumla by och Enkan Elin Padersdotter i Jortsbärge 500 Dr, Inspektoren Sven Siöman på Wählbte Grefwens wägnar 510 Dr, Padersson och Enkan 520 Dr, Siöman 530 Dr, Krögaren Peter Holmsten 540 Dr, Siöman 565 Dr, Holmsten 570, Siöman 575 Dr, Länsmannen 576 Dr, Siöman 577 Dr, Holmsten 579 Dr, Padersson och Enkan 580 Dr, Siöman 585 Dr, Enkan och Padersson 586 Dr, Siöman 590 Dr, Holmsten 595 Dr, Siöman 600 Dr, Padersson och Enkan 610 Dr, Siöman 612 Dr, Länsmannen 613 Dr, Krögaren 620 Dr, Siöman 625 Dr, Enkan och Padersson 628 Dr, Siöman 630 Dr, Länsman 631 Dr, Siöman 632 Dr, Holmsten 640 Dr, Siöman 641 Dr, Enkan och Padersson 645 Dr, Siöman 650 Dr, Holmsten 660 Dr, Siöman 665 Dr, Holmsten 670 Dr, Siöman 680 Dr, Holmsten 685 Dr, Siöman 690 Dr, Enkan och Padersson 695 Dr, Siöman 700 Dr, Holmsten 705 Dr, Siöman 710 Dr, Holmsten 715 Dr, Siöman 720 Dr, Holmsten 725 Dr, Siöman 730 Dr, Länsmannen 731 Dr, Siöman 740 Dr, Länsman 741 Dr, Siöman 742 Dr, Holmsten 750 Dr, Siöman 752 Dr, Holmsten 754 Dr, Siöman 770 Dr,

SUNDBERG & OLSONS
FOTO GRAFISKA

Hagendalsvägen 7 KUMLA
Tel. 708 44

BRUDPAR-
PORTRÄTT-
GRUPP-
SERIE-
FODELSEDAGS

Foto.

Vi rekommendera vår populära

PORTRÄTTSERIE

Jacob Jonas
Björnståhl
orientalist,
resbrevskrivare
1731—1779

Lars Hjortsberg
sin tids främste
skådespelare
1772—1843

Lars Persson
lantbrukare
Hjortsberga
1843—1916

Jonas Pettersson
godsägare
Gysta
1845—1931

Lars Romell
svampforskare
1854—1927

Lars Gunnar Romell
professor i skogs-
och markforskning
f. 1891

Holmsten 775 Dr, Siöman 780 Dr, Holmsten 785 Dr, Siöman 790 Dr, Holmsten 792 Dr, Länsman 795 Dr, Siöman 796 Dr, hvilken ock det behöllt."

De agerande voro länsman Jonas Mose; riksdagsmannen och häradsdomaren Johan Persson i Kumla by i samverkan med änkan Elin Persdotter i Hjortsberga, måhända riksdagsmannens syster; inspektoren Sven Siöman för greve Mörner; krögaren Petter Holmsten på Blacksta krog; greve Mörner gav högsta budet och kunde på så sätt skydda sin panträtt. Tyvärr ha vi ännu icke lyckats utforska de båda "Pädersönernas" härkomst. F. ö. kunde en gård, som tillhörde kronan, ej försälas på exekutiv auktion. Här tarvas alltså mer material för bedömandet än jag nu haft tillgång till. Har möjligen också utelämnandet vid försäljningen av Hällabrottet medverkat till att priset gick ner från 796 daler till 266? Det noggranna protokollet ger i alla fall en god bild av stridsläget.

Den förste som uppehåller sig vid släkten Hjortsbergs ursprung är prosten Magnus Hjortsberg (1739—1804), som i en anonym gravskrift över sin fader, "Probsten Herr Jonas Hjortsberg Larssons lefwerne, Strengnäs 1767", även nämnde att dennes far var "smed och åkerbrukare i byen Hjortsberga i Neriket och Kumbla sokn". Så småningom kom man också fram till att hans namn var Lars Persson. Vid de undersökningar rörande byar, gårdar och bönder i Kumla, som jag tillsammans med mina medarbetare Ivar Reinwaldt och Gertrud Jacobsen företagit har ett stort material i ämnet insamlats rörande hela socknen för tiden efter 1500-talets mitt. Då det här varit fråga om en av de omkring 20 odalfrälsegårdar som funnos i Kumla på 1500-talet har man haft lättare än eljest att fixera bönderna på gården, vilken tämligen tidigt dessutom specificeras genom att betecknas Norrgården och 1725 får jordeboksnumret Hjortsberga 2. En genomgång av gårdens skattebetalare får nedanstående resultat. Först bör betonas, att gården en tid framåt från mitten av 1500-talet kunde rymma både två och tre och t. o. m. fyra familjer. Här ha de uppdelats av oss på två spalter och äro uppförda i något så när kronologisk ordning.

Landbönder på Norrgården i Hjortsberga.

Odalfrälsegårdens landbönder —1699.

1526—. Måns Johansson, Kla kyrkas räkenskapsbok, 1946, ss. 121 och 201: redovisare för småjordsavrad 1522—31, nämndeman och sexman 1525—31, ledamot av lagmansnämnden 1525—48.
1554—65. Nils Månsson.
1573—75. Nils Svensson.
1632—55. Måns Persson. Faktoripipesmed. Nämndeman 1647—55. † 1655. Hustru Kierstin 1647—55.
1656—64. Har änkan Kierstin gården.
1665—71. Hans Olofsson.
1672—91. Lars Månsson. † 1691. 1/2 hmn.
1693—95. Gl. Jöns Larsson † 1695. 1947—87 bosatt i Älvesta nr 1. 1687—92 i S. Sanna nr 2. 1693—95 i Hjortsberga nr 2. Nämndeman 1672—95. Hustru 1. 1656 Ingrid (kallas 1657 Ingeborg). 2. Karin. Två söner och två döttrar, Ingeborg och Karin.
1696. Änkan Karin och mågen Lars. 1/2 hmn.

1554—56. Lars Persson.
1560. Måns.
1561—65. Olof Månsson.
1573—78. D:o.
1581—93. Olof. 1/1 hmn.
1596—1606. Raffwal. 1/1 hmn.
1607—37. Per Olofsson fakt.-pipesm. nämndeman 1607, 1637 över sextio år gl.
1637—71. Lars Persson. 1/2 hmn. fakt.-pipesmed. † 1672. Hustru Karin. En son prosten Jonas Larsson Hjortsberg *1652 †1709. En son Per Larsson.
1672—1721. Mågen Jöns Larsson y. † 1722. G. m. Ingjäl Larsdotter. Barnlösa enligt gemensamt testamente.

Kronobönder 1699—1723.

1697—1706. Lars Hansson † 1716. 1/2 hmn. G. 1706 m. Anna. (Flyttade till Älvesta och bodde där 1706—13. Nämndeman 1713—14. Riksdagsman för Kumla härad och Lerbäcks bergslag. 1717 hade änkan Anna gården i Älvesta.)
1709—19. Johan Jönsson. 1/2 hmn. † 1719 genom drunkning. G. 1) m. N. N. † 1710, 2) 18/7 1711 m. Karin Ersdotter † 12/12 1714. 3) 26/6 1715 m. Elin Persdotter, som sedermera gifte om sig med efterföljaren Sven Bengtsson † 1767.
1720—21. Änkan Elin Persdotter † 1754. 73 år gl.

Jöns Larsson y. Se ovan.

Bengr Persson. Se nedan.

God jul och Gott nytt år!

ÖSTERMALMS LIVSMEDEL

S:a Kungsvägen 17, Kumla,
telefon 700 80

Skattebönder efter 1723.

1722—67. Sven Bengtsson. $\frac{1}{2}$ hmn. * 1693 † 1767 74 år gl. G. 18/10 1721 m. Elin Persdotter † 1754 73 år gl. 2) 27/1 1764 m. Maria Jönsdotter fr. S. Mos * 30/11 1712. (Fadern Jöns Svensson, nämndeman 1681—95, häradsdomare 1696—1711, † 1713.)
1768. Ankan Maria Jönsdotter. $\frac{1}{6}$ hmn.
1773. Erik Nilsson. $\frac{1}{6}$ hmn. G. 14.10 1768 m. Margareta Persdotter.
1774—75. Jöns Jonsson. $\frac{1}{3}$ hmn. o.s.v.

1722—43. Bengt Persson. $\frac{1}{2}$ hmn. * 1675 † 1757 i Hjortsberga, 81 år gl. Bosatt i Dynningeberg 1702—06. Han flyttade 1721 t. Hjortsberga. G. 1) 17/9 1702 m. Kerstin Jönsdotter i Dynningeberg * 1671 † 1736, 2) m. Kerstin Jönsdotter i Hjortsberga * 1697 † 15/1 1780 i Hjortsberga, 83 år gl.
1745—47. Jöns Bengtsson. † 18/5 1763. G. 1744 m. Kerstin Jönsdotter † 1775 52 år gl.
1752. D:o. $\frac{1}{2}$ hmn.
1755—56. D:o. $\frac{1}{4}$ hmn. o.s.v.

Efter denna genomgång av omkr. 200 års skattelängder för Hjortsberga 2 övergår jag till kyrkoböcker och annat material. Vi börja då med släkten *Hjortsberga*. Den är nämligen mycket stor men måste här få ett starkt begränsat utrymme. Det är förut bekant, att den har sin utgångspunkt i smeden och lantbrukaren Lars Persson i mitten av 1600-talet. Framställningen härovan visar att denne var bosatt på Norrgården och nya data ha tillkommit. Före honom bodde på gården en serie bönder, som med goda skäl kunna misstänkas vara förfäder till honom: Lagmansnämndemannen m. m. Måns Johansson verksam 1525—48, bonden Olov Månsson 1561—93, vapensmederna och nämndemännen Per Olofsson 1607—37, och Måns Persson 1632—55 och hans änka Kerstin 1656—64. Nyssnämnde Lars Persson var antagligen broder till Måns Persson. Hans son Jonas Larsson * 1652 † 1709 bedrev energiska studier i Örebro, Strängnäs och Uppsala och antog namnet *Hjortsberg*. Han blev kyrkoherde och präst i Husby-Rekarne, den förste i en lång rad präster i Strängnäs stift. Bland hans barn märkes särskilt dottern Anna Regina *Hjortsberg*, som blev gift med fältväbeln och fänriken Magnus Björnstål på Rotarbo i Näshulta socken i Södermanland. Släkten var tydligen från Västergötland. I detta gifte föddes flera barn, bl. a. sönerna Jacob Jonas * 1731 † i Saloniki 1779 och Magnus Gustav, styrman i Ostindiska kompaniets tjänst. Bröderna Björnstål voro alltså sondottersöner till Lars Persson i *Hjortsberga*.

Jacob Jonas Björnstål var i Uppsala lärjunge till Ihre men ägnade sig sedan åt orientaliska studier. Han blev docent i både svensk och arabisk filologi. År 1767 reste han ut på bildningsresa med ett par bröder Rudbeck. Från den resan kom han aldrig hem — den utsträcktes till Turkiet men avbröts i Saloniki efter 12 år. Tack vare C. C. Gjørwell utgavos hans resebrev i sex band 1780—84. År 1960 utgavs till lågt pris ett urval med inledning och kommentar av Chr. Callmer på Natur och Kulturs förlag. Resan gick genom större delen av Europa och Björnstål begagnade tillfället att i arkiv, bibliotek och museer uppsöka orientaliska och svenska minnen. Under resan blev han utnämnd till professor i orientalsk och grekisk språkvetenskap. Under vistelsen i Rom gjorde Sergel, som samtidigt var där, en medaljong av honom. På Gustaf III:s begäran begav han sig till sist över till Orienten och var där i flera år. Under en

resa till nuvarande norra Grekland blev han smittad av en febersjukdom, troligen pesten, och avled i Saloniki. Där restes en sten till hans minne, men den är nu ej känd. Sina värdefulla handskrifter skänkte han till universitetsbiblioteket i Uppsala. Gjørwell skänkte till dåvarande Södermanlands nation i Uppsala Sergels medaljong av Björnstål i en samtida ram, det första porträtt nationen mottagit och satt upp i sin sal. Som förut omtalats hade han utgivit resebrevet och dessa översattes till ett par främmande språk.

Släkten *Hjortsberg* blev f. ö. så stor att jag här icke kan skildra den på grund av det knappa utrymmet. Släktens storman var Sveriges främste skådespelare under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet, *Lars Hjortsberg*. Sitt stora intresse för denna konstart ärvde han från sina föräldrar och han fick en grundlig utbildning. Gustav III anställde honom som s. k. garçon bleu och gjorde honom till bibliotekarie på Haga och tog honom med sig när han reste till Aachen och Spa 1791 och till riksdagen i Gävle 1792. Han var länge Kungl. teatrarnas främsta tillgång och utövade en omfattande och mycket livligt uppskattad skådespelar- och sångarverksamhet. I sitt gifte med Sophia Catharina di Dosmo fick han en oerhört stor skara barn, som spriddes över snart sagt hela jordklotet. Johan Gustav Sandberg gjorde 1827 sitt utmärkte porträtt av honom.

Till samma gård som släkten *Hjortsberg* utgått ifrån, inflyttade 1752 bonden Sven Andersson från Norra Sanna 2 och från gården hämtade han sina båda hustrur. Det är alltså troligt att han eller hans hustru och barn tillhörde den föregående släkten men bevis härför ha tillsvidare icke påträffats.

Jag anser mig då kunna övergå till den släkt som från mitten av 1700-talet till nu setat på gården. Som första namn tar jag upp Olof Nilsson i S. Sanna nr 1 † 1672. Det är dock osäkert om han tillhör släkten. Olof Nilsson svarade för S. Sanna nr 1 1621—72. Han var även soldat. Släkten fortlevde där en tid men senare, 1830—68, bodde häradsdomare Lars Larsson där. Efter honom kom senare hans måg häradsdomaren Anders Gustaf Andersson och denne efterträddes av Lars Larssons dotterson, min morbror, häradsdomaren Lars J. Pärsson, Blacksta.

Nästa namn är Sven Olofsson i N. Sanna nr 2 † 1688, som sitter på gården från 1652—88. Han var gift med hustru Kerstin, som satt på gården 1689—1703.

Anders Svensson i N. Sanna nr 2 † 1719 satt på gården från 1704. G. 1703 med Karin Jönsdotter * 1678 † 1767 89 år gl.

Sven Andersson i N. Sanna nr 2 och *Hjortsberga* nr 2 1709—67. G. första gången 1743 med Karin Jönsdotter * 1718 † 1761 42 år gl, dotter till Johan Jönsdotter i *Hjortsberga* nr 2. G. andra gången med Margareta Persdotter * 1738 i Björka, dotter till Per Bengtsson, som flyttade från Björka till *Hjortsberga* nr 2.

Lars Svensson *Hjortsberga* nr 2 * 1755 † 1780. 1775 g. m. Margareta Larsdotter fr. Vissberga * 1751 † 1823, omgift 1798 med Lars Olsson, Ekeby, Kumla, i ett barnlöst äktenskap.

Förlovnings- och Vigselryngar

JULKLAPPAR i Guld, Silver och Nysilver, rikt urval. Matsilver i flertal modeller
Köksur, Fickur och Armbandsur. Gamla smycken och ringar omarbetas.

AB ELIAS ENGLUNDS Guldsmedsaffär

Innehavare: Stig Englund

KUMLA - Tel. 703 01

Lars Larsson i Hjortsberga nr 2 * 1777 † 1833. G. 1795 m. Kerstin Andersdotter * 1770 i Bresäter i Hallsberg † 1856 i Hjortsberga. Kerstin som f. ö. var lång och mager var mycket försiktig i sina affärer. I trädgården hemma ligger ett stenröse kvar efter hennes undantagsstuga.

Lars Larsson hade med den ståtliga Kerstin Andersdotter utom min farfar flera barn. En dotter, Greta Larsdotter * 1802 † 1872, gifte sig 1826 med Lars Larsson i Sännersta, * 1802 † 1886. Deras dotter var Stina Cajsa Larsdotter * 1827, som gifte sig 1850 med lantbrukaren Per Adolf Isaksson i Hagaby i Kumla, * 1825 † 1909. I deras äktenskap föddes *Lars Romell* 1854. Efter studier i Örebro läroverk och vid Uppsala universitet blev han läroverkslärare i Stockholm. Han gifte sig 1889 med Lovisa Maria Lorentina Stenquist. Tillsammans med sin fru hade han en välkänd patentbyrå i Stockholm. Hans stora huvudintresse var svampforskning. Han hade också en oerhört stor svampsamling, 80 000 exemplar, som skänktes till riksmuseet i Stockholm, och han betraktades som vår främste kännare av hattsvamparna efter Elias Fries. År 1927 utsågs han till hedersdoktor av Uppsala universitet. Han dog emellertid före promotionen och kransen sändes därför till hans kista.

Lars Romells son, professor *Lars-Gunnar Romell* * 1891, blev också botaniker och han har särskilt ägnat sig åt skogarnas ekologi och marklära. År 1928 kallades han till innehavare av en professur i skoglig marklära vid Cornell University i Ithaca, USA. Efter sex års verksamhet där återvände han till Sverige och fick anställningar vid Skogshögskolan och Statens skogsförsöksanstalt. Han har liksom sin fader företagit många studieresor i olika länder och han har författat ett stort antal skrifter på sitt arbetsområde. Särskilt intresserar oss kanske hans skrift om den fridlysta Garpskogen i Örebro läns naturskyddsförenings årsskrift och många skrifter om det svenska kulturlandskapet, särskilt på Gotland. Sedan 1919 är han gift med dr phil. Marie-Marthe Riss från Frankrike.

Per (Petter) Larsson i Hjortsberga nr 2 * 1810 † 1851. Han uppförde 1843 den nuvarande manbyggnaden, som dock sedermera ombyggdes, så att den innehåller fem rum, kök och modern källare. G. 1840 med Maja-Stina Jonsdotter * 1822 i N. Mossby. Hon gifte 1855 om sig med Jonas Erik Jonsson * 1834 i Hjortsberga nr 1; detta äktenskap blev olyckligt och barnen emigrerade till USA.

Johanna Kristina Persdotter * 1846 † 1882. G. 1863 m. Anders Gustaf Larsson, Samsala, Hallsberg, * 1838 i S. Sanna † 1918, son till häradsdomare Lars Larsson i S. Sanna, härovan.

Lars Persson i Hjortsberga nr 2 * 1843 † 1916 i Hjortsberga. G. 1870 m. Kristina Lovisa Larsdotter * 1846 i Ö. Äby † 1922. Under hans tid uppodlades gårdens alla ängs- och hagmarker.

Jonas Pettersson, Övre Gysta, Knista, * 1845 † 1931. Godsägare och kommunalman. Energisk jordbrukare som gjorde alla sina söner till godsägare. De båda bröderna

Lars och Jonas och deras familjer voro förenade i en fast vänskap. Strax efter jul for man från Hjortsberga till Gysta och Riseberga och vid midsommartid kom man från Gysta till Hjortsberga och Sannahed.

De tre sistnämndas många barn och barnbarn ha icke fått plats i denna krönika. Endast en av dem skall nämnas, emedan han sedan år 1916 är ägare till den gamla fädernegården, nämligen min broder.

Ivar Larsson i Hjortsberga nr 2, * 1880. Jordbrukare, storsångare och kommunalman.

Denna gårdshistorik har blivit mera omfattande och innehållsrik än jag från början tänkte mig. Ändå saknas där åtskilligt av intresse, t. ex. uppgifter om de djur, som funnos på gården under Per Olofssons tid på 1600-talet, eller om 1860-talets skifferbrytning, som har satt spår i gruvorna omkring Lekebacken.

Jonas L:son Samzelius

KUMLABYGDEN

Forntid - Nutid - Framtid

Redigerad av Jonas L:son Samzelius

Band I: BERG, JORD OCH SKOGAR

Av Josef Eklund, Arvid Bergdahl och Sten Florin

☆

Band II: FORNTIDSLIV

Av Sune Lindqvist

☆

Band III: ORTNAMN OCH BEBYGGELSE-HISTORIA

Av Lars Hellberg

Utkommer under 1965

☆

Pris: Halvklotband 40 kr; Helklotband 45 kr

DISTRIBUTION:

DOHLWITZ BOKHANDEL AB

En lämplig julklapp!

Verkligt värdefulla julgåvor finner Ni i vår rikhaltiga sortering av

BÖCKER, BIBLAR, PSALM- och SÅNGBÖCKER, SKRIVMATERIEL, PRESENTARTIKLAR och GRAMMOFONSKIVOR m. m.

HF:s BOKHANDEL - KUMLA

Tel. 702 65
Köpmangatan 20

Minnen från östra Kumla

Av Otto Lindfors

81-åriga Otto Lindfors, Örebro, skomakarmästare från Folketorp, berättar här nedan intressanta ungdomsminnen från födelsebygden.

Från fjärran höres Kumla kyrkas mäktiga malmtöner i den stilla, klara morgonen. Det är en underbar klang i dessa klockor, icke många kyrkor har dess like. Nu bjuder de menigheten att komma och samlas i den stora sköna kyrkan där på åsen.

Men det var inte så många som lydde kallelsen, ty de, som ville höra Herrens ord, samlades i andra lokaler, där enligt deras mening ett klarare evangelium förkunnades och endast sällan gick de till "stor"-kyrkan. De åter som inte var direkt religiöst intresserade, gick inte i någon större utsträckning till kyrkan annat än i undantagsfall, utan sökte sig gärna till de små kapell och kyrkor, som än här än där byggts upp.

Alla samfundets talare var välkomna och samlade fullt hus.

Bland dessa små gudstjänsthus var också Folketorps missionshus ett. Stort var det inte med sina något över 100 sittplatser, men det var bygdens enda samlingslokal, den punkt, varom allt rörde sig. De styrande då för tiden var kända för vidsynt läggning. Ingen som förkunnade ordet nekades tillträde och här kunde man ena gången få se en stel luthersk präst eller en av Stiftelsens resetalare, den andra frälsningsofficerare i sina karakteristiska uniformer och med en orkester av bleck och mässing, med trummor och cymbaler, så man kunde tro taket skulle lyfta sig vid den kraftiga musiken. Än kom pastorer från de olika samfundet i Örebro, än elever från Ongmans bibelskola i Örebro eller Helgeseleförbundets skola i Götabro — alla var välkomna och samlade alltid fullt hus. De som förkunnade ordet var dock till största delen personer, som på fritid och av intresse för saken arbetade i ordet och läran. Mestadels var de originella män, som förkunnade ordet på sitt sätt och på sitt eget tungomål. De har nu gått till en bättre värld, men deras minne lever.

Strålande av intelligens och godhet.

En av de mest begåvade, och samtidigt mest originella, var smidesmästare Peterson från Gällersta, en

väldig kämpe för den tro han av hjärtat omfattade. Till det yttre en kraftig gestalt, med ett vekt, känsligt hjärta och ögon som strålade av intelligens och godhet. Med sin kraftfulla stämma var han i sin ungdom en väldig Herrens kämpe. Tyvärr hushållade han inte med sin röst utan överansträngde den så, att han på senare år talade med en viss svårighet. Hans sätt att tala, hans mimik och gester drog publiken med sig och ingen kunde sitta likgiltig eller sömrig. Var det någon särskild sak han ville slå fast, kunde han ibland slå sin kraftiga hand i bordet så vattenkaraffinen skakade och åhörarna hoppade i bänkarna. "Jo du, det är meningen det!" "Det är religion det." "Sir du det, det är meningen det!" "Det är kraftigt." osv. Många av hans starka ordvändningar lever ännu kvar i minnet hos dem, som var med. Absolutismen hade i honom en stark och nitisk kämpe, och han medverkade gärna på nykterhetsmöten. Han läste ofta dikter av den då verksamme versmakaren J. Th. Jacobson, bl. a. "Lilla Emmas klagan", "Kallvattensgossen", "Festen i Abdera" o. a.

"Evangeliets blide förkunnare."

Rätt olika till typ och läggning var den blide solskensmannen P. J. Söderlind från Sännersta, en verklig pastor Biblicus, som kunde bibeln boktavligen från pärm till pärm, som utan att det ett ögonblick klickade kunde läsa citat ur bibeln timma efter timma, med noga angivande av bok, kapitel och vers, ett verkligt fenomen av bibelkunskap. "Det är så välsignat, som profeten säger i kap. så och så vers den och den jämfört med apostelns ord där och där, det är så välsignat att låta skrift förklara skrift, då märker vi, att Gud är ljus och i hans ljus ser vi ljus."

I denna stil gick hans tal. Hade han haft ordentlig utbildning vet man aldrig hur långt han kunnat komma på förkunnarbanan. Han lär ha genomgått en mindre kurs hos metodistsamfundet men anslöt sig sedermera till missionsförbundet. Han hade verkligen en underbar förmåga att tala. En timma och mer höll han på och var verkligen väl bevandrad i skriften. Söderlind ägde ett litet torpställe i Sännersta.

Det har sagts att då smeden Peterson ofta representerade lagen så var Söderlind alltid evangeliets blide förkunnare.

GLASÖGONTJÄNST

ROLF SUNDBERG

Leg. Optiker

KUMLA
VATTUGATAN 1
TELEFON 795 90

Sången lyfte upp till högre rymder.

Ofta kom talare från andra orter. Frälsningsarmén från Täby kår eller dess utpost vid Kumla station kom ibland med eld och blod, med trummor och mässing och hade alltid mer än fullsatt.

Helgelseförbundet var ju nyss bildat och med all den glöd och nitälskan som besjälade dem kom de med sitt budskap. Det var den frodige och något jovialiske "patron och riksdagsman E. L. M. Hedin på Torp", som trots att han var stor godsägare reste omkring och tala de när tillfälle gavs. Det var fröken Nelly Hall, som väl var den första kvinna, som predikat offentligt, och så de båda märkliga och högt begåvade Emil Gustafsson och J. A. Kihlstedt. Det var alltid svårt att få plats när de talade.

Den gemensamma sången odlades mycket. Det sjöngs före, under och efter den egentliga gudstjänsten, sjöngs med värme och övertygelse. För den som haft att gå timtal på små krokiga av sten och stubbar kantade, ofta genom kärr och moras ledande gångvägar, var det trösterikt att här i den trevna lokalen stämma upp "Var jag går i skogar, berg och dalar följer mig en vän, jag hör hans röst". Och för den, vars hem var en liten fallfärdig koja, gav det en sällsam lyftning att med menigheten stämma i "Jag vet en port, som öppen står och från de gyllne salar" osv. Det var deras egen innersta tanke, som sången lyfte upp till högre rymder, genom sångens brus anade man själar med knäppta händer.

Men så hade också den lilla menigheten en sångledare av Guds nåde, en man, som i flera årtionden ledde församlingssången med känsla och andakt, med begäring och rutin. När han tog upp en sång, då följde alla med. Den som i vardagslag slogs, drack, svor och som annars bara tänkte på fångst och pengar, han kastade i detta ögonblick denna bråte och blev själv en psalm, som dånade, steg, tonade uppåt, ständigt uppåt. Och alla sjöng.

Årtiondena har rullat hän, jag har varit med på många lokaler, stora och små, men en bättre ledare av unison sång än "farbror Gustaf" i Dynningeberg har jag inte träffat. Sången var inte hans enda verksamhetsfält, även som söndagsskollärare var han av mycket hög klass. Studier i egentlig mening hade han aldrig fått idka, men sin bibel kunde han och hade otvivelaktigt en betydande pedagogisk talang. En lektion av honom var alltid i hög grad intressant.

"Farbror Gustaf" var skomakare Gustaf Gustafsson. Han kunde ta upp vilken sång som helst och ledde den säkert. Ja, det var underbart vilken förmåga han hade. Hans tre söner, Josef, Helmer och Gerhard var också duktiga sångare. De två förstnämnda tillhörde missionsförsamlingen. Gerhard däremot omfattade "fädernas kyrka" och blev lärare och kantor i Gräve. Josef innehade under många år skoaffär i Flen.

En ganska originell man, vars bild manas fram i minnet, var skraddare Ekholm, stiftande medlem av

Folketorps missionshus

Folketorps bbf. och mycket verksam i många år där. En viss sångröst hade han nog, men genom något fel på talorganen snorflade han starkt i näsan och enligt tidens sed sjöng han på n mycket starkt. Gärna ville han börja gudstjänsten med Ruthströms sång "Kom huldaste förbarmare" och vid andra versen klämde han i och överröstade alla och n-ade värre än någonsin.

Ekholm hade ett litet ställe i närheten av missionshuset. En bror till honom var framstående grosshandlare i Stockholm.

En bygdens hövding.

En man som betydde mycket för missionsverksamheten var hemmansägaren A. G. Åkerlind. Han var också den drivande kraften vid missionshusets tillkomst på 1870-talet. Han ägde en fast och redig karaktär med ett respektingivande yttre och var besjälad av en brinnande tro. Under sin krafts dagar betraktades han som en hela bygdens hövding. Under många år var han ordf. i Folketorps Friförsamling, som var fristående.

Åkerlind hade den gård intill handelsboden, som äges av charkuterist Sven Sääw.

Vilken tallös skara av minnen som är samlad omkring ett sådant där litet trätempel i en stilla landsbygd. Vad allt har det inte betytt för traktens andliga och kulturella liv i tider som farit, i år som flytt. Till minnet av några trogna kämpar i en rörelse, som en gång var tidens mäktigaste våg, ha dessa rader tillkommit.

Folketorps missionshus tillhör numera Kumla Ebeneser-Baptisförsamling. Dessförinnan var det ganska oklart vem som var ägare. Enligt vad författaren av ovanstående uppger, hjälptes man åt att bygga huset såsom ett andligt hem för olika trosbekännare. Som framgår av dessa minnesanteckningar, betjänade också missionshuset olika riktningar. Vid gudstjänsterna var det inte ovanligt att sångerna hämtades ur trenne samfunds sångböcker. Såväl ung som gammal deltog flitigt i sången.

Helanders Conditori (stans äldsta)

Hagendalsvägen 30 Tel. 700 08

Choklad i trevliga
Presentkartonger

Gott saffransbröd — Karlsbaderbröd och Småbröd

Smaka våra härliga tårtor t. ex.

OPERA, NOISETTE OCH CARAVELLE!

HUR KUMLAUNGDOMEN ROADE SIG FÖRR

Av f. förbundsordförande O. L. Gillberg

För någon tid sedan hade jag besök av en känd kumlabo, som sa ungefär så här: "Här har i Kumla Julblad skrivits om olika förhållanden i gångna tiders Kumla, men ännu har ingen skrivit något om nöjeslivet och enkallerligen Folkers park. Skulle inte du som gammal kumlabo ha lust att skriva något därom?"

Nå, jag lovade att göra ett försök. Och i anledning av detta samtal har detta opus kommit till.

Ungdomens legitima behov av nöjen och förströelser har väl alltid — och inte minst i Kumla — ansetts som mer eller mindre syndigt, och allehanda försök har gjorts för att lägga stenar i vägen för detta behovs tillfredsställande.

Ett par exempel må här lämnas. Jag minns hurusom "En bagare här i staden" (sambället) tog sig för att upplåta en större sal i sin lägenhet till några ungdomar, som i den anordnade subskriberad dans. Derta medförde att bagaren från visst håll hotades med att, därest upplåtelsen fortsatte, man skulle upphöra att köpa hans bullar. Av två onda ring väljer man vanligen det minst onda. Och så upphörde den möjligheten till förströelse. En annan gång hade man i ett skogsområde utanför samhället hittat en öppen plats, som lämpade sig synnerligen väl till lekar och dans. Den användes till en tid, men så en morgon befanns det att ägaren, efter påtryckning, plöjt upp planen och på så sätt omöjliggjort dess användning som lekplats.

För att gå längre tillbaka i tiden, erinrar jag mig den s. k. "Slätten", som i början av 1890-talet användes som festplats, framförallt av olika föreningar. "Slätten" var ett område med ungskog ungefär där Sohlmanska villan är belägen, söder om C. A. Jonssons Skofabrik. I ena hörnet av området fanns en öppen plats, där marken genom flitigt användande av dans och lekar blivit så tilltrampad, att den nästan liknade ett cementgolv. Här samlades ungdomar till enklare fester till tonerna från ett handklaver. Vid särskilt högtidliga tillfällen medverkade "Paganini", en stråkenssemble med bl. a. bröderna Axel och August Lundholm som framstående musiker. Eftersom jag den tiden var "bara barnet", är det klart att jag endast har en del sporadiska minnen av dessa tillställningar. Jag minns emellertid en s. k. bondkomiker vid namn Thomas Larsson, som ofta anlätades som berättare av historier m. m.

Vid sekelskiftet slog några av ortens skomakare sig samman och ordnade något som man kallade för Kumla Tivoli, en alltför anspråksfull benämning på ett så enkelt arrangemang. Namnen på

dessa skomakare kan kanske vara av intresse: David Karlsson, C. J. Lagerström, Viktor Andersson, H. Waldén och O. W. Hartman. De köpte ett stycke skogsmark i s. k. Åsaskogen, strax norr om nuvarande Kumla Skofabrik. Där byggde man en dansbana och kiosk för försäljning av läskedrycker, karameller m. m. För dansmusiken anlätades olika musiksällskap, men ofrast var det Yxbults musikkår under ledning av musiksergeant Melin, som svarade härför.

Eftersom jag åren 1900—1903 var militäranställd vid Göta Ingenjörkår och vistades i Karlsborg, har jag ej så många minnen från "Tivoliet" första år, men jag vet att man anlätade olika enklare artister. En av dessa var ovannämnde Lagerström, som under namnet "Anders Trulsson i Bunken" berättade historier och sjöng mer eller mindre aktuella visor. "Tivoliet" fortsatte under några somrar, varefter det såldes till Gerhard Pettersson (Amerikapelle), som sedan drev "rörelsen" på enahanda sätt. Dansbanan byggdes in för att kunna användas även vintertiden och togs även i anspråk för större möten och teaterföreställningar. Teaterbanden var många den tiden, och ett och annat av dem förrade sig även till Kumla. Siste ägaren av anläggningen var från Västerås inflyttade S. E. Lundahl, som fortsatte den under några år tills han starrade biograförrelsen Röda Kvarn, om vilken Tage Tapper skrivit om i förra årets julblad.

Under första världskriget bildade några intresserade Kumla Nöjesklubb och förvärvade ett hörnområde vid nuvarande Gartzvägen—Mossbanan. Dessa var Axel Sundström, Sigurd Johansson, Erik Persson (mångårig medlem av Kumla Manssång) och Bernhard Sohlman. Den sistnämnde hade ansvaret för musiken och övade också upp ett litet kapell. "Nöjesparken", som den först kallades, drevs under några år men överläts sedermera till föreningen Folkets Hus. Namnet ändrades till Folkets Park. Dansbanan försägs med tak och nedtagna väggar, för att den kunde användas även vintertid. Sedan man även låtit installera elektrisk belysning förekom ofta bio- och teaterföreställningar. Man byggde också en friluftsscen och serveringspaviljong.

Med tiden växte bebyggelsen iavinartad inom de områden, som gränsade in till Folkets Park, och klagomålen från grannar över störande uppträden i och omkring parken blev alltmer påträngande.

Ungdomarna bade emellertid börjat att få andra intressen, bl. a. idrott sedan Idrottsparken kommit till. Folkets Park avfolkades så småningom och måste läggas ned, vilket beklagades av många men gladda givetvis dem som hade sina bostäder i grannskapet.

Det område, som då utgjorde kumlaungdomens förlustelse, är numera bebyggt med villor. Så vitt jag bar mig bekant, har inga försök gjorts att få till stånd en ny Folkets Park i Kumla.

JULKLAPPARNA ordnas lättast vid besök i

OPIS *Bosättningsaffär*

TORGET, KUMLA Telefon 707 61

Stor sortering!

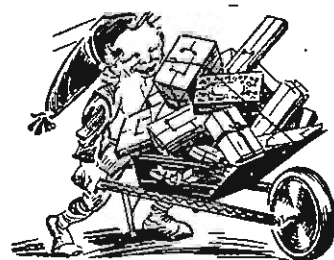

Bild 1. Procession av uppvaktande den 2 nov. 1883. Karikatyr av Rudolf Gagge, Västerås. Foto: B. Hakelier, Örebro 1883.

PÅ SILVERBRÖLLOP HOS KONSTNÄREN CARL LARSSONS SVÄRFÖRÄLDRAR 1883

FRU GERDA JANSSON, FÖDD FOSSELIUS, BERÄTTAR

AV HENNING JULIN, STOCKHOLM

Andra upplagan

Tanken på denna artikel väcktes vid en middag 1947 hos Södersjukhusets i Stockholm chefsarkitekt Hjalmar Cederström. Sedan värdinnan, Ester Cederström, född Fosselius, och jag en stund samtalat om Kumla, ett för oss båda kärt ämne, hade hon vänligheten att visa mig det unika fotografi, som återgivits här ovan. Möjligheten för dess publicering i Kumla Julblad vidrördes redan då helt flyktigt, men frågan blev aktuell först 1949, sedan fru Cederström haft godheten att för saken intressera sin minnesgoda syster fru Gerda Jansson, vilken kanske är den enda nu levande, som har personliga hågkomster från festen i fråga. Innan vi lämna ordet till fru Jansson, torde emellertid några orienterande upplysningar böra lämnas.

Grosshandlaren Adolf Bergöö, som i Hallsberg vid tiden ifråga drev både vanlig lanthandel och partiaffär i spannmål, hade under åren 1864—72 varit ena innehavaren i handelshuset Fosselius & Bergöö vid Kumla station. Umgänget mellan kompanjonernas familjer fortsatte emellertid även sedan C. A. Fosselius under oförändrad firma helt övertagit affären i Kumla. Denna upphörde först år 1918. Och nu lyssna vi till fru Janssons intressanta berättelse.

Jag var 10 år och hade glädjen att med mina föräldrar och två yngre sysstrar, bli bjuden till Bergöös silverbröllop i nov. 1883. För mig blev, som ni nog förstår, den originella och av flera sedan verkligt framstående personer besökta festen oförgätlig. Ännu efter 80 år är det mig också kärt att i minnet dröja vid detaljer, som då fångslade en

C. A. Fosselius
1845—1932

Adolf Bergöö
1828—1890

tioårings sinne, t. ex. våra toaletter. Vi sysstrar hade ljusblå baregeklänningar, tjocka yllestrumpor — det var i november, ska ni veta — och höga, handgjorda knäppkängor. Vår frisyra var mycket enkel och vållade varken mamma eller oss större besvär. En halvrund kam från det ena örat till det andra höll tillbaka varenda hårtest med sådan kraft, att t. o. m. ögonbrynen ville följa med upp i pannan.

”Nå, herrarna då, hur va' dom klädda”, frågar ni. Ja, sådana där ”I glädje och sorgaffärer” för uthyrning av svart fanns ju inte på den tiden, så dom kom väl i ”egna kläder”, tänker jag. Och hur damerna lydde lagarna för hattar och turnyrer, kan ni lätt se på den dråpliga svit av akvareller i karikatyr, som farbror Bergöös svåger, bankdirektör Gagge från Västerås, målat i förväg och som dagen till ära i matsalen prydde kortväggen mellan förmaks- och tamburdörrarna. Vid varje figurgrupp på den 3 meter långa tavlan fanns — klokt nog för resten med hänsyn till framtiden — en förklarande vers. Vår fotokopia är dock nu så blekt av ålder,

att man endast med största svårighet och knappast ens med hjälp av förstöringsglas kan tyda bokstäverna i verserna. Men de flesta av dem kan jag utantill. Och nu skall jag börja presentationen.

Bild 2. Till vänster: silverbrudparet Adolf och Hilda Bergöö på en tron, eller vad jag skall kalla det, med en baldakin över. I en krans på denna sitter en vingad putto, som med fötterna håller ”25”. Är förstås. När jag ser farbror Bergöös polisonger, tänker jag strax på porträttbysten i brons på hans gravsten på Kumla kyrkogård.

Gerda Jansson

Ester Cederström

Att hyra

Ni äger fler värdesaker än Ni tror. Bankvalvet ger Er säker förvaring. För en låg avgift kan Ni hyra ett bankfack hos oss, där Ni kan förvara Edra värdesaker brand- och inbrottskyddade bakom tjocka valvsdörrar.

För säkrare förvaring — bankfack i

SKANDINAVISKA BANKEN

Tel.: Kamrer 700 50, växlar och lån 752 90, kassa 705 20

Bild 2

Sirlig och främst i raden av gratulanter skrider fram silverbrudens mor, fru Sahlqvist. Om henne står det i versen:

"Främst kommer mormor med en kaka.
Hon hunnit längst i livvets kväll.
Med tacksamhet hon ser tillbaka
Och bringar glad sitt Hell."

Se'n kommer med lätta steg dottern Stina, hon som sedan gifte sej med en professor Bather i England. Hennes vers lyder så här:

"Därnäst på smala ben ses trippa
La jeune Demoiselle.
Hon är ej sen att börja hippa
Hüpp, Hüpp, Hurrah och Hell."

Nästa grupp:

"Och ynglingarnas muntra rad
från Halisberg, Neuchatel,
Från Spanien, Norrland drar åstad
och höjer gladt sitt Hell."

Mannen med fanan är sonen i huset, Per Bergöö. Han övertog med tiden faderns affär. Så kommer ett brödrapar, Carl Johannes och Rickard Stenström, systemsöner till silverbruden. Carl Johannes, med skinmössan, var född 1869, hade framgång i livet och blev 1918 landshövding i V. Norrlands län. Han dog 1933. Rickard, han med schweizerhatten, var riksbankstjänsteman, vistades på grund av lungsjukdom i Neuchatel och dog ung. Ynglingen med chokoladbördan hette Wahlman, var ingenjör eller arkitekt, och systerson till farbror Bergöö. De tre nämnda ynglingarna voro fostersöner i Bergöös familj.

Och så komma vi till bild 3.

De två första äro verkligen ett intressant par. Hon, som så tillitsfullt betraktar sin kavaljer, är silverbrudparets dotter Karin och han med staffli under armen

och en tavla på ryggen, är ingen mindre än den då 30-årige nyhlivne och nyberyktade mågen i huset, konstnären Carl Larsson. Men jag kan omöjligt komma ihåg, att dom var med.

Nej, fru Jansson, det är så riktigt så. De nygifta var i Frankrike då. Härom berättar Georg Nordensvan i sin stora Carl Larsson-monografi i huvudsak följande. Den 2 juni 1883 reste Carl Larsson i mitt sällskap till Sverige, där han skulle presentera sig för sin blivande svärfar. Karin Bergöö hade rest hem förut. Enligt vad C. L. senare anförtrodde Nordensvan tog Bergöö honom först för en handelsresande och ville köra ut honom. Saken ordnades dock och måg och svärfar blevo snart goda vänner. Redan den 12 juni vigdes också C. L. och hans Karin i Adolf Fredriks kyrka i Stockholm, men återvände omedelbart till Frankrike, där Larsson på sommaren gjorde det förtjusande akvarellporträtt av sin unga fru, som är känt under namnet "Bruden". Om detta porträtt skrev C. L.: "Jag ställde henne i brudstassen, min unga maka, där, mitt på den fläck av jorden, där jag första gången kände mig lycklig, och där min konstbegåvning visade det första friska skottet på den dittills tynande plantan."

Versen om de nygifta lyder i de delar, som varit möjliga att tyda, ungefär så här:

"Ifrån Paris till hemmet sända
Monsieur, Madame C. L.
iffrån Australien kanhända
hörs deras glada Hell."

Nästa grupp har följande vers:

"Och med en stab av tjänstehjon
Nu syns en hattmamsell.
Hon har tjent bra med pengar, hon.
Och höjer glad sitt Hell."

"Hattmamsellen" var silverbrudens syster, fröken Elise Sahlqvist, i slutet av förra seklet ägare av stråhattfabri-

Mejeriprodukter av högsta kvalitet försäljes i egna butiker och hos återförsäljare

KUMLAORTENS MEJERIFÖRENING

Mejeri: Tel. 700 33, 8—12 fm., 5—6 em.

Bild 3

ken i Hallsberg. "Tjenstehjonet" längst till höger bär på huvudet ej mindre än tre halmhattar och över axeln en knippa långhalm. De båda i mitten bära vardera en stor korg, den högra av dem därtill ett stort arbetsförkläde och på huvudet både sjalett och halmhatt.

I detta sammanhang må nämnas, att halmhattstillverkning redan i början av 1800-talet drevs som en betydande hemindustri i Hallsbergs socken. Produkterna avyttrades på marknader i Sverige och Finland. På hösten 1883 öppnades i Askersund t. o. m. en skola för halmflätning. Halmflätning som hemindustri i Hallsberg väntar ännu på sin skildrare. Även om bilden av halmflätterskorna är karikerad, torde den såsom unik vara av kulturhistoriskt värde.

"Se'n kommer Prippens kompani
Med strutar och med namnam i
Och med en röst så fin och gäll.
Det stämmer in siu Hell."

Kompanichefen hette Pripp, var Bergöös svåger och grosshandlare i kolonialvaror. De strutbärande amasonerna äro: fru Bergöös syster Ida med döttrarna Anna och Maria samt en dam, vars namn jag glömt.

Och nu till *bild 4*, den sista.

"Och knogande från Westerås
Herr Svåger kommer med mamsell
och fru och gurkor, det förstås,
Hell, silfverparet, Hell."

Bild 4

Välkommen till oss NÄR DET GÄLLER

LIVSMEDEL

Välsorterad butik med många sparpriser

Köpmangatan 30

Hardnos
LIVSMEDEL
Tel. 70364 - 79602, KUMLA

Det gamla Bergööska huset

Den 24 febr. i år drabbades Hallsbergs köping av en fruktansvärd brandkatastrof. Tvenne större fabriker, Hakon A. Bruuns båtfabrik samt Rapps konfektionsfabrik vid Storgatan ödelades på några timmar. Tack vare flera brandkårers energiska arbete kunde den kulturhistoriskt värdefulla Bergööska fastigheten räddas.

"Herr svågern", dragaren, var som förut nämnts, konstverkets skapare, bankdirektören i Västerås Rudolf Gagge, född 1834. Om honom mera i det följande. Hans hustru, Augusta, var silverbrudens syster. Hon synes nästan medveten om sitt förnamns betydelse: "den höga, den vördansvärda", där hon sitter rak och belåten i sin palmbelastade vagn, oberörd av dragarens möda, vilken väl dock i någon mån lättas av den 17-åriga dottern Elsa, som trots en betydande gurklast ovanför turnyren gör vad hon förmår för att underlätta framfärdseln. Denna Elsa Gagge blev sedan genom giftermål med kaptenen Carl Silfverstolpe i Rytterne moder till den kände och allmänt älskade men tidigt bortgångne överintendenten Gunnar Mascoll Silfverstolpe, en av de aderton i Svenska akademien.

"En helan hop af folk och få
Till sist ock synes vandra
Att likasom de andra
Sitt hell och hyllning ge."

Drängen med den högt lyftade f. d. beväringssmössan, den glade bagaren liksom den ståtliga leghornstuppen, som kukelikuar med vittuppspärriad näbb, synas mera aktivt engagerade i Hellropen än de blyga gummorna och de två grisarna, vilka dock stunden till ära och utan grymtan och bökande tagit plats i processionen. Med reserverad värdighet och med pipskägga à la Napoleon III hålla sig de två livhusarerna på kavalleristers vis ett par led före den krokhente rotesoldaten i kön, vilken liksom bonden i lång rock och med kyrkhatten djupt i handen förväntansfullt och med ett belåtet leende följer det växlande skådespelet.

När presentationen nu är över, synes det mig tillbörligt, att vi inte endast tacka fru Jansson för hennes älskvärda ciceronskap utan också buga oss för minnet av konstnären. Bankdirektören Gagge var icke blott en klok och framsynt chef för Mälarsbankens huvudkontor i Västerås, utan ock en centralfigur i stadens kulturliv, när detta fann uttryck i konst och musik. Hans vän och förtrogne, landshövdingen Herman Uddén, född i Kumla i Närke, yttrade också vid Gagges bortgång 1912 bl. a. följande ord: "Så långt en människa utan konstnärlig utbildning och utan studieresor kan hinna i de sköna konsternas utövning, var han en mästare i ton och färg". Och fil. lic. Marita Lindgren-Fridell skrev 1944 i sin uppsats om Rudolf Gagges Västeråsbilder "att de ha för stadens äldre historia ett oskattbart värde". "Hans roliga skämtteckningar", säger fru Fridell vidare, "avslöja honom som en fin och skarp iakttagare, vars breda humor hellre tolkade det komiska och skrattretande än det direkt gisslande och satiriska".

Denna vår anspråkslösa hyllning åt minnet av den konstnär, som nu för en stund tjusat och roat oss, bör synes det mig, lämpligen avslutas med att citera några ord, som en annan av Gagges vänner, domprosten Fåhræus, yttrade vid hans bortgång: "Så förrann ett liv, för vilket arbetet var kärt, under ädla strävanden, hugnat av hemlivets frid och lycka, förskönat av konstens genier men djupast buret av barnets tro på Gud och därför fyllt av kärlek och vänlighet mot människor."

För Kumla julblads redaktion är det kärt att få pryda denna andra upplagan av uppsatsen om Bergöös silverbröllop med följande porträtt av kompanjonens, C. A. Fosselius döttrar: Ester Cederströms, som var initiativtagare till uppsatsen, och Gerda Janssons, som genom sitt underbara minne och sin berättareförmåga givit liv inte bara åt Gagges underbara bilder utan också åt skildringen av gästerna.

Fru Cederström har haft vänligheten att som en slutvinjett ställa till förfogande det henne tillhöriga porträtt av fru Karin Larsson med dottern Suzanne, som fanns bland hennes föräldrars kvarlåtenskap och som på baksidan bär påskriften: En vänlig hälsning till Carl och Maria från Karin Larsson.

KUMLA ELEKTRISKA BYRÅ

(Elbyrån)

N. PERSSON

KUMLA

Köpmangatan 16 Tel. 792 60

HALLSBERG

Stortorget 1 Tel. 100 67

Säljer - Installerar - Reparerar allt elektriskt

Johan Andersson
1868—1932

”Den gode kamrern” och Stene brunn

Av Nils Helander

Selma Andersson
1869—1957

Vida omkring och på olika områden var han välbekant, den godmodige kamrern vid ”Stene brunns- och badinrättning”, som kurorten benämndes i badprospektet. Hans namn var Johan Andersson.

Inom affärsvärlden var J. A. mest känd som grosshandlare. Av sin far, C. J. Andersson, hade han fått arva både partihandeln i skodon och skinn, lantbruket och aktier i Stene brunn.

Johan Andersson hyste varmt intresse för jordbruket och ville gärna hjälpa till med både allehanda utomhusarbeten och skötseln av djuren, när hans tid det tillät. Han hade därvid i många år en god hjälp av sin svåger, Aug. Eriksson, tills denne själv inköpte en gård i N. Via.

Fadern tillhörde den grupp av partiskomakare, som reste omkring på torgdagar och marknader och sålde skor utan måttagning, om vilka det skrivits så mycket. Han hade sina skomakare boende i ett flertal socknar. Skomakarna försåg han med material av olika slag och tog sedan hand om den färdiga varan.

Sedan J. A. övertagit firman blev det slut med marknadsresorna. Istället såldes produktionen till skoaffärerna landet runt. Till hjälp med expedieringen anlätades först en släkting, Reinhold Nyqvist, sedan flera årtionden stockholmare. Han fick ofta spänna för hästen och köra ut till skomakarna och hämta krökstövlar, grova dam- och manskängor. En tid hade firman filial vid Köpmangatan i Örebro, där de närboende skomakarna fick lämna sin tillverkning och hämta läder och skinn m. m.

J. A. var stor uppköpare av hudar och skinn. I regel skulle bönderna leverera dessa på torsdagarna i Åbytorp. Efter saltning sändes hudarna och skinnen till den stora läderfirman C. J. Lundberg i Valdemarsvik. Kanske de efter beredningen återkom till Kumla. De stora skofabrikererna var nämligen kunder till den riksberömda firman, som numera upphört.

År 1911 kom Arvid Wigander som feriebarn till makarna Andersson. Han är född i Motala. När han fått avgångsbetyget från Bergers folkskola, fick han från morgon till kväll hjälpa till med olika göromål i lant-

bruket och skolornet. Ett högst olustigt arbete var saltningen av skinnen. Oftast var det fråga om stora mängder, inte minst när det närmade sig jul, då slakten kulminerade på bondgårdarna.

Hudar och skinn uppköptes också i ett hyrt magasin i Örebro och som uppköpare under en lång följd av år hade J. A. anställd den nu 82-åriga lantbrukaren Anton Karlsson, Stene.

Redan på 1920-talet upphörde J. A. med skohandeln men fortsatte med skinnupphandlingen. När han 1932 slutade sitt verksamma liv, fortsatte Wigander med skinnaffärerna.

Nästa år är det 90 år sedan Stene brunn kom till. Det var nämligen år 1875, som några av ortens lantmän kom överens om att bygga ett badhus med två badrum och anskaffa en vanlig bykgröta för vattenvärmningen samt en tråppump.

Vid den under årtionden av gästerna använda järnkällan sammanträdde före brunnens tillkomst bygdebefolk-

Kamrerns far, C. J. Andersson, får massage av sjuksyster Ottilia Sandén, Kumla

Rössbergs SNABBKÖP

Å B Y T O R P Tel. 730 72

Platsen för förmånliga inköp
såväl till julen som året runt

— ett varuhus i miniatyr

SPECERIER, CHARKUTERI, MJOLK, BRÖD

Kapitalvaror t. ex. TV, Frysboxar, Kylskåp, Tvättmaskiner m. m.

Den unge Johan vid födelsegården
Stugan flyttad till Sickelsta.

ningen varje midsommarhelg för att "dricka hälsa" och för att hämta vatten, som påstods vara bra framförallt för onda ögon.

En historia förtäljer att en flicka från Julstorp vallade kor i skogen och vattnade dem vid källan. Hon led själv av en ögonsjukdom. I det brunklara vattnet började hon regelbundet bada sina ögon. Efter en tid inträdde en märkbar förbättring i hennes sjukdom. En lantbrukare från Åby, som varit vid Porla och "druckit brunn", fick höra talas om händelsen med flickan. Han började också dricka av vattnet, vilket stärkte hans krafter avsevärt. Flera började följa hans exempel.

Ett 25-tal personer i trakten tecknade sig vid ett möte för ett bolags bildande. Aktierna lydde på 10 kronor.

Den förste "brunnsmästaren" var Per i Gropen. Om honom omtalas, att han pumpade 16 timmar på dygnet, "så att svetten rann, och Per vann", när brunnen blev mer och mer anlitad. Per tjänstgjorde också som brunnspredikant i den första "bönsalen", som bestod av några på bockar placerade bräder. Även om Per inte var så vältalig, så visade han sig dock vara mycket "bibel-sprängd".

År 1890 uppförde bolaget ett badhus, som inrymde 6 badrum. En mindre ångmaskin förvärvades, vars skötsel överläts åt en annan Per, nämligen Per Ers Per i Åby. Någon framstående maskinist var han inte, och ångmaskinen var långt ifrån nytillverkad. Rätt så ofta fick man tillkalla den skicklige ingenjör Joh. Persson från stationssamhället för att få maskinen att fungera. Per hade minst av allt några goda nerver. Det behövdes blott att en rem gled av, för att det bar iväg "åt skogen" med Per.

En annan maskinist under många år i gamla badhuset var en Dehlin från Hallsberg, som nog höll på tills det nya badhuset blev färdigt, varefter maskinistjobbet över-togs av Karl Aug. Strand. Siste maskinisten vid Stene Brunn var Elis Gustafsson.

Till brunnskamrer utsågs 1906 Johan Andersson. Ännu tjugo år därefter utgjorde brunnsens aktie- och rörelsekapital blott 2 400 kronor. Bolaget har alltid fått arbeta med små resurser. 1930 blev J. A. ensam ägare av brun-

nen. Hans ästundan var att hålla ytterst låga badpriser, för att göra det möjligt för mindre bemedlade sjuka att få vård. Troligen fick J. A. satsa stora slantar från sin grosshandelsrörelse och sina besparingar för att hålla brunnen i värdigt skick.

Vid Livreg:ets husarers avflyttning till Skövde förvärvade bolaget sex officersbostäder om ett rum vardera. Senare uppfördes den stora brunnsrestauranten, som inrymde 14 bostadsrum, tvenne matsalar, kök och verandor samt samlings-sal.

Ett nytt badhus byggdes 1924 med 8 badrum, avklädningsrum, rum för massage, ångbad m. m. Det äldre badhuset iordningställdes till 15 bostadsrum. Till "Parkvillan" (fem rum och kök) anslogs medel av Kumla Sparbank.

Den vackra parken med det imponerande tallbeståndet uppskattades av gästerna. De som så kunde försummade inte att ta dagliga promenader på de små stigarna, som efter det häftigaste regn snart var torra igen. Parken omfattade 8 tunnland.

Tallbarren gjorde bolaget sig nytta med vid de så omtyckta tallbarrsbaden. Ett härligt doftande skum åstadkom tallbarren, när den blandades med enris. Ångan av badet verkade förmånligt på såväl luftrören som ämnesomsättningen. Kanske en och annan reagerade första gången vid betraktandet av det mörkbruna vattnet i tråkaret. Det berättas att prov-läkaren tillsammans med en ledamot av kommunens hälsovårdsnämnd vid ett tillfälle besökte brunnen under det att en baderska knådade en patient. Läkaren anmärkte på det smutsiga vattnet men fick till svar av baderskan: "Dä' ä' inte meningen att dä' ska' drickas." Snart nog uppskattades emellertid dessa bad liksom den rätt så hårda borstningen av den tränade baderskan. Någon manlig betjäning tror jag aldrig förekom vid baden.

Många gäster återkom år efter år, och åtskilliga av dem bar vittne om att brunnsbehandlingen givit gott resultat. En yngling, som i mer än tvenne månader vistats på lasaretta för höftverk och kom därifrån hoppande på käpp och krycka, blev efter en tids behandling vid Stene Brunn så bra, att han kunde lägga bort kryckan och hoppades aldrig mer behöva använda den. Det lycka-

1890-talets brunnsgäster

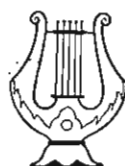
Isynnerhet damernas klädsel är något annorlunda än nu.

KUMLA MUSIKAFFÄR

Hagendalsvägen 14 - Telefon 710 08 - Postgiro 36 71 61

Specialavdelning för grammofonskivor

(med postorderförsäljning)

PIANON — marknadens förnämsta märken

Allt inom branschen

Transistorradio stor sortering

Reparationer, uthyrningar

Undervisningskurser

för dragspel och gitarr

*Brunnsgäster tillsammans med läkare och kamrern i parken omkring 1920
I mitten dr C. A. Florén med dottern Ingrid (sjukgymnast) till vänster och
kamrer Joh. Andersson till höger.*

de resultatet får väl till ej ringa del tillskrivas patientens ungdom. Med äldre personer fordras det dock längre behandlingstid. Ledde den ändå inte till hälsa, så var det dock ett faktum att baden och massagen åstadkom lindring.

Även om seden att "dricka brunn" avtog med åren, så var det förr så vanligt att knappast någon av gästerna uraktlät att minst en gång dagligen begagna sig av den välgörande drycken. Vattnet skulle, enligt analys, vara i styrka närmast likt det i Medevi hälsobrunn.

"Muskelknölar knådas ut
även på en kumlastut."

Det var en strof ur en dikt, som framlidne folkskollärare Otto Palmberg, Hallsberg, funnit vid en badsejour vid Stene Brunn, som han vitsordar för att kunna ge den rätta behandlingen vid reumatiska åkommor. "Huru massagen genom glidande handgrepp över ett hudområde

i riktning mot hjärtat gående blod- och lymfströmmen avser att tömma blodkärlen och lymfbanorna ävensom verka lugnande på nerverna ligger i öppen dag", skriver Palmberg. Och fortsätter: "Det finns sannolikt intet så effektivt medel mot reumatiska sjukdomar som massage och bad. Men hur mången är det ej, som icke i tid söker hjälp mot det onda utan på grund av denna försummelse får dragas med en obotlig sjuklighet hela livet igenom."

Största livaktigheten vid brunnen rådde i början av 1920-talet, då gästernas antal under de tre månader, som brunnen var tillgänglig, uppgick till 300.

Man kunde också känna lindring eller glömma värken i lederna. Och det var när man fick träffa "goa kamrern", som J. A. kallades av gästerna. "Han är ju så innerligt rar och folkjär och förstående och uppmuntrande, att en pratstund med honom är den bästa medicin man kan få." Det omdömet var allmänt. Han sparade sig aldrig för att göra det trivsamt vid brunnen, även

Brunnsgäster i parken på de långa kjolarnas tid

Till Eder tjänst

KUMLA-BODEN

STIG PERSSON

Köpmangatan 1, Kumla

Tel. 791 10

I KUMLA-BODEN

HANDLAR NI TILL BILLIGASTE PRISER

Eget produktionshönseri, därför får ni ägg och kyckling till ett gott pris.

Vi har allt i branschen och skaffar det ni behöver omgående.

Ring och vi hjälper Eder med allt.

Brunnsrestaurangen
med tvenne matsalar, kök, veranda och samlingsal.

Personalen vid Stene Brunn år 1916

Sittande från vänster: Ida Hjelmberg, Långgälla, Anna Johansson, Folketorp, Anna Larsson, Stene, Hanna Tell, Stene, Elin Johansson, Mullhyttemo, Schyberg, Hardemo, och Beda Bergdal, Jultorp.

Stående: Signe Pettersson, Kvistbro, Anna Bergdal, Byrstatorp (syster till Beda B.), Teodor Larsson, Stene (brunnsmästare), Johan Andersson, Fredrik Dehlin, Hallsberg (maskinist). Linnea Nykvist, Stene (kassörska), Matilda Wennerstrand, Skogshall, Stene.

BENGTSONS HERRKONFEKTION

Herrkläder - Herrekipering - Fritidskläder - Gosskläder - Arbetskläder

TELEFON 701 82

Brunnskällan

under senare delen av sin levnad, då ett högt blodtryck ofta besvärade honom.

Det dröjde ganska länge innan brunnen använde sig av bilismen för gästernas resor från och till Kumla järnvägsstation. Enligt ett protokoll från en stämma 1918 hade bolaget enats om att Sterners Åkeri i Kumla skulle ombesörja skjutsarna. "På grund av rädslan för att åka bil, var det bäst att hålla sig till gamla vanor", uttalade ledamöterna.

När landstingen och kommunerna började att i större utsträckning bekosta kurortsbehandling av mindre bemedlade sjuka, fick också Stene Brunn tilldelad ett visst antal patienter för en fyraveckors vistelse. Under många år gällde en överenskommelse med landstinget om nämnda behandling. Så småningom blev bestämmelserna ändrade, och några "landstingspatienter" kom inte vidare till Stene Brunn.

Efter Johan Anderssons frånfälle 1932 fortsattes brunnsrörelsen av maken med biträde av Arvid Wigander. År 1945 utarrenderades Stene Brunn till John Larsson, mångårig brunnsmästare och anställd vid brunnen sedan 1920.

Under ett 20-tal år var restaurangen uthyrd till fröken Frida Wickström, som under en längre tid var innehavare av Kumla Hotell.

Sedan år 1957 är kurorten nedlagd. Dess saga torde ock vara all. Mången tycker att anstalten skulle kunna räddas och bli ett vårdhem, som det lider så stor brist på. En stor del av byggnaderna är emellertid eftersatta, och att bygga nytt kostar miljoner. Men nog skulle Stene brunn kunna bli en tillflyktsort — även sedan en del av norra skogen delvis är avverkad — för ensamma och trötta människor.

Den vackra brunnsparken var ofta anlitad för möten och fester av ortens olika föreningar. "Jordbruksaposteln" P. J. Rösiö samlade vid ett tillfälle en storpublik i parken, när han skulle lära närkesbönderna hur ett jordbruk skulle drivas. De politiska partierna hade nästan årligen stormöten med framstående talare, bl. a. statsråden Bo von Stockenström och Felix Hamrin. Om den senares framträdande skrev ÖK:s platsredaktör, C. H. Qvarfordt, ett elakt kåseri, rubricerat "Felix vid brunnen".

Under ett par perioder tillhörde Johan Andersson kommunalfullmäktige. Att han var populär i den egna bygden visade den kraftiga uppslutningen kring vallistan med hans namn. En längre tid var han ledamot av kyrko- och skolrådet och vitsordades som en varm vän av skolans utveckling. I Kumla Sparbank var han huvudman åren 1909—1931, styrelseledamot 1911—1931, de tre sista åren tillika ordförande. Han tillhörde också Svenska Handelsbankens styrelse i Kumla.

Johan Andersson var under många år nämndeman och en ofta anlitad auktions- och bouppteckningsförrättare. Vid auktionerna hade han Gust. Zetterlov som ro-pare och O. F. Johansson i Södra Mos, sedermera Åbytorp, som skrivare.

Makarna Andersson var kända för stor givmildhet. Ehuru inte själva anslutna till någon församling lämnade de dock rikliga gåvor till den andliga verksamheten på platsen.

Min första bekantskap med Johan Andersson härleder sig från slutet av 1910-talet. Han kom en vårdag in och beställde badprospekt på mitt nystartade tryckeri. Besöken upprepades, ävenså beställningarna, som gällde journaler, biljetter etc. för brunnen samt trycksaker för den ovannämnda skinnrörelsen. Jag minns, vilket gott och bestående intryck jag fick av min nyförvärvade kund.

Vi skulle dock komma att samarbeta längre fram på det kommunala planet. Som redan nämnts, tillhörde J. A. kommunalfullmäktige under ett par perioder. Han och jag kom med i fullmäktige samtidigt, valda på samma kandidatlista. Det var i mitten av 1920-talet. Någon extrem partiman var han inte och deltog inte i propagandaarbetet på annat sätt än att han ekonomiskt understödde sitt parti.

John Larsson
Mångårig brunnsmästare
och en tid kurortens arren-
dator.

AB B.S.K. MEK. VERKSTAD - KUMLA

(f. d. BRÖDERNA SANDBERG)

Grundad 1898

TELEFONER: Verkstaden 701 13
Einar Sandberg bostad .. 707 72
Harry Sandberg bostad .. 793 49

MEKANISKA ARBETEN AV ALLA SLAG. Plåtrundningsmaskinen BSK i 4 typer. Bärningskärran BSK. Järnkonstruktioner efter ritningar och föslag. Arborning, Svarvning, Fräsning, Svetsning, Reparationer.

Stamanställt folk från Ekeby

E. D. Arbin
1863—1932

Från Ekeby och Stene härstammade de flesta kumla-iter, som var soldater eller husarer på Sannahed. I Kumla Julblad för år 1950 har Claes Olsson berättat om "När skomakardrängarna i Stene och Långgälla fick lust för militärlivet". Skildringen är illustrerad med 15 porträtt av skomakare, som någon tid på året som stamanställda tjänade kung och fosterland på Sannahed.

F. åkare Knut Bergman, skomakarson från Ekeby i Kumla landskommun, har hälsat på hos Gustaf Eklöf, och de båda vännerna har berättat för varandra vad de själva minns och vad de hört av andra om husarer och soldater från sin hemby.

Gustaf Eklöfs far hade sitt boställe mitt emot mitt föräldrahem, säger Knut Bergman. Han var soldat för Karlsgården. Till rotebönder hade han Sven Svensson, Per Erik Eriksson, Karl Nordin, Emil Larsson, August Olsson och Karl Erik Jonsson i Hagaby. Att de var så många om samma rusthåll berodde på, att Aug. Olsson och Emil Larsson blott hade 1/4-dels hemman ihop, medan de andra hade var sitt.

Eklöfs företrädare var en dist.-korpral med samma namn. Hans närmaste granne, Fredrik Björklund, var husar för Sörgården. Rusthållare var Erik Jonsson, Johan Johansson och Lars Larsson. Björklund hade tre bröder, som alla blev husarer. En mycket känd husar var Uppling, som till rusthållare hade Per Johan Persson-Romell, Anders och Erik Andersson samt Johan Ersson. Upplings företrädare bar också namnet Eklöf. Han var morfar till den spänstige Gustaf Larsson, som under flera år haft det trivsamt på Solbacka.

Fjärdingsmannen och kommunal mannen E. D. Arbin var på 1880—90-talet och till 1918 Ekebyhusar. Hans boställe låg mellan Upplings och Björklunds, men Arbin använde emellertid aldrig detta utan uppbar kontant lön istället. Ett kontrakt från år 1909 har följande innehåll:

Kontrakt:

Emellan undertecknade Rusthållare för Nr 26 Ekeby i Kumla socken och Husaren för samma Rusthåll E. D. Arbin är följande öfverenskommelse träffad.

I stället för boställe med alla därtill hörande Natura förmåner samt rättigheter till Donationsjord betala vi årligen Tvåhundredolf (212) kronor så länge han tjänar som husar för vårt rusthåll. Denna kontanta lön betalas på följande tider:

Den första April årligen Kronor	60:—
Den första November årligen Kronor	152:—
	Kronor 212:—

Af dessa 212 kronor insätter husaren årligen kronor 12 å Postsparbanken då order därtill gifves af Skvadronchefen.

Detta kontrakt skall gälla från den 14 sistlidne Mars månad.

I och med detta kontrakts underskrivande upphör kontraktet af den 5 December 1885 att vara gällande.

Sålunda öfverenskommet och uppgjort. Försäkras.

Ekeby den 7 Maj 1909.

L. Erik Larsson C. J. Ekblom C. J. Gustafsson Aug. Johansson
Rusthållare och egare af hvar sitt 1/4-deis Mantal.

E. D. Arbin

Husar för Nr 26

På en gång närvarande vittnen:

Johan Andersson
Södra Mos, Kumla

Hulda Johansson
Ekeby

När jag var pojke, omtalar Knut Bergman, bodde på Arbins boställe Alfred Andersson, far till Joh. Andersson, som för inte så länge sedan omkom vid en bilolycka vid Köpmangatan—Kyrkogatan. Arbin efterträdde husar Eklind, som inte heller använde bostället.

En annan känd husar var Ekblad. Tills han blev stamanställd hette han Bergsten men tog namnet efter sin företrädare. Han var husar för Norrgården och hade till rusthållare Lars Johan Persson, Aug. Persson, Johan Persson och Otto Jonasson, far till den bl. a. som auktionsropare kände Helmer Jonasson.

Ännu ett par soldater var från Ekeby, nämligen Bohlin och Carl Eklind, son till ovannämnde husar Eklind. Han var soldat för Bo men hade sitt hem i Ekeby.

Boställena låg utefter den s. k. Husargatan, österut från vägkorset vid smedjan. Gatan västerut mot Hagaby kallades för Intagsgatan. Namnet troligen uppkommit genom att det var intag till Ekebyböndernas skogslotter. Till varje boställe hörde en jordbit, som kallades för donationsjord och som också är omnämnt i ovan återgivna kontrakt. Bergman minns, att gamle Ekblad i Hagaby även sedan han slutat sin tjänst som husar brukade den lilla jordbiten och där hade några djur på bete. På hans ställe bodde sedermera en gårdfarihandlare Källman, som de äldre kumlaborna nog kände till. Han hade häst och körde omkring i bygden med sin flakvagn, lastad med olika slags varor som han bjöd ut i hemmen. En tid väckte han uppmärksamhet med sin fonograf med

Radio TV

och

Fullständig service under ansvar
RING! VI HÄMTAR!

RADIOLA, AGA, PHILIPS m. fl. märken av högsta kvalité garanterar bästa välljud och bild - Bil- o. reseradio - Bandspelare m. m.

KUMLA RADIO & TV

KÖPMANGATAN 1 - TEL. 705 91, 753 47

EN MINNESRUNA

En i vida kretsar i Kumlabygden välkänd och uppskattad industriman, fabrikören *Carl Theodor Eriksson* i Mossby, avled den 10 mars i år nära 88 år gammal. Han föddes 1876 i S. Mossby och tillhörde en stenhuggare- och gruvarbetaresläkt, som i Yxhultstrakten kunde räkna 200-åriga anor. I Kumla Julblad år 1955 har Kjell Nordqvist skildrat några av dessa, särskilt åboarna till kronohemmanet Hällabrottsgården, där år 1774 det ännu kvarstående, minnesrika och nyligen av Yxhultsbolaget förvärvade stenhuset uppfördes. I det nämnda numret av julbladet finns även bilder av huset.

Vid en försäljning så sent som 1940 var det för Carl Theodor obekant att hans farfars far, Sven Svensson, som ung deltagit i husets uppförande. Nordqvist berättar också att Sven Svenssons äldste son, Petter Svensson, rusthållare, Järsjö, var en mångbetrodd man, med bl. a. riksdagsmänna- och nämndemannauppdrag.

I ungdomen kom Carl Theodor liksom hans bröder, Gustaf och Fritz, i stenhuggarelära vid Yxhult. Alla tre blev omsider insiktsfulla och befordrades med åren till ornamentsstenhuggare. Fritz dog ung.

År 1906 startade Eriksson tillsammans med brodern Gustaf (Torgén) samt Hjalmar Persson och Carl Emil Junsson ett eget företag, *Berga Stenhuggeri AB* med ett vid Hynneberg förvärvat stembrott. Verksamheten har väsentligast varit inriktad på invändiga arbeten av såväl kalksten som marmor. Med tiden upptogs också kalktillverkning.

Samtliga stiftare av bolaget äro nu bortgångna. Två söner till dem, Lennart Eriksson och Uno Persson, fortsätta det av deras fäder med ej obetydlig framgång uppbyggda företaget.

vaxrullar och slangar för att sätta på öronen vid avlyssnandet. Vi pojkar, omtalar Bergman, brukade om kvällarna gå till Källman för att mot en avgift av 10 öre lyssna på fonografen. Det gick många historier i bygden om Källman. När äggpriset steg skulle han ha skrivit lappar med "Hastverk" och hängt på halsarna på hönsen i tron att få dem att värpa lite fortare.

När inte husarerna var i tjänst fick bönderna ha "nummerhästen" var sin månad. Den skulle emellertid motioneras. Bergman fick åtskilliga gånger göra detta, vilket verkligen var ett efterträtt nöje. Då regementsmötena var slut, var det roligt att se husarerna komma med sina rustningar och soldaterna i noggrann takt marschera mot hemmet.

Carl Th. Eriksson
1876—1964

Carl Theodor Eriksson var en rättrådig och nobel person med djup och idéell livssyn. Han kände stark samhörighet med fädernas kyrka och var flitig kyrkosökare. För nykterhetsfrämjande idéer hyste han starkt intresse och stödde på allt sätt makans, Victoria, livslånga arbete för blåbandsrörelsen. Samtliga barnen äro också blåbandister, flera i ledande ställning. När makkan och modern år 1933 omkom genom olyckshändelse, var det stor sorg och saknad, inte blott bland de närmaste, utan jämväl bland stora skaror av vänner i bygden och länet, som med beundran följt hennes arbete för mission och nykterhet.

I Kumla Julblad skrev Carl Theodor år 1958 en minnesruna över dottern Margit, född 1908. År 1933 tillträdde hon en missionärstjänst hos Svenska Missionen i Kina. Redan i november 1934 dukade hon dock under för en smittosam sjukdom. Hon begravs på missionens gravplats i Chiehsien.

Erikssons strängt upptagna tid tillät honom icke att eugagera sig i kommunal verksamhet. En längre tid tillhörde han dock kyrko- och skolrådet, och var i yngre år verksam inom sjukvårdsrörelsen i orten.

I hemmiljön kände han trivsel och älskade att använda fritiden till läsning av böcker och tidningar, inte minst efter det han lämnat bolagets verksamhet i yngre händer.

Kumla Julblad räknade Eriksson som en av sina mest intresserade vänner. Tidningen använde han också som kontaktsförmedlare år efter år till ett flertal vänner på annan ort.

Han hade förmånen av en i det sista god vitalitet och höll sig a jour med händelserna i tiden. Frid över hans minne!

VISST VORE DET TREVLIGT MED NÅGOT
nytt i möbleringsväg
till jul! TITTA IN TILL

Stort lager av möbler, mattor m. m.

LITHELLS MÖBLER
TEL. 70149 · KUMLA

MIN BARNDOMS GATA

XII. Köpmangatan

Så såg det ut i 1880-talets Kumla

Till höger F. A. Carlssons första villa, vars andra våning var uthyrd till Gustaf Olssons urmakeri- och antikvitetsaffär. Huset till vänster, ett av Kumlas äldsta hus och en tid tjänstebostad för SJ, som 1914 gjorde omfattande restaurering.

Köpmangatan är inte någon gammal gata. Det är först under det sista kvartssekle, som den har blivit en av stadens längsta trafikled. Ännu i början av 1930-talet var delen Östra Drottninggatan—torget obebyggd och huvudsakligen trädgårdsmark, tillhörande trädgårdsmästare Casper Linus Pettersson. Söder om nuvarande Andréns väg fanns vid nämnda tid ingen bebyggelse alls, utan den s. k. Prästgårdsskogen dominerade suveränt.

Ännu efter sekelskiftet hade man åtskilligt besvär med det djupa avloppsdike, som över torget fortsatte söderut utefter Köpmangatan mot Norra Via. I diket, som i en tidningsnotis från den tiden betecknades som en pesthärd, kastades allehanda avfall. Det påstods att man t. o. m. dränkte katter i diket. Vid riklig nederbörd kunde vattenståndet vara rätt så högt, ty någon anmärkningsvärd fallhöjd var det tyvärr inte.

För ett 40-tal år sedan var Yxhultsbanan det mera vanliga promenadstråket. Det hände emellertid att "pesthärderna", som flöt öster om banan, stank så vedervärdigt, att "flanerande" hastade in i skogsbrynet åt väster, där AB Bandindustris stora fabrikskomplex är uppfört.

Köpmangatan börjar vid Östra Drottninggatan, där vi startar vår vandring.

Nr 1 (hörnhuset) uppfördes 1955 av byggmästare Arvid Eriksson, Örebro. Tomterna 1 och 3 förvärvades 1937 av fjärdingsman Emil Larsson. Säljare var fabrikkör A. G. Andersson. Affärslokaler innehas av Kumla-Boden (Stig W. Persson), Stil Fotoateljé (Ingrid Jonsson)

och Kumla Radio & TV (Helge Gustafsson) samt Thappers Bilfirma.

Nr 3 uppfördes av fjärdingsman Emil Larsson 1938. Under åren 1938—1962 hade Kumla Bibliotek lokaler i den södra delen av byggnaden, medan den norra av ägaren iordningsställdes till mjölkbar. Efter bibliotekets avflyttning disponeras dess tidigare lokaler av Sännells damfrisering (Anny Östbro) och S-bolagen Skandia-Svea-Skåne.

Nr 2, 4 och 6 är med undantag av godsmagasinet obebyggd mark, tillhörande Statens Järnvägar. Före magasinet låg på områdets södra del en av F. A. Carlsson uppförd villa. (Se nr 10!)

Nr 5 är byggd av skofabriksförmän Karl Theodor Hagberg. Efter hans frånfälle tillhör fastigheten sterbhuset.

Nr 7 (Cityhuset) tillhör Byggnadsföreningen City, vars vice värd är f. d. lokförare Vilhelm Ericsson. Byggnadsåret är 1940.

Nr 8 är stadens bekvämlighetsinrättning, uppförd år 1956. I byggnaden är dessutom inrymd telegrafexp. och samtalsstation samt Pressbyråns kiosk.

Nr 9 är beteckningen på stadshuset. Det får emellertid räknas som torgfastighet. Uppfördes år 1943 och invigdes den 2 oktober samma år.

Nr 10 (bankhuset) är uppfört av direktör Helmer Age, Örebro, år 1931. Dessförinnan fanns på tomten endast ett litet gårdshus och några fruktträd. Skomakar-

Skrivställ, Album, Skrivunderlägg, Reservoarpennor, Gästböcker
Brevpapper, Almanackor, Jultidningar, "Kumla-mappen"

Dohlwitz BOKHANDEL

Telefon 700 56

Boken

— bästa gåvan

Köpmangatans början i norr
vid stadsblivandet 1941.

mästare F. A. Carlsson, sedermera delägare i grosshandelsfirman Carlsson & Äqvist, Örebro, förvärvade i slutet på 1870-talet en målarmästare C. V. Zarelius tillhörig tomt. På dess västra del uppförde C. ett större tvåvåningshus för sitt skomakeri och till butik för Gustaf Olssons urmakeri- och antikvitetsaffär. En tid hade F. O. Risberg sitt herrskrädderi i första våningen. Huset revs för ca 50 år sedan. I nr 10 har framförallt Svenska Handelsbanken lokaler. Dessutom är i första våningen inrymda Malmborgs Elektriska affär, City Herrfrisering (Eric Johansson) och Nya Hattaffären (Barbro Ericson). Bland övriga hyresgäster märkes stadsläkare Erland Franklin.

Nr 11 är östra hörnfastigheten vid torget. Dess förste ägare var skofabrikör Konrad Andersson och är från 1906. Nästa ägare, bokhandlare Carl Persson, lät senare tillbygga huset. Under årtionden hade fastigheten intet annat namn än bokhandelshuset, emedan Persson där hade sin bok- och pappershandel, som 1914 övertogs av en släkting, Zandra Persson, och 1929 av nuvarande innehavaren Algot Dohlwitz. När Carl Persson flyttade till Örebro sålde han fastigheten till lantbrukare Erik Larsson, Tallbacken, Kumla landskommun. Nuvarande ägare är direktör Harry Wickström, Örebro. Hörnbutiken är uthyrd till Skocentralen (Lisa Olsson) och den andra butiken utefter Köpmangatan till Petterssons Blomsterhandel. I gårdshuset har Famos-Tvätten (J. Askhem) en butik.

Nr 12 (Herbertslund) är ett 1912-årshus, uppfört av Heribert Zarelius till möbelaffär och bostad. Nuvarande innehavare av affären är sonen Gösta Zarelius. Hans farfar, C. V. Zarelius, flyttade 1876 från Rala till Kumla station och var en av samhällets första hantverkare. Samma år byggde han bostadshuset Karlsholm intill järnvägsområdet och något senare verkstad på den stora tomten. Karlsholm förvärvades år 1914 av SJ till tjänstebostad för stationsskrivare O. Nordqvist. Där bodde också under några år dennes kamrat Hjalmar Rosdahl. År 1951 kom Karlsholm åter till den Zareliusska slakten, då Gösta Zarelius blev ägare.

C. V. Zarelius och hans tre söner bedrev framförallt på 1890-talet och i början av seklet en omfattande målerirörelse i Kumla med omnejd. Firman övertogs med tiden av sonen Heribert Zarelius. Han hade i början av 1890-talet genomgått konstfackskolan i Stockholm och åtog sig därefter mera krävande dekorationsarbeten, bl. a. den kormålning i kyrkan, som fanns före den nuvarande.

Nr 13 (Johanneskyrkan) är Köpmangatans äldsta byggnad, i sitt ursprungliga skick från 1896. Tomtmarken var en gåva av Kumla Friförsamlings mera intresserade medlem, grosshandlare Joh. Andersson, innehavare av en av stationssamhällets första minut- och parti-affärer vid Odengatan. Kyrkan fick också sitt namn efter donatorn. Missionsförsamlingen, som den numera heter, har länge varit trångbodd, och det torde inte dröja så länge förrän den centrala platsen får överges för en ny kyrka på en för flera år sedan inköpt tomt vid Sveavägen.

Nr 14 är i sitt ursprungliga skick från 1908. Byggnästare var C. G. Lundholm och uppfördes för "Kumlalungen" P. J. Carlssons räkning och användes för dennes sko- och skinnlager samt vagnpark. Där fanns eleganta landäer och droskor samt ekipage för vinterbehov. I södra delen hade firma J. W. Johanson & Co en tid varulager. I mitten av byggnaden fanns en valvport, som ledde in på gården. Knappt mer än skalet av den gamla byggnaden finns numera kvar. Största delen, i två våningar, disponeras av Lithells Möbler. Thyras Barnekipering (Thyra Boström), O. P:s (Bertil Persson) och Nerikes Allehanda-NT:s redaktion och expedition är inrymda i den stora fastigheten.

Nr 15 och 17 förvärvades år 1919 av handlanden Otto Ekholm, sedan han "slagit igen" sin speceri- och diverseaffär vid Skolvägen 2. På tomternas norra sida, ett stycke in från gatan, låg då ett grönt bostadshus, där Ekholm bodde under tiden han uppförde ett affärs- och bostadshus 1920. "Gröna stugan", som den kallades, uppfördes på 1880-talet av snickarmästare C. J. Palmgren, far till sedermera läderhandlaren Karl Palmgren, Örebro. Där bodde en tid den nitiske NGTO-aren och skomakaren C. Kolmann samt urmakaren Rydberg, som konkurrerade med Gustaf Olsson om reparationerna av de

Köpmangatan 11 omkring 1908
I förgrunden torget.

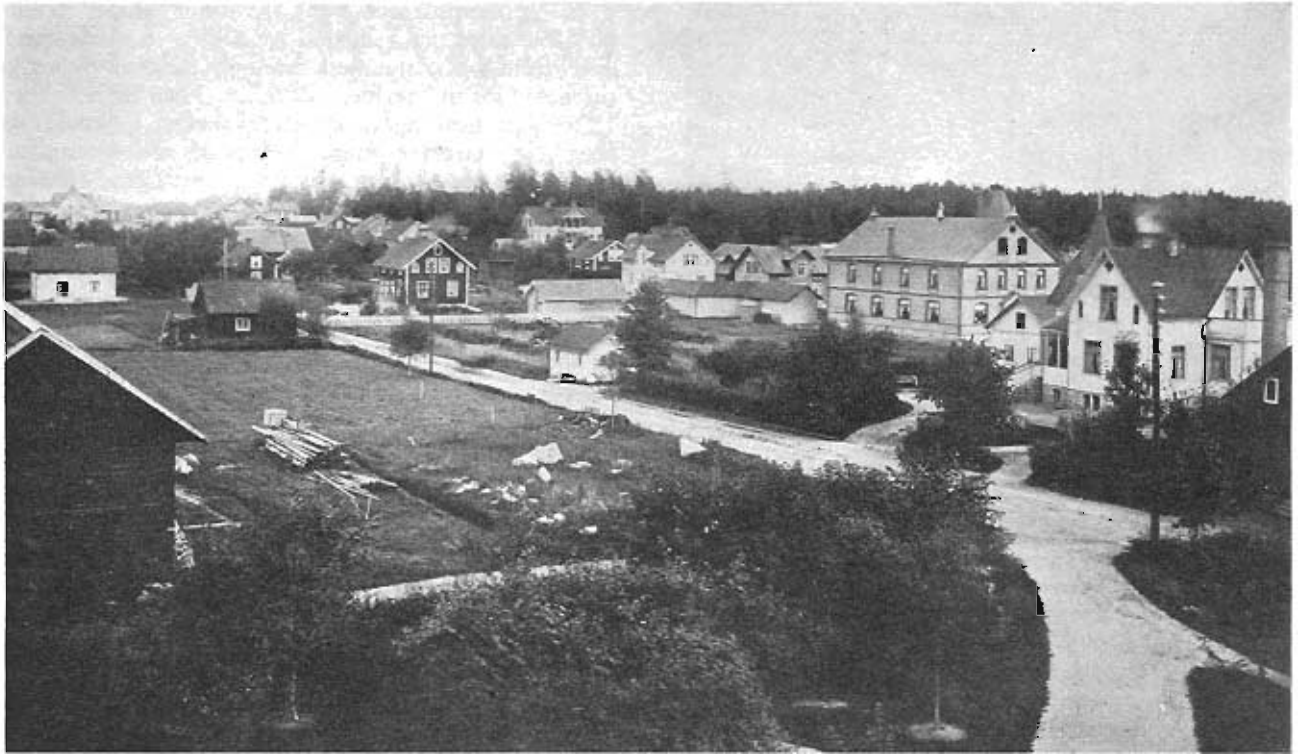

MÖBLER av välkänt fabrikat
MJUKA MATTOR m. m.

Humana priser

Telefon 700 64

Zarelius MÖBLER
Grundad 1898
TORGET, KUMLA

Hagendalsvägen 1898

Till vänster: P. J. Carlssens magasin, nuvarande torget, Öhlins smedja och bostadshus, skom. Aimqvist och skräddare C. Th. Carlssons hus. Längst upp C. H. Larssons affärs- och bostadshus.
Till höger: Skorstenen till bryggeriet, F. A. Carlssons tornvilla, senare flyttad till Kyrkogatan och riven 1954. Johanneskyrkan, stationskarl Bobergs och fru Almqvists ställen, villa Svea och skom. Rahléns hus. Den lilla byggnaden intill Hagendalsvägens södra sida var samhällets spruthus.

då fåtaliga stationsbornas klockor. År 1939 uppförde Ekholm en tillbyggnad åt söder, som räknas som nr 17. Hörntomten mot Sveavägen synes inte ha tillräckligt utnyttjats.

I den nya byggnaden startade Ekholm en ny speceri- och diverseaffär, som han bedrev blott en kort tid. Tidigare hyresgäster har varit Ahrnholms missionsbokhanden Sven Anderssons frisérsalong och Bergqvist & C:o tobakshandel. Numera disponeras lokalerna av Nya Färghandeln (S. Björklund), Elektrolux och busstationen. Ägare till fastigheten är fröken Dagny Ekholm.

Nr 16 (Lothringen) var fram till 1924 en idyll. Den välbelägna tomten vid torget förvärvades då av grosshandlarna J. W. Johanson och Joel Andersson, och 1925 var det stora trevåningshuset färdigt. Nog var det högst märkvärdigt att den välbelägna tomten — med häck utefter gatulinjen och berså i hörnan — fick vara obebodd så länge. Huvuddelen av affärslokalerna disponeras av Dohlwitz bokhandel. Förste innehavare av dessa lokaler var Kullbergs Manufaktur, Sybehör och Herrekipering. De båda andra lokalerna utefter torget är förhyrda till Kamera-Bilden (Osten Johansson) och Kumla Elektriska Byrå (Nils Persson). Ägare av såväl nr 14 som 16 är direktör Nils Nyqvist, Örebro.

Nr 18 (Elsas), hörntomten söder om torget, var på 1890-talet fram till 1902 bryggeri, som emellertid nedbrann sistnämnda år och aldrig återuppbyggdes. Ägare var skohandlare F. A. Carlsson, som på tomten hade uppfört den tornvilla, som man talade mycket om. I ett kåseri i Nerikes-Tidningen skojade man med "att den sista villan var värre än den första", som var mycket enklare. (Se nr 10!) Vid sin avflyttning till Örebro sålde F. villan till fabrikör C. G. Ström.

År 1914 blev grosshandlarna J. W. Johanson och Joel Andersson ägare till den ur affärssynpunkt välbelägna tomten med villan, som flyttades till Kyrkogatan och blev komministerbostad. De båda kompanjonerna lät nu uppföra Kumlas in på vår tid största affärs- och bostadshus vid Köpmangatan—Hagendalsvägen. Det största lokalutrymmet disponerades för ägarnas speceri- och diversehandel samt för Kumla Foder- & Utsädesaffär med J. W. Johanson som innehavare. Lokalerna utefter Köpmangatan ät uthyrda till Centrum-Livs (Stig Ericson) och till Sportaffären (Alvar Bergstén). Ägare till fastigheten är direktör J. W. Johanson.

Nr 19 var till 1924 trädgårdsland. Konsum uppförde då ett för den tiden stort affärshus med specialavdelningar, självserveringslokaler och restaurang Gyllingen.

Centrum-LIVS

VID TORGET - KUMLA

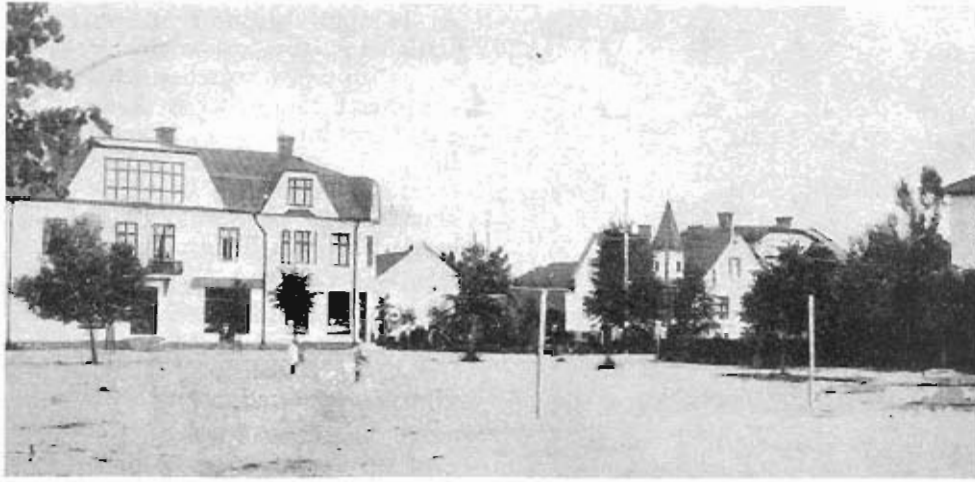
SNABBKÖP

Telefoner 700 55, 700 98

Speceri — Charkuteri — Frukt — Mjolk — Bröd m. m.

Vår specialitet:

OMTYCKTA KAFFEBLANDNINGAR

Torget, "bokhandelshörnan" och "tornvillan" 1910

Nr 20 inrymde Emil Sterners åkerirörelse. Därefter under ett par årtionden användes byggnaden som garage för Nya Bilstationen. Huset genomgick med tiden en omfattande omdaning till trenne affärslokaler, som disponeras av Helgelseförbundets bokhandel, G. W. Blüchers blomsteraffär och Fiskcentralen (Rune Ericson). Ägare är direktör J. W. Johanson.

Nr 21 (Lövnäs) är byggt 1914. Året därpå blev stationsförman Hj. Boström ägare. Efter hans frånfälle 1926 tillhör Lövnäs sterbhuset.

Nr 22 och 24 tillhör Byggnads AB Henry Ståhl. Båda husen uppförda av frisörmästare C. A. Fransson. Underligt att F. kunde få byggnadsnämnden att gå med på att från nr 24 avsöndra den lilla tomtremsan och utgöra

ett särskilt tomtnummer. Och än märkligare är det, att det tilläts att bygga det lilla affärshuset alldeles utmed gatugränsen. Emellertid har den välbelägna stugan — byggd i början av 1910-talet — under årens lopp burit sig bra ekonomiskt. C. E. Bergqvist, Örebro, och dess efterträdare hade under många år tobakshandel där. Vidare har bl. a. en av lokalerna varit uthyrd till bussstation och under senare tiden till lagerlokal för Sportaffären. Dess saga torde snart vara all liksom nr 24, där C. A. Fransson i en numera borttagen tillbyggnad under flera årtionden hade "barbersalong". Den övertogs av Sven Andersson.

Nr 23 (Adlersro) uppfördes 1916 av Adolf Jonsson, under många år anställd hos Kumla Foder- & Ut-

Torget före Stadshotellets tillkomst

Alltid färska

TOBAKSVAROR

BRILON-pipan

av BRIar, nyLON och RATOS

Ombud för AB Tipstjänst

TEKNISKA ARTIKLAR - PAPPERSVAROR - TIDNINGAR
TIDSKRIFTER - BÖCKER - PRESENTARTIKLAR

Bergqvist & C:o, Cigarraffär

Köpmangatan 15, Kumla - Tel. 701 07

Parti från Köpmangatan 1918

Närmast fastigheten nr 24. I bakgrunden "Elsas", nr 18.

sädes AB. Sedan hans frånfälle 1953 har Adlersro tillhört dottern fröken Olga Jonsson. Före byggnationen korsades området av det omtalade avloppsdiket.

Nr 25 (Rotebro) byggdes 1914 av A. V. Roth, som där under ett 40-tal år hade urmakerirörelse. År 1954 inköptes fastigheten av Kumla stad.

Nr 26 är det stora nybyggda affärs- och bostadshuset, som också inrymmer provinsialläkare Börje Lindgrens mottagning. På denna tomt byggde åkare Emil Sterner omkring 1910 en 1½-plans villa, sedan påbyggdes ytterligare en våning av lanthrukare Axel Larsson, Kumlahy. Efter hans död ägde dottern huset, innan det inköptes av Kumla Missionsförsamling. Meningen var att efter rivning av det eftersatta huset uppföra en församlingskyrka. Tanken övergavs emellertid och istället inköptes fastigheten Sveavägen 12. Ny ägare till nr 26 blev byggmästare Joh. Ekström, Adolfsberg, som 1962 — efter lång väntan på tomtreglering — gav denna del av Köpmangatan en verkligt pampig byggnad. Affärslokalerna innehåller Svärds Järnhandel, Sörgårdens konditori (Martin Lindblad), Bergqvist & Co Eftr. (Sigurd Johansson) tobaks- och tidningsaffär, Skinnars pälsfirma samt Sven Anderssons Frisérsalong.

De gamla kumlaborna kan berätta, att ännu vid sekelskiftet fanns här en vacker skogsdunge, där ungdomarna samlades till lekar och sparkade boll.

Nr 27, hörnfastigheten vid Kyrkogatan, uppfördes 1928 av snickare Johan Karlsson. Tomten hade under många år tillhört skräddaremästare O. Wedin, som hade sin verkstad å Köpmangatan 28. Trenne affärer rymdes i bottenvåningen, nämligen Ragnar Larssons modeaffär, Kumla Mönster- & Sybehörsaffär (Gunhild Engstedt) och Kumla Glasmästeri (Bertil Rosmark). I andra våningen har Gottfr. Johansson urmakeri. Han och tvenne systrar äger fastigheten.

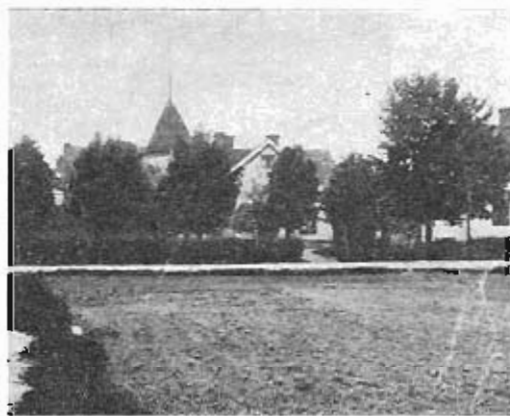
Nr 28 var under ett par årtionden kartongfabrik, först med P. Åhblom och senare med Gustaf Rinaldo som innehavare. Samtidigt hade O. Wedin på andra våningen herrskrädderi och efter honom Albert Ljungberg.

År 1931 förvärvade bröderna Carl och Sven Sundberg fastigheten, som genomgick stora förändringar för att lämpa sig som fotoateljé och butik. Då uppfördes också gårdshuset, som under ett kvarts sekel användes för Carl Sundbergs bilverkstad. Numera är det uthyrt till Örebro Bil & Traktor AB. Efter hovfotograf Sven Sundbergs frånfälle har maken Evy fortsatt rörelsen, som alltmer koncentrerats på hemslöjdsalster. Källarlokalerna är uthyrda till firma El-Installatören (A. Widolf).

Nr 29 är den forna trädgårdsanläggningen, som anlades av trädgårdsmästare E. A. Ericsson 1913 och senare övertogs av sonen Carl. På det stora området färdigställde byggnadsfirman H. Ståhl hösten 1963 ett större affärs- och bostadshus.

Nr 30 A och B var ännu för ett tiotal år sedan trädgård till komministerbostället (tornvillan, se under tomt nr 18), som låg längre väster in på tomten. Det var länge tänkt att där förlägga ett församlingshem. När man inte kunde enas om detta, sålde församlingen den välbelägna hörntomten till HSB, som väl utnyttjade det stora området dels till affärs- och bostadshus utmed Köpmangatan och dels till bostadshus väster om detta. Den största lokalen disponeras av Werner Hardmos Livsmedel. De övriga av Klingbergs Färg och Parfym (Allan Klingberg), Barnvagnslagret (S. I. Kolseth), handelsfirman Cesar (Carl-Erik Carlsson) och Bacho.

Söder om Kyrkogatan byggde i slutet av första världskriget begravningsentreprenör C. E. Bergqvist ett tegelhus, som staden förvärvade och låtit riva. En av lokalerna hade länge varit uthyrd till Thore Telkert, vars cykelaffär fått lokaler i det nya Ståhlska hörnhuset på andra sidan gatan. Söder om det Bergqvistska huset låg Gotthold Nyléns Åkeri, som också gått till historien. Så är vi framme vid Andréns väg, där ett nytt samhälle med storbebyggelse vuxit upp. Men det tillhör inte "min barndoms gata". Och det gör inte heller flera av de omskrivna byggnader, som trängt undan de äldre husen eller kommit till på jungfrulig mark.

Parti från Köpmangatan 1920

med Johanneskyrkan i bakgrunden. I förgrunden uppförde Konsum 1925 varuhus och restaurang.

Vid KÖPMANGATAN 26 i nya affärshuset med större affärs- och lagerlokaler står vi i år ännu bättre rustade för Edra JULKLAPPSINKÖP!

Järnhandeln med JULKLAPPAR
FÖR HELA FAMILJEN!

HUSHÄLLS- och
PRESENTARTIKLAR
VERKTYG
HOBBYARTIKLAR

Telefon 700 67, 714 33
Köpmangatan 26

EN SKOLA STARTAR

Ad. Samzelius

HALLSBERG FÅR MELLANSKOLA

Av

ARVID BERGDAHL

O. P. Ålander

Genom riksdagsbeslut 1909 upprättades en ny skolform, den kommunala mellanskolan. Den skulle bli likvärdig med realskolan och alltså föra fram till realexamen. Beslutet kom att få en utomordentlig betydelse för en stor mängd av landsbygdens samhällen. Särskilt under 10- och 20-talen växte kommunala mellanskolor och deras föregångare, högre folkskolor, upp som svampar ur marken. Varje samhälle med självaktning och framåtanda, med en folkmängd av ett eller annat eller några få tusental invånare och ett tillräckligt stort avstånd till närmaste skolstad började undersöka möjligheterna av en påbyggnad på folkskolan. Därvid åsyftades i första hand en allmän högre folkskola. Den vanliga tågordningen blev nämligen den, att man började med en högre folkskola, som utvecklades till 4-årig och förr eller senare drevs enligt kommunala mellanskolans orga-

nisation och med dess lärokurser och fordringar i de olika ämnena. Sedan kunde lokalstyrelsen hos Kungl. Maj:t anhålla att skolan måtte bli erkänd som kommunal mellanskola, vilket brukade beviljas om skolans standard av skolöverstyrelsen ansågs vara sådan att tillstyrkan kunde ske.

I Hallsberg blev saken aktuell i slutet av 10-talet, när Kumla-delen av köpingen blivit inkorporerad med samhället (1918). Frågan om en överbyggnad på folkskolan diskuterades framför allt på ett möte i februari 1919 med den s. k. föräldramöteskommittén, då folkskoleinspektör Hj. Lindén orienterade i spörsmålet. Man enades om att arbeta för en högte folkskola. De kommitterade, J. M. Bohman, A. G. Finlöw, E. Haggren, F. Olsson och O. Palmberg, gjorde på kyrkostämman den 23 februari 1919 framställning om upprättande av en

Den första skolstyrelsen

Från vänster: Julius Andersson, L. N. Brink, A. G. Finlöw, Filip Olsson, Otto Palmberg och John Sterner.

DEN BÄSTA JULKLAPPEN — ett armbandsur från stjärnurmakaren

Presentartiklar i guld och silver

Väggur, köksur i stor sortering

Reparationer utföres omsorgsfullt med garanti

L. N. Brink, Kumla

A. Thor UR- & GULDSMEDSAFFÄR
Telefon 702 62

högre folkskola i Hallsbergs köping, och denna framställning, som stöddes av skolrådet, bifölls på kyrkostämman den 27 mars samma år.

Samma dag valdes också skolstyrelse. I denna ingick följande ledamöter: direktör Ad. Samzelius (ordf.), folkskollärare O. Palmberg (sekr.), fabrikör L. N. Brink, godsägare J. Andersson, lokförare F. Olsson, verkmästare A. G. Finlöw och kantor J. Sterner. Suppleanter blev fabrikör A. Ekström, banmästare G. Boström och lantbrukare K. Lundvall. Skolan skulle starta med en första klass följande hösttermin och sedan successivt utbyggas.

Sedan Ålander blivit förordnad som skolans rektor (se nedan), vidtogs den ändringen inom skolstyrelsen att Palmberg blev vice ordf., Sterner kassör och Ålander sekreterare.

Första läsåret (1919—20) behövdes vid skolan endast en lärare med full tjänstgöring, och det är vid valet till denna tjänst som fil. stud. Olof Petrus Ålander (fil. kand. 1921) från Stigsjö i Ängermanland träder in i köpingens skolhistoria. I maj 1919 valdes han till e. o. och den 20 februari 1920 till ordinarie ämneslärare, varjämte han av skolöverstyrelsen förordnades till högre folkskolans rektor den 22 december 1919. Ålander, som tidigare varit folkskollärare i Trollhättan, hade under vårterminen 1919 tjänstgjort vid Norrbärke högre folkskola (vid Smedjebacken) och där alltså gjort bekantskap med samma skolform som skulle möta i Hallsberg följande termin. Ålander var i besittning av stor energi och arbetade redan från början med all kraft på att föra skolan framåt. I köpingens västra folkskola erhöll han ett klassrum och skötte första läsåret undervisningen med hjälp av timlärare från folkskolan.

Församlingens kyrkoherde, sedermera prost, E. J. Andersson var enligt Ålander till en början tveksam rörande det lämpliga i att inrätta en högre skola i köpingen, möjligen med tanke på församlingens svaga finanser. Han ändrade dock tidigt mening, inseende det berättigade i en ny tids fordringar och visade sedan ett stort intresse för den nya skolan. Han såg i dess tillkomst "en tilldragelse, som väl kan räknas som den märkligaste i Hallsbergs skolväsendets annaler".¹⁾ Kyrkoherden blev skolans förste inspektor.

Högre folkskolans första klass var ganska heterogen både med avseende på ålder, studiebegåvning och kunskaper. Detta utnyttjades av Ålander på ett rationellt och ändamålsenligt sätt. De bästa fick arbeta med både ettans och tvåans kurser och kunde i den mån de blev godkända flyttas till tredje klassen vid läsårets slut. Resten flyttades till klass 2 och en ny första klass togs in. Den 1-klassiga skolan hade således snabbt blivit 3-klassig och flera ämneslärare behövdes.

¹⁾ Ur Översikt av undervisnings- och skolväsendets utveckling i Hallsbergs församling av E. J. Andersson. 1926.

Kommunala mellanskolans första lärarekår

Från vänster: Ingrid Nordstrand (sedermera gift Broms), Arvid Bergdahl, Ellen Paulsson (sedermera gift Lindehult), Olof P. Ålander, Ivar Jörlander och Greta Matell.

Lsåret 1919—20 låg jag i Lund och läste på fil. kand.-examen, då jag i ett aprilnummer av Svensk läraretidning fick se en annons, som intresserade mig. Tre e. o. lärarebefattningar ledigförklarades vid Hallsbergs högre folkskola att sökas av såväl manliga som kvinnliga lärare. Ämnesgrupperna var följande: 1) tyska, engelska, franska 2) tyska, modersmålet, kristendom 3) biologi, kemi, geografi, historia. Eftersom jag med vårterminens slut var färdig med de obligatoriska kurserna och laborationerna i geografi och pedagogik och hoppades kunna hinna med en tentamen före höstterminens början, sände jag in en ansökan gällande tredje ämnesgruppen. Det var då som nu goda placeringsmöjligheter på mellanskolestadiets tjänster med naturvetenskapliga ämnen, t. o. m. för en enkelt meriterad fil. stud.

Anställda blev: 1) Edit Thorsell 2) Joel Kjellberg 3) Arvid Bergdahl. Edit Thorsell, värmländska, hade examen från högre lärarinneseminarium, Kjellberg, västgöte, hade folkskollärare-, organist- och fil. kand.-examen. Min befattning kom att rätt väsentligt skilja sig från den utannonserade och omfattade historia, geografi jämte fyllnadsämnen. De sistnämnda visade sig vara biologi, matematik, historia, teckning och gymnastik. Det ansågs tydligen, att eftersom jag hade folkskollärareexamen, kunde jag undervisa i det mesta. Rektor skötte själv undervisningen i matematik (större delen), fysik och kemi.

Rektor mötte vid järnvägsstationen, när jag och min hustru anlände till Hallsberg. Köpingen visade just då lite något vackert ansikte. Det hade regnat mycket och vägen, pulsådern genom samhället, var grymt sönderkörd med kolossala hjulspår i den gyttjiga smörjan. Men vi gick torrskodda längs ena sidan på en låg grusterrass, som begränsades utåt körbanan av en kantställd bräda. Hallsberg hade ännu rätt väl sin prägel av nybyggarsam-

LÅT FACKMANNEN ta hand om arbetet, det blir i längden billigast

Specialitet: Monteringsbara 1- och 2-familjshus. Fabriksbyggnader. Fastighetsreparationer och ombyggnader utföras

Kontakta

BYGGMÄSTARE ALVAR EDLUND - KUMLA

Järnvägsgatan 59 - Tel. 705 13

Högre folkskolan

hälle bevarad. Vi gick mot samhällets östra folkskola, där högre folkskolan nu skulle inhysas.

Östra skolan, tidigare kallad stationskolan, visade sig ligga på rullstensåsens krön nära tingshuset. Det var en tegelbyggnad från början av 1890-talet. Under dess byggnad utfördes av några personer — okänt vilka — den nästan otroliga manövern, varom Nils Samzelius berättar i sin Hallsbergskrönika (s. 283). Resultatet blev att huset fick en extra våning och blev så rymligt, att utom nödiga skolsalar även flera lärarebostäder fick rum. Tack vare detta och tack vare att folkskolans lärare 1920 lämnade sina våningar i skolhuset och flyttade till ett nyuppfört lärarebostadshus, kunde högre folkskolan överta vissa utrymmen i östra skolan, där också min hustru och jag kunde få tak över huvudet under första läsåret. Det var svår bostadsbrist även efter första världskriget.

Att huset var byggt på lös sand märkte vi genast, ty vi väcktes nattetid var gång ett tåg passerade, och det var ofta nog. Hela åsen skakade som vid svaga jordbävningar. Ännu värre var växlingarna med de stånkande ångloken och deras skarpa, skrapande bromsljud, åtföljda av buffertarnas stötar och skrammel. Det hördes precis som om loken under ett våldsamt pustande höll på att äntra skolhusets stentrappor. Växlingarna hade ännu inte helt överflyttats till rangerbangården. Dock, man vänjer sig, och snart nog märktes inga natttåg längre.

Men den 1920 färdigbyggda flygeln till skolhuset kunde inte vänja sig vid skakningarna. Den satte sig och stora sprickor bildades i väggarna, mest märkbara på de stora väggytorna i gymnastiksalen (nu aula).

Högre folkskolans lärarekollegium var delvis förnyat redan vid nästa läsårs början, hösten 1921. Edit Thorsell hade under sommaren gift sig med en engelsman och med honom emigrerat till Sydafrika, där de bosatt sig i Durban. Även Kjellberg kom att lämna skolan, utkonkurrerad av en mera kompetent lärarekraft, fil. mag. Greta Matell från Göteborg. Hon hade nämligen just

Kjellbergs ämnen modersmål och tyska i ämbetsexamen och dessutom provår. Matell blev nu vikarierande ämneslärare, sedermera ordinarie (1/7 1922). Kjellberg fick i stället tjänst vid Gudmundrå kommunala mellanskola (nära Kramfors).

Eftersom skolan nu blivit 4-klassig, behövdes ytterligare en lärare. Det blev ämneslärarinnan Ellen Paulsson, Karlshamn, examinerad från privata lärarinneseminariet i Lund. Hon erhöll den första ordinarie tjänsten vid skolan näst efter rektor och blev biträdande föreståndarinna. Tjänstens ämnen voro modersmål, historia, tyska och geografi. Ny e. o. ämneslärare efter Thorsell blev fil. mag. Ivar Jörlander från Göteborg.

I historia hade jag inte några akademiska studier att falla tillbaka på men fick dess bättre endast en klass i ämnet (klass 2). Det blev i alla fall rätt betungande, ty jag var nödsakad läsa på läxorna minst lika mycket som en ambitiös elev. Kursen omfattade bl. a. medeltidens och den närmast följande tidens allmänna historia, som för mig sedan länge låg i ett djupt dunkel. Inför historietimmarna kände jag därför en lätt oro. Man ville ju vara bäst i klassen eller åtminstone en god medelmått. Och det stora flertalet av eleverna voro intresserade av historia och pluggade som hästar. Följande läsår slapp jag historia.

En av mina första dagar i Hallsberg blev jag uppringd av lokalstyrelsens v. ordf. Otto Palmberg, som föreslog en gemensam cykeltur upp åt Bäckatorpshållet. Därunder orienterade han mig i huvuddragen av den från färdleden synliga topografien och bebyggelsen, det riks-bekanta fryshuset, den så gott som färdiga rangerbangården och det stora grustag där material hämtats till denna. På min fråga rekommenderade han för de botaniska exkursionerna Herrfallsäng (då inte fridlyst),

Arold Bergdahl

KUMLA FODER- & UTSÄDES AB

— till lantbrukets tjänst

Från vänster: Ester Brink, Ester Ekström, Greta Fridén, Greta Höggen, Karin Hultin och Stina Johansson.

Tomta hagar och Skogängen (Ålbergshammarens nordslutning, senare igenvuxen).

Det har för visso sin charm att tjänstgöra vid en nystartad skola. Det var som om en våg av uppdämt intresse hos elever och föräldrar strömmade till. Och detta var helt naturligt. Nu kunde man ta realen hemma, liksom de gjorde i stan, man slapp resorna dit och därmed förenade förluster i tid och pengar. I allmänhet blev det ett tappert och ihärdigt knog och ett resultat vid flyttningar och examina som jag senare i mina ämnen sällan eller aldrig kunnat uppnå.

Beträffande realexamen har detta emellertid även en skolorganisatorisk aspekt. Vid den kommunala mellanskolan fortsatte så gott som alla flyttade fram till realexamen, medan vid ett högre allmänt läroverk det stora flertalet av de bästa övergick till gymnasiet efter att ha genomgått näst högsta realskoleklassen. Resten, som genomsnittligen hade en något mindre fallenhet för teoretiska studier, fortsatte till realexamen.

Skolöverstyrelsens läroverksavdelning visade sitt intresse för skolans utveckling genom täta inspektioner. Vanligen stannade ett undervisningsråd två dagar och följde undervisningen alltifrån inorgonbönen. En viss spänning låg över dessa besök. I september 1921 inspekterades skolan av t.f. undervisningsrådet Axel Ahlberg, och alla visste varför han kom. Det gällde skolans exa-

mensrätt påföljande vår, dvs. om lokalstyrelsens anhållan om högre folkskolans övergång till kommunal mellanskola skulle kunna tillstyrkas av skolöverstyrelsen. Ännu minns jag mycket tydligt att vi i fjärde klassen höll på med kvävets kretslopp i naturen, när undervisningsrådet kom in. Ämnet kunde ju knappast intressera klassikern Ahlberg (som varit t.f. professor i romersk vältalighet och poesi), men eftersom han då var rektor vid ett högre allmänt läroverk (Norrköping), var han ju väl skickad att bedöma elevernas kunskaper och mognad. Klasserna skötte sig bra överlag och rektors ansikte ljusnade mer och mer allteftersom sista inspektionsdagen skred fram. Möjligen hade undervisningsrådet i förväg låtit positiva omdömen undslippa sig. Rektor såg tydligen det första stora målet för sina ansträngningar närma sig. Det kom också omgående. Redan den 21 oktober samma år förklarades Hallsbergs högre folkskola genom Kungl. Maj:ts nådiga resolution erkänd som kommunal mellanskola fr. o. m. höstterminen 1921 med rätt till statsbidrag enligt gällande författning.

Mellanskolans första realexamen hölls den 27 maj 1922 under ledning av undervisningsrådet Axel Edvard Åström. Alla de 12 examinanderna, 10 flickor och 2 pojkar, blevo godkända. Med gott samvete kunde de efter någon vecka göra en efterlängtd gemensam resa till Gotland.

Från vänster: Maja Karlsson, Alfrida Kreij, Greta Svensson, Elna Währme, Folke Melin och Sven Palmér.

Sjödins STENHUGGERI

Tel. 712 98 och 708 25

*Tillverkar gravvårdar och gravfris samt byggnadssten
av brun, grå och svart granit*

Artur Nordqvist

Lärarminnen från Byrsta och Järsjö

Berättade av Artur Nordqvist, Åbytorp

Kumla Julblad började 1962 en serie intervjuer med lärareveteraner i Kumla. Hittills är det Bror Lagerberg och Carl Berger, som berättat hågkomster från sin långa verksamhet i församlingen. Denna gång låter vi Artur Nordqvist genom en bandupptagning återge en del upplevelser under en 40-årig tjänst i Byrsta och Järsjö. Vid sin avgång från denna 1954 skrev framlidne Josef Svensson, Hörsta, bl. a. följande värdesättande omdöme om sin lärarekamrat.

"När jag kom till Kumla 1909 fanns i Byrsta en lärare vid namn Jacob Janson. Han tillhörde blåbandsföreningen och missionsförsamlingen, var en gärna hörd predikant, var Kumla lärarekårs allt i allo, dess representant i skolrådet och ordförande i dess förening. Dessutom var han en grann karl i sin jakett och sitt välputsade helskäg. Han var en hövdinggestalt. Så föll han på sin post, där han satt och spelade på ett möte... Så kom hans efterträdare: en ung, tillbakadragen man, till det yttre en kontrast till sin föregångare. Ingen jakett, intet helskäg, egentligen inte ett ämne till en hövding, som hans föregångare... Men vad fick vi snart nog se hos den unge Artur Nordqvist? Kanske först en arbetsmyra, så en orädd person, som hade en mening och sade den inom lärarkåren och bland andra. Snart arbetade han inom blåbandsföreningen, dess Hoppets Här och inom blåbandskretsen. När Sveriges Blåbandsförening skulle se sig om efter en ledare för Hoppets Här och redaktör för Blåklint, sade jag: "Vi tar Nordqvist. Då gör vi ett gott val!" Och jag fick min vilja igenom. När vårt blåbandsförbund skulle ha en ordförande efter R. G. Gustavsson, valdes Nordqvist, och det finns nu ingen efter 22 år, som säger annat än att det var ett bra val. Inom Kumla landskommun har han i många år varit lärarpersonalens representant i folkskolestyrelsen, ordförande i kommunalfullmäktige och i barnavårdsnämnden. För oss inom blåbandsrörelsen blev han en hövding. Så blev den unge Artur, som kom till Byrsta för snart 40 år sedan, en ledare, inte så att han trängte sig fram, utan så att han lyfts fram på grund av sina gedigna egenskaper. Han har därtill under tiden blivit en riktigt snygg karl att titra på."

— Jag är född i Zinkgruvan 1891. Min far var gruvarbetare och var dessutom mycket verksam som tidningskommissionär. Mor var mycket intresserad av läsning och abonnerade på sådana tidningar som Idun och Svensk Damtidning, vilket inte var så vanligt att arbetarkvinnorna gjorde. Hon var bördig från Hova och därigenom kom vi att bli besläktade med flera familjer i Kumla.

Några som helst sysselsättningsproblem har jag aldrig haft. Redan i tonåren läste jag flitigt böcker från biblioteket, som bolaget inrättat. Jag tog också en och annan kurs från Hermods. Vintern 1907—1908 deltog jag i aftonskolan i Zinkgruvan för en lärare Karling. Han föreslog mej att bli lärare. Förutsättningarna ekonomiskt var ganska begränsade. Emellertid vågade jag försöket. Först var jag ett år elev vid Mariannelunds praktiska skola. Medlen härtill lånade jag av sparbanken i Askersund.

Från Mariannelund reste jag till Härnösand och tenderade in vid seminariet där och blev antagen. År 1915 var jag färdig, och då gällde det att fundera ut någon lämplig plats att söka. Det var ingen brist på platser. Efter ett vikariat i min hemförsamling sökte jag Byrsta och erhöll tjänsten.

När min syster och jag anlände till Kumla mottogs vi på stationen av lantbrukare Gottfrid Olsson i Åby, sväger till operasångare Eric Åby. Olssons unga häst hade dessförinnan behagat skena och skadat planvagnen, med vilken vi skulle färdas, dock inte värre än att vi kunde ta oss fram till skolhuset. Det var ingen märkvärdig byggnad. Den bestod av en större sal, en liten mörk korridor, slöjdsal och rum för läraren. Bostaden utgjorde tre rum och kök.

Skolsalen var sotig och uppvärmdes av en kamin av den gamla typen. Jag undervisade i början 46 barn i en fykklassig skola enligt E-formen. Att undervisa så många klasser samtidigt är ingalunda lätt. Barnen var bra, även om de också på den tiden kunde vara ostyriga.

Vid mitt tillträde till tjänsten var kyrkovärd Axel Olsson, Vissberga, tillsyningsman. Honom satte jag stort värde på, ty han var intresserad för skolan. Skolrådets ordförande var prosten Gustaf Pettersson, som kom och hälsade på emellanåt. När vädret var bra, kom han cyklande. Han var inte svår att ha att göra med, var vänlig och förstående och lyssnade uppmärksamt till lektionerna. Så hade han själv en tid tjänstgjort som lärare. Vid ett tillfälle anmärkte han på, att jag hade för många barn i min avdelning. Skolan i Åbytorp hade

Köp julblommorna hos **PETTERSSONS**

Blomsterhandel och Handelsträdgård, Kumla

Tel.: Butiken 701 44, Trädgården 701 38

Kransar och buketter smakfullt och billigt

Blomsterförmedling

Blommor i riklig sortering

Deltagare och lärare i aftonskolekursen 1918
Åtskilliga av dem känns lätt igen

betydligt mindre. Genom hans initiativ blev barnen från Åby flyttade till Åbytorp.

När jag skulle uträtta något ärende i skolroten eller samhället nödgades jag använda "apostlahästarna". Cykel hade jag ej haft råd att skaffa mej, därtill var avlöningen alltför liten. Prosten tyckte, att det var slöseri både med tid och krafter och lovade mej att skaffa en begagnad cykel hos K. O. Andersson. Den kunde jag få betala av när det bäst passade mej.

Redan fyra månader efter jag tillträtt min tjänst i Byrsta hade jag otur att bli inkallad till militärtjänst, först ett par månader i Boden och sedan fyra månaders befälsutbildning i Örebro. Jag minns, att jag tyckte det var mycket besvärligt att så snart komma bort från mitt arbete, då jag så väl hade behövt ha min lön. Under militärtjänsten blev jag bekant med bl. a. framlidna Carl James och Eskil Gustafsson från Kumla samt predikantbröderna Algot och Gottfrid Ahlbäck.

Under mitt första skolår i Byrsta gick en av mina flickelever bort. Föräldrarna bad mej att jag skulle komma och "läsa ut", som det hette på den tiden. Det förekommer inte ofta numera. Självt hade jag aldrig varit med om denna sed. Vi hade en andaktsstund med bibelläsning i flickans hem, innan färden till kyrkogården anträdades.

Vid ett av de första besöken i Kumla träffade jag på vägen en ortsbo, som frågade, om jag var den nye läraren i Byrsta. Dagen därpå kom han till lärarbostaden med en flaska mjölk. Flera sådana bevis på välvillighet fick min hustru och jag röna från skolrotens folk. Det var inte heller så ovanligt, att barnen hade med sig "sovel" och lite av varje, s. k. "förning", till läraren och lärarinnan. Det var för all del roligt, när de kom med mjölkflaskan, med fläsk och kött och färska brödkakor. Men det kunde ha sina konsekvenser. Det var inte lätt att ge den, som haft med sej dessa godsaker, en välförtjänt uppsträckning den dagen, om han

inte kunde läxan eller gjort sej saker till någon förseelse.

Det fanns mycket ungdom på landsbygden förr. Min syster, som hushållade för mej de första åren, hade ofta flickbesök. Detta hade en gammal farbror observerat. När jag en dag efter mitt bröllop träffade honom, sa han: "Det var väl, att du gift dej, så du slipper springet". Han hade för sej, att de många flickorna hade ärenden till mej.

När jag en sommar var i mitt föräldrahem i Zinkgruvan läste jag i Nerikes-Tidningen, att en av mina grannar blivit uppvaktad med sång och tal i tidig morgonstund och att jubilaren tackat i "väl valda ordalag". Jag förstod, att det var "ugglor i mossen", ty han ville inte bli uppvaktad. När jag kom åter till Byrsta, fick jag höra, att en känd sångare från bygden med ett par vänner samtiats utanför jubilarens hem och sjungit "Din klara sol går åter opp", tills de blev bortkörda av födelsedagsbarnet. De "väl valda orden" var de kraftord, som trion fick som respass.

I början av 1918 observerade jag en annons om att Kumla Sparbank anslagit 50 kr till en aftonskolekurs på någon plats i kommunen. Ansökan skulle inlämnas hos handlande Fosselius, som också hade rätt att utanordna pengarna till eventuell sökande.

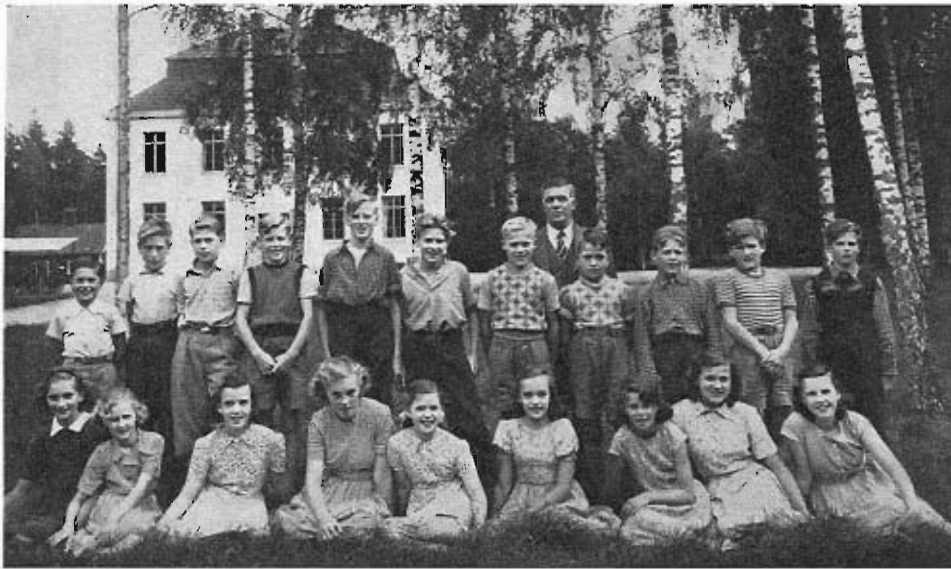
Jag blev genast intresserad. 50 kronor är i dagens läge ett ganska obetydligt belopp. Så inte 1918. Skyndsamt skrev jag en ansökan och överlämnade den personligen till Fosselius, som imponerade på mig genom sitt sätt att vara och uppträda. Han läste igenom mitt papper och meddelade, att ingen annan ansökan inkommit under föreskriven tid och lämnade mig 50 kronor.

Sedan gällde det att sätta i gång. Hur jag spred nyheten om kursen minns jag inte, om det skedde genom annons eller per "träskoletelefon", dvs. muntligen från person till person. I varje fall dröjde det inte länge,

BIL-, TRAKTOR- OCH HÄSTVAGNS-
DÄCK - GUMMIRÉPARATIONER

TELEFON 703 50, 711 55

**Kumla Gummi-
Manne Larsson VERKSTAD**

En skolklass vid Järsjö skola

förrän anmälningarna strömmade in. Det var äldre och yngre, flickor och pojkar, gifta och ogifta, de senare i stor majoritet. Kursavgiften var 2 kronor, men när jag såg med vilken schwung kronorna slängdes fram på katederbordet, var det inte utan att jag ångrade att jag inte lika gärna kunnat ta 5 kronor.

Kursen hölls på kvällarna, vilket vållade bekymmer med belysningen. Elektriskt ljus saknades, fotogen likaså. Alltså återstod ingen annan utväg än karbidlampor. Undervisningen omfattade svenska språket med rättskrivning, räkning och troligen också enklare bokföring. Fliten och uppförandet var gott och alla tycktes vara nöjda. Vi höll på åtskilliga veckor, innan vi den 28 april samlades till avskedssamkväm.

Ofta har mina tankar gått tillbaka till denna tid, som i flera avseenden var tung och mörk. Bl. a. var det just 1918, som spanska sjukan skördade så många offer, isynnerhet bland de unga. Åtskilliga av mina ungdomsvänner dukade under för sjukdomen.

Sedan jag kommit med i föreningslivet lärde jag känna många ortsbor. Av dessa var Lars Eriksson en av de första i min umgängeskrets. Han var först skomakare men längre fram handlare i Vissberga. Eriksson var mycket begåvad och skulle passat till lärare. Lätt hade han för att yttra sig, och denna förmåga märktes inte minst när han talade vid uppvaktningar av olika slag.

Johan Åcrantz var en annan av mina kära vänner. När han gifte sej med Agda Nyqvist, lärarinna vid Byrsta småskola, fick hon inte längre behålla sin plats. Så dumma var bestämmelserna förr. Åcrantz hade som ung genomgått Labbetorps lantmannaskola och blivit kontorist hos "Kumla-kungen", den store skogrossisten P. J. Carlsson vid Kumla station. Sin erfarenhet i kontorsbranschen fick han nytta av på många sätt längre fram, bl. a. som biträde åt Karl Nilsson på kommunalkontoret. Han var mångårig söndagsskollärare, musik-

älskare och god sångare. Så var han också bror till ovannämnde operasångare Eric Åby. Åcrantz hade redan i unga år stor läshunger. I föräldrahemmet var romaner och dylikt förbjudna. När han lånade dessa från biblioteket kallades de för berättelser. Och då var allt gott och väl.

Det var i viss mån något originellt hos gubbarna förr. En av dessa kommer jag ihåg från mötena i missionshuset. Han var en ivrig bedjare. Från början stod han vänd framåt, men allteftersom han bad svängde han runt och kom tillbaka till utgångsläget flera gånger, innan han slutade den i regel långa bönen.

Till blåbandsföreningens sammankomster på lördagskvällarna samlades i regel mycket folk, utan att vi behövde locka med några storslagna program. Det var kanske inte så underligt, att det kom så många med. På varje gård förr fanns det gott om ungdom, och man hade i regel både dräng och piga. Nu är det väl knappast någon jordbrukare, som har det utan nödgas reda sig själva.

Givetvis har jag många angenäma minnen av lärarekamraterna, såväl av de bortgångna som av dem som ännu är kvar. Josef Svensson värdesatte jag som en ovanligt god människa och kamrat. Det var egentligen han som intresserade mej för blåbandsrörelsen och hade stor del i att jag kom med i ledningen av denna, såväl lokalt som på förbunds- och riksplanet. Bror Lagerberg var den lärare, som jag först lärde känna i Kumla och genast blev god vän med, en vänskap som bestått i närmare ett halvt sekel. Andra lärare, som jag gärna vill nämna, var Erik Ekdahl, vilken som överlärare var min förman, en stor begåvning och skicklig på många sätt, Hjalmar Olsson i Mossby, Carl Berger, Åbytorp, Tora Wallin-Olsson, systrarna Anny och Torborg Ohlin, Göta Gustafsson och Jenny Larsson.

GUST. JOHANSSONS EFTR. Åkeri

Innehavare: ÅKE och BERTIL JOHANSSON

Rekommenderas!

Alla slags transporter till humana priser Körningar till och från Örebro varje dag
Bilar med lastkapacitet från 1500 kg till 15 ton.

Tel. 701 16 - 753 20

Johannes Kyrkogata

Tältet i Kumla

Av C. G. Hjelm

Kommunalfullmäktigeordf. Gustaf Steén överlämnar Landskommunernas förbunds medalj till Nordqvist

för hans gagnande verksamhet som ordf. i fullmäktige och barnavårdsnämnden samt ledamot av kommunalnämnden m. m. Vid sin avgång från lärartjänsten erhöll Nordqvist Kungl. Patriotiska Sällskapets guldmedalj

Lärareföreningen betydde ofantligt mycket när det gällde informationer och överläggningar men också för kamratskapet. En sådan sak som fördelning av materielen till de olika skolorna kunde vara rätt så ömtålig, så att ingen "mannamån" skedde. Jag kan inte minnas, att någon som helst anmärkning förekom i denna angelägenhet. Men det gjorde det i andra skoldistrikt.

Det förenade kyrko- och skolrådet hade att besluta i skolärendena. Under min första tid var prosten Gustaf Pettersson ordförande. Jag har redan nämnt om det goda intryck jag rent personligt fick av honom. Det var ett allmänt omdöme, att han med skicklighet och oväld utövade ledarskapet. Av ledamöterna minns jag, förutom redan nämnde Axel Olsson, Eugène Lewenhaupt, en verkligt folklig adelsman, Johan Andersson, Åbytorp, Viktor Larsson, Hjortsberga, P. J. Carlsson, Lars Andersson, Kumlaby, Erik Jonsson, Ekeby, och Erik Larsson, S. Mos, vars utseende jag tyckte påminde om Erik XIV.

Under prosten Petterssons ordförandetid beslöt kyrkostämman att bygga ny skola för Byrsta rote. Det rådde mycket delade meningar om platsen för skolan, men beslutet blev att man stannade för ett område, som låg mitt i skolroten.

I oktober 1921 var skolan färdigbyggd. Någon svårighet att få hjälp med flyttning av såväl skolans som lärarepersonalens tillhörigheter förelåg inte. Många lautbrukare mötte upp med häst och släde och generöst ordnade flyttningen. Det var givetvis en stor högtid att få komma in i moderna lokaler och lämna det mörka och kalla gamla skolhuset. Sammanlagda kostnaderna uppgick till 260 000 kronor, vilket var mycket pengar i 1920-talets början. Men en kvarts miljon förslår inte långt till ett nutida skolbygge.

Händelsen inträffade för många år sedan. I dessa tider av strävan till gemenskap och av debatt om alliansmöten kan det vara av intresse att berätta den här historien, som i all sin enkelhet kastar ett klart ljus över läget.

Vi hade möte i den goda staden Kumla, skomakarnas och de många frikyrkoförsamlingarnas stad. Prosten Axel Per Falk predikade i Kumla kyrka under stora väckelsetider. Jag har hört ett rykte, att jag skulle vara född i Kumla och ha vuxit upp under inflytande av Falk. Jag beklagar att historien inte är sann. Falk dog nämligen 1904 och jag föddes 1903. Men våra födelseorter låg inte långt från varandra. Han var född i Kullerstad och jag i Norrköping. Prosten Falk i Kumla var mycket gammal när han dog. Han hade hört C. O. Rosenius predika och bar den äkta väckelsens ande inom sig. När han kom till Kumla blev det hård storm omkring honom. Både församlingsbor och tidningspress rasade mot honom. Falk övervann motståndet med sitt saktmod och sin levande kärlek. Åren 1857—1863 tillhörde prosten Evangeliska Fosterlandsstiftelsens styrelse. Tillsammans med P. M. Elmblad och G. S. Löwenhielm utgav han den utmärkta översättning av Nya testamentet, som kallas lektorernas översättning.

Det är över femtio år sedan Axel Per Falk dog, och ändå har jag många gånger hört folk helt spontant nämna hans namn och gärning. Varje gång jag åker förbi Kumla kyrka kommer mannen och namnet i mina tankar.

I Kumla — som har blivit Sveriges skostad, ehuru det var Vänersborg som började och har vårt lands äldsta skofabrik — lever ett flertal frikyrkoförsamlingar i god sämja med varandra. Vi skulle ha alliansmöten några sommandagar. Jag föreslog att vi skulle samlas i någon av de större kyrkorna eller turas om i allesammans, men fick inte de goda bröderna med mig på denna linje. Deras mening var att mötena borde hållas i ett lånat tält för att ingen mannamån skulle ske. Då var vi på neutral mark.

Det var ytterst viktigt att vara neutral, så neutralitetspartiet segrade. Jag fick ge mig. Vid denna tid hade den på allt vis nitiske pingstpastorn Carl Kjellander, avkomling av en berömd borgmästare i Malmö, byggt ett tabernakel. Trätabernaklet var alldeles tip top och ansågs av många vara lösningen på väckelsefrågan. Det var bara Kjellander och pingstbrodern Carl Forsberg som hade trätabernakel. Vi på Stockholms Söder skulle också börja bygga ett, men brandchefen fick för sig att en eldsvåda i vårt tabernakel skulle sprida sig över hela Stockholm och ödelägga vår sköna huvudstad. Strax

FOLKETS HUS

TEATER - FILM - LOKALER FÖR MÖTEN

Ring 750 79

REKOMMENDERAS för bröllop, middagar,
samkväm i trivsamt miljö

C. G. Hjelm

därefter gav han tillstånd till en ännu mera eldfängd cirkus att sätta upp sitt tabernakel på den plats där vi fick nej.

Carl Kjellander hade som stående böneämne att bröderna i Kumla skulle låta beveka sig och förlägga alliansmötena till hans nybyggda, ultramoderna trätabernakel.

Pastorn i Baptistkyrkan var den mest nitiske medlemmen av neutralitetspartiet. Han hade skaffat ett tält. Baptistpastorn var säker på Guds vilja i detta stycke. När vi startade kampanjen en vacker, lugn och solig julikväll ansåg sig denne dyre broder ha vunnit slaget. Det är inte svårt att samla folk i Kumla. Vältränade strängmusikgrupper och stabila medlemmar i samtliga församlingar var en säker garanti för fina möten. Tältet var fullsatt, och folk stod både inuti och utanför tältet.

Vi skildes åt på kvällen efter ett gott möte. Baptistpastorn var viss om att Gud hade hört hans böner. Pingstpastorn kunde inte fatta att Gud inte lika gärna hade hört hans.

Den korta sommarnatten kom med omslag i vädret. Himlen förmörkades av åskdigra moln. Det höll på att blåsa upp till storm. När vi kom ut på morgonen hade tältet blåst ner och slitits itu. Det var gammalt och tålde inte några extra påfrestningar. Där stod vi handfallna inför det nerblåsta tältet och den väntande mötesserien, som till varje pris skulle hållas på neutral mark. Jag föreslog att vi skulle ta detta som ett tecken från Gud att övergå till något bättre hyddor än ett bräckligt tält. Om inte bröderna ville gå in i trätabernaklet, kunde vi flytta till missionskyrkan. "Absolut inte", sade baptistpastorn. "Vi ska helt enkelt vara i tältet. Vi får sy ihop det och resa det igen. Inte ska vi låta denna enkla prövning göra våra beslut om intet."

Imponerade av baptistpastorns oslagbara hänförelse beslöt vi alla att hjälpa till med lagningen av tältet. Baptistpastorn skaffade en symaskin och ställde upp den på ängen, där tältet stod. Kvinnorna i Kumla bar ut frukost, kaffe och middag till oss, så att vi inte skulle behöva spilla tid på att gå hem. Vi åt som hastigast. Jag har aldrig sett en sömmerska sy så frenetiskt på

symaskin som baptistpastorn. Då tältet äntligen fram emot kvällningen var lagat skulle vi resa det igen. Ögonen blev hart när blodsprängda på oss allesammans. Predikanter är inte så tränade i hårt kroppsarbete. Ätminstone inte jag.

Nå, vi fick upp tältet med master och duk. Vår medbroder från baptistkyrkan såg mer än belåten ut. Då skedde katastrofen! Skallt jag någonsin ur mitt minne kunna utplåna synen av oss alla värdiga predikanter och starkt troende bröder, liggande på magen under det nerfallna tältet och tackande Gud, att ingen av oss blev ihjälslagen? Jag såg händelsen från komisk synpunkt, som man gärna gör när något tokigt inträffar men ingen skada uppstår.

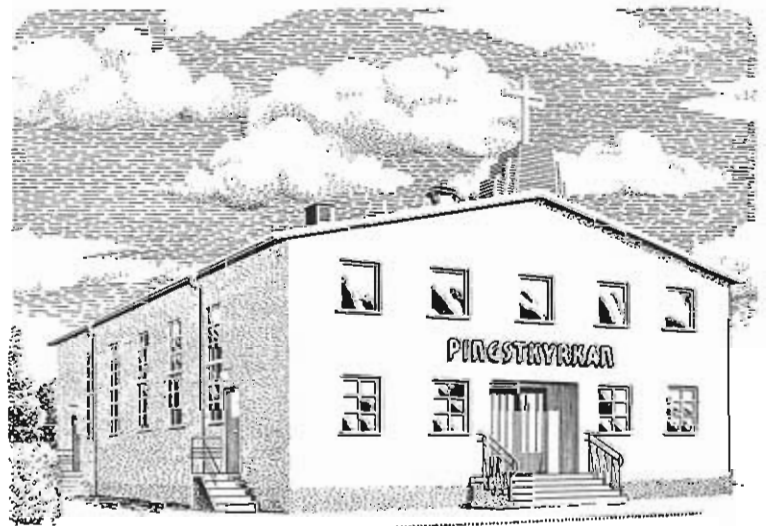
Vi hade sytt ihop tältet på en sida. Nu sprack det på en annan. Baptistpastorn såg förtvivlad ut. Elementens styrka och tältets svaghet hade besegrat honom.

Eftersom nu neutralitetspartiet var besegrat av händelsernas oväntade utveckling, körde Carl Kjellander än en gång fram med sitt förslag om överflyttning till hans nybyggda trätabernakel. Samtliga anhängare av tälttanken gav med sig. På kvällen var vi alla endräktigt församlade i pingstvännernas tabernakel. När vi kom in på plattformen och satte oss, viskade jag i Kjellanders öra: "Jag förstår, käre broder, att du betraktar dessa händelser som bevis för att Gud har hört dina enträgna böner."

*

När julbladets utgivare erhöll pastor Hjelm's tillåtelse att avtrycka "Tältet i Kumla" ur hans 1955 utgivna bok "Profeten och åsnan", tillät jag mig fråga om "pastorn i Baptistkyrkan" möjligen var Erik Mårdstam?

— Visst inte, det var Mårdstams företrädare i tjänsten.

Anlita F. N. WEIDERMANS BUSS AB

Moderna turistbussar med nackstöd, radio och guidemikrofon.

Res med vår linjetrafik Örebro—Kumla—Hallsberg—Vretstorp. Kumla—Hardemo.
Kumla—Yxhult—Bredsätter—Ålsta Kumla—Yxhult—Kvarntorp.
Hallsbergs kyrka—Hallsberg—Kårstahult.

Tel. 703 65, 713 65

Begär offert!

Tibon, de vackra vyernas sjö

MINNEN FRÅN DET VACKRA LERBÄCK

Om flickor, Anton och "ålanate"

Av HUGO ERICSSON

Nu gällde det en promenad från Åsbro genom skogarna till Rönneshytta. En vänlig själ rodde oss över Hemfjärden till Viken.

Som vanligt dröjde det något innan man blev god vän med packningen, men redan vid Snårsjön befanns trivselsn ömsesidig. Förbi Snårsjön och den gamla trädgården där lufsade vi försiktigt. Det gällde att finna en eller annan stig, som inte alltför mycket stretade åt fel håll utan orienterade åt Hissjön, där en lämplig lägerplats för natten borde gå att uppbringa.

I skogen stod luften stilla och eftermiddagsvärmen dallrade i gläntorna. Mångtusende mygghonor srörtade med ilsket vingpip över oss och blev välgödda.

Vid en rast, i kanten av ett tätt hestånd unggranar, överfölls vi av en mängd bromsar. De fann ett lättåtkomligare byte än den älgfamilj, som nyss lämnat platsen. Förunderligt vad många stigar storskogen hyser. De korsar varandra, löper jämnsides en bit, upplöses i inter, förvillar.

Många av stigarna emanerar från djuren i skogen, en del från skogsjobbarnas vinterkörslor, en del bara finns där. Då och då fick kompassen hjälpa till att hålla ordning på dem. Plötsligt blev det tvärstopp. Ett steg till och jag hade satt foten på den vackraste huggorm, som fanns i Lerbäckes socken. Nu låg den i försvarsställning med spelande tunga, men kroppen, kroppen mina vänner, skimrade i en ljuvlig blå färg. Artbestämningen, ja den gav den lodräta ställningen hos ögonens springformiga pupill. Sedan vi tillräckligt beundrat det vackra nyttodjuret i vår Herres hage, drog vi oss tillbaka något för att enligt förordningarna ge medtrafikanten på stigen nödigt rådrum. Ormen rätade ut sin smidiga kropp, ingen panik, och gled in bland ljunger.

Den blå färgvarieteteten hos huggormen är inte vanlig vardagsvara, men i Lerbäck förekommer den här och var. Tips till den intresserade blir trakten kring kartans Dovra en ordentligt varm sommardag. Visserligen sägs det, att huggormen är ett nattdjur, men jag tvivlar på om det gäller för våra kalla nätter. Nej, de är

livligast och bäst i farten under varma dagar. Men låt mördandet upphöra, det är försvarbart endast på bebyggda tomter, där det finns småbarn, om ens då. Fånga ormen istället och flytta den till en lämplig plats.

Efter vårt prat med och om huggormen fortsatte vi promenaden. I kvällningen skymtade ett stilla vatten. Hissjön. Tältplatsen kunde ha varit mindre butig, men för en natt fick den duga. Snart puttade en back makaroner på primusen. Makaroner tillhörde kompisens specialiteter. Då och då lyfte han på pannlocket och skyfflade in en klick smör, måhända finessen låg däri. Så stektes några präktiga skivor lättrökt bogfläsk, och när anrättningen var färdig och matskålarna välfyllda, mosades några tomater och lades över makaronerna som en extra finess.

Ja, kåket smakade förträffligt, men säg mig var det kan serveras härligare mat åt en ung, frisk och uthungrig människa än just utanför en tältöppning vid en sjöstrand. Jag tror inte det finns något sådant ställe.

När måltiden och disken blivit avklarad plockades fiskedonen fram. Några drag och litet rev. Vi vindade upp en lämplig längd rev, lät draget pendla några gånger och "sköt" ur det över vattnet. Med övning kan man nå förvånande långt med den metoden, och några backslag blir det inte.

Hissjön saknade fisk den kvällen, men där bjöds ändå på en prima överraskning.

Pst, viskade kompiserna, der kommer två flickor hitåt.

Ja, sannerligen. Så här långt borta, sent en lördagskväll, redan skymning. Vilken angenäm överraskning!

Det förekom ingen presentation så jag lever alltjämt i ovisshet om vilka de var. Men trevliga, klämmiga, naturintresserade blev det bestående intrycket redan efter några minuters samtal.

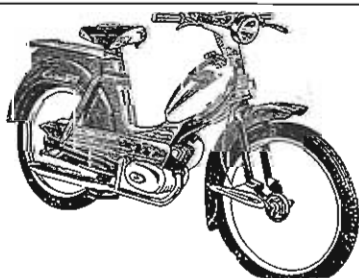
När natten ren fallit på, förklarade de samstämmigt: Nehej, nu går vi hem till vårt, ta muggarna och följ med så bjuder vi på kaffe.

Jojatackar!

Vi plockade in utrustningen, som låg kringströdd på lägerplatsen och stängde tältet.

Flickorna hade avlägsnat sig, men vi skymtade dem och följde efter. Ur en glänta i skogen ej långt från stranden ringlade en blå rök upp mot den klarnande nattthimlen. Röken kom från en välbyggd koja, vars förebild uppenbarligen utgjorde någon av Lerbäcksskogarnas många kolarkojor. Skillnaden blott den: rymligare, renare, varmare. Ett par törvedsklampar susade på härden och lyst upp med ett milt och behagligt ljus.

Medan flickorna donade med kaffelagningen fortsattes samtalet. Det rörde sig om Lerbäckes flora och fauna. Redan vid stranden hade avslöjats, att deras största intresse knöts till blommorna, där-

OLOV KARLSSONS *Cykelaffär, Kumla*

Senaste nytt

i Cyklar, Mopeder och Motorcyklar

Cykel- och motordelar samt tillbehör alltid på lager

VINTER- och SOMMARSPORTARTIKLAR

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan
Tel. 704 76

REPARATIONER
utföres omsorgsfullt

FÖR ER

*finns en kedja av
tjänster*

SÄTT IN PENGARNA PÅ

KUMLA SPARBANK

HEMORTENS OCH BYGDENS BANK

VERKSAMHETSOMRÅDE I KUMLA STAD OCH KUMLA LANDSKOMMUN

- o Uthyrning av kassafack. Hyra 15:— kr per år.
- o Förmånliga sparbanksförsäkringar.
- o Inlösen av checkar.
- o Inlösen och försäljning av postväxlar.
- o Köp och försäljning av aktier, obligationer m. m. förmedlas.
- o Utbetalning av vinster på obligationer och penninglotteriet.
- o Inlösen av postanvisningar, utbetalningskort, folkpensionsanvisningar och barnbidragsanvisningar.
- o Vi kan också hjälpa Er att genom fullmakt få barnbidraget översänt direkt till ett sparkonto hos oss.
- o Sparlån.
- o Rikstjänst — Ni kan sätta in eller ta ut pengar i c:a 1.700 sparbankskontor inom Sverige.
- o Nordisk samtjänst — Ni kan ta ut pengar på Er sparbanksbok även i Danmark, Finland och Norge.
- o Presentkort.
- o Skatteinbetalningar.
- o Valutor för utlandsresan.
- o Beställa identitetskort

FÖRSÄKRINGSFRÅGAN

*är alltid
aktuell!*

Omdömesgill utredning erhålles alltid av oss, som företagskonsulter

försäkrar allt och alla

E K O N O M A

RUDOLF WÆRN

Hagendalsvägen 7, 1 tr. - Kumla

TELEFON 75450

Ett företag i försäkringstagarnas tjänst

KUMLA JULBLAD för åren 1959—1964
finnes att tillgå på KUMLA TRYCKERI

Allt för bygget hos

KUMLA BYGGVAROR

Tel. 709 45

BYGGMATERIAL — CEMENT — TRÄVAROR
JÄRNVAROR — GOLV
BRÄNSLE: KOKS — OLJOR — VED

En central för byggmaterial

*Allt i modern
HÅRVÅRD!*

*Ansiktsbehandling, Manicure, Brudklädsel
Krona, Slöjor och Diadem uthyres*

MAGGIES Damfrisering

SKOLVÄGEN 4 - Tel. 706 32
(Mitt emot Posthuset)

Resterande ex. av Hugo Ericssons bok

MEDAN LÄGERELDEN BRINNER

*säljes till endast
och HF:s bokh.*

8 kr.

*i Dohlwitz
En julklappsbok!*

Varumärken:

EXCELLENT

Herrskodon

*

STIL-SKO

Damskodon

*

GULLIVER

Barnskodon

*

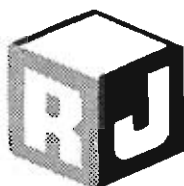
C.A. Jonssons
SKOFABRIK AB
Kumla

Stil
sko

. . . kvalitetsmärke för eleganta och välsittande
DAMSKODON

AB JONSSON & KJELLIN
K U M L A

Rinaldo & Johansson AB

Förpackningsindustri

KUMLA

ETT FÖRETAG PÅ
frammarsch!

Gäller det

ARBETSHANDSKAR?

Efterfråga

*Två märkesvaror av god kvalitet
— välkända sedan årtionden*

Tillverkas av

PAUL JOHANSSONS

Handskfabrik, Kumla

Tel. Örebro 730 73

för höll jag på fåglarna som det mest spännande objektet för naturstudier. Egentligen förde den äldre flickan och jag samtalet, de andra låg behagligt utsträckta på var sin brits och lyssnade. Åtminstone till att börja med.

Det blev muntert och livligt värre, när jag råkade framhålla, att fågelskådandet bjöd på mera dramatik än vad blommorna kunde ge. Hon skakade på huvudet och ögonen log, när hon förklarade att jag fått tag om en bakfot.

— Stopp och belägg, sa jag, nog är det väl dramatiskt när en sparvhök, tysr som en ande, kommer farande och snyter en sparv, eller när en duvhök (då vanlig) slår en björktrast för att inte tala om hur spännande det skulle vara att se en ormvråk kämpa med en huggorm, och nog måste du hålla med om att det är tjugigt se en fiskgjuse länga som en drake högt i det blå och så med ens störta i vattnet och hämta en fisk.

— Naturligtvis, sa flickan, är sådant där spännande att bevitna, men det hela är ju över på några ögonblick, och för min del är det mera drakoniskt än dramatiskt.

Och hon fortsatte: Den här formen av dramatik är väl inte beroende av storleken hos jägaren eller bytet utan spänningen finns väl även om det rör sig om små djur, eller hur. Principiellt är det väl ingen skillnad.

Nu var jag fast. Måste erkänna satsens riktighet.

— I så fall du godtar min tes, så kan du se på tätörten eller sileshåret, de fångar insekter och utvecklar raffinerade fångstmetoder. Eller undersök vattenbladdran så finner du dramatik så det förslår. Förresten är det underliga saker som händer vid pollineringen hos många blommor. Tag som exempel den sköna guckuskon!

— Du menar att många småinsekter lockas krypa ner i den uppblåsta läppen och sedan inte kan komma därifrån utan omkommer.

— Just precis. Det måste vara insekter i storleksordningen jordbin, som orkar tränga sig ut "köksvägen", och då blir de så inpuvdrade med frömjöl att märket, som spärrar utvägen, får sin beskärda del. Så är det en sak till, som min lärare brukar framhålla: blommorna är åtminstone stilla när man skall se på dem, och det tycker jag är en stor fördel.

Jag kunde inte protestera, ty hon hade så innerligt rätt. Växternas liv utgör en outtömlig källa för spännande och sköna upplevelser.

Ja, så där gnabbades vi, och timmarna svann fort undan. Kaffet gott och rikligt, men när pannan blev tom fann vi tiden inne att putta liv i min kompis, som sussade skönt, och komma iväg hem till tältet.

Ute stod solen redan högt på himmelen, men vi trynade ändå in och somnade bums.

Livet återkom inte förrän långt fram på förmiddagen. Utanför tältet i en påse låg två bullar. En hälsning från flickorna, som redan försvunnit.

Sedan vi tillagat ett mål av överblivet krubb från gårdagen samt packat mesarna och städat tältplatsen avskrev vi promenaden till Rönneshytta, kursade istället Lerbäckes kyrka och vidare landsvägen till Åsbro.

Apropå makaroner och färska tomater, så förekommer väl numera ingen sådan kombination. Nu sprayar man över en dos tomatketchup. Men har ni tänkt på, att det inte är stort mer än 40—45 år sedan tomater blev allemans mat här i landet. Självt åt jag tomater första gången i juli 1924. Tänk att man kan minnas så-

Anton Olsson
1881—1946

Skomakargesällen som blev skofabrikör. Hängiven natur- och Åsbro-vän.

dant. Det beror på en bestämd händelse, där många detaljer alltså är levande.

Jag bodde vid "Gamla Bruket" under den sommaren. En lördag i juli föreslog Anton, ja, ni kände väl Anton, alla Kumla- och Åsbrobor gjorde det, en nykter, fryntlig, godmodig, kunnig hantverkare i Kumla med Åsbro som andra hemort och med Olsson som efternamn. Han föreslog alltså, att vi skulle fara till Tibon och lägga ut långrev. Jag hade knäpat ihop en sådan på ett hundratals krok. Gick arbetslös och måste preja havet på bröd. Fick några kronor då och då genom fiskleveranser till dåvarande pensionatet i Åsbrohammar liksom till dr Widner från Hallsberg, som hade sin sommarbostad i Estabo.

Alltnog, på eftermiddagen cyklade vi till Tibon. Hos Åkerblad i Å lånade Anton en eka, och så rodde vi utåt sjön. Anton rodde, lugnt och utan brådska, slängde då och då ett getöga föröver och tog ut svängen ordentligt, när han skulle in på "mellanfjärden". Men det skulle han inte ha gjort, ty på så vis kom han in bland en massa vattenväxter, och efter några årtag hade de snott sig fast kring årorna med sina millimetersmala blad.

— Ett sånt elände, sa Anton, och höll in med rodden.

Jag sträckte ut handen och tog upp en blomställning, varligt, ty det var något rart som låg där. Vad gjorde det sen att Anton, när han befriat årorna och kommit ut på fritt vatten förklarade, att "ålanate" var ett oryg.

Jag hajade till. Ålanate, heter den här växten ålanate?

— Ja, vad ska' man kalla den, så som den slingrar sej om årorna.

— Hos Krok och Almquist heter den Flotagräs.

— Jovars, flotagräs låter väl trevligare än ålanate, som jag hitta på istället för svärord.

Anton svor aldrig, som jag hörde.

Jag hade börjat maska på reven, var rätt så slunter med det, hade fått några grundliga lektioner av mor Nilsson vid "Gamla Bruket". Hon var uppväxt på ostkusten och hade maskat på tusentals krok på hundratals långrev i sina yngre dar och kunde konsten. När Anton kom i höjd med ön låg reven påmaskad och väl upplagd i sin låda.

På stora sjön drog vi oss först in mot Hylleviken, rodde så längs Högalundslandet, kikade på några vassruggar intill Luckeboda, strök förbi Sjöängen och stannade vid ön.

Anton vände ekan. "Tror du inte vi börjar här och låter reven ligga alldeles utanför det där grundet?" Han visade och instrerade.

JULKLAPPEN ska' vara från

MOBERGS HERREKIPERING

Hagendalsvägen 26 - Tel. 706 27

Vi ha massor av praktiska och nyttiga julklappar, som med självskrivenhet hör hemma på allas önskelista!

Långreven kom i sjön, och vi rodde hemåt, nu nogsamt undvikande ålanaten.

Återkomna till Gamla Bruket tog Hanna, Antons rara fru, emot oss med the och smörgåsar. Och nu hände det. Anton tog fram en stor påse full med vackra röda frukter — tomater.

— Tycker du om såna här? frågade Anton.

— Vet inte, har aldrig ätit tomater.

Han skar av en liten, liten skiva och bjöd och såg uppmärksamt på, när jag smakade och sväljde.

— Nåå, ska du ha peppar och salt till så som en del vill ha.

— Skulle inte de' förstöra smaken?

— Prova.

En ny skiva, litet peppar, några korn salt.

— Nej du, naturellt skall den njutas.

— Sa du njutas?

— Ja, det är ju en odifinierbar men ren och utsökt smak och den försvann med peppar och salt.

— Bravo, hojtade Anton, ställde påsen på bordet och sa: "Du får äta upp allesammans om du vill!"

Tidigt på söndagsmorgonen purrade Anton, och snart var vi på väg mot Tibon.

Anton var en hejare på cykel. För att hålla hans fart fick jag jobba, så tungan hängde som en röd slips nedåt bröstet.

Nu blev det min tur att ro, men när vi kommit till ön och såg flöter guppa för en lätt morgonbris ville Anton byta.

Eftersom inga fiskedon fanns med, varken metspö eller drag, tog vi upp långreven med ens. Redan på första kroken satt en abborre, en ynka liten, nej, sa' Anton, den vill vi inte ha. För-siktigt lossades kroken, inga allvarliga skador, abborren återlämnades till Tibon. Nästa krok likadant. Lika ynka borre. Så några tomkrokar, men därpå som fångade ur samma stim, en 10—12 gårsar.

Jag lossade tafsarna och slängde gårsarna på durken.

Så fanns där inget mer att hämta.

— Ska du ha dem med hem, frågade jag.

— Är du tokig, snorgärs, vad ska jag ha dem till.

— Men snälla Anton, gårs är också abborrfisk, så du kan stuva dem, det lär ska vara gott.

— Nu är du ännu tokigare, nej, i sjön med dom, låt snorgärsarna bli kräftmat.

Inget trevligt jobb precis, att kroka av gårsarna. De har ju en massa slemfyllda gropar på huvudet, men när Anton vägrade fanns inget val.

Snorgärsarna kom i sjön och kletig till långt uppåt armbågarna kände jag mig allt annat än belåten.

— Nu var du bussig, sa Anton, vände sig om och tog sin "ryggaputa", som låg under förtoften, öppnade den och räckte mig — tvål och handduk.

Ja, den Anton, han hade misstänkt det här.

Jag sköljde av slemmet och kände mig åter på gott humör. Då dök Anton i ryggsäcken igen och hävade fram en termos, två präktiga smörgåsar och flera tomater. En njutningsrik stund följde.

— Vill du nu göra mej en tjänst, frågade Anton.

— Vad skulle det då vara?

— Jo, dom där snorgärsarna, kunde du inte dra på några ordentliga svärord — i mitt ställe.

Tack Anton för en minnesrik helg!

Årets Amerikabrev

Emil Freij

Ännu en av julbladets amerikavänner har sänt oss en hälsning. Denna gång kommer den från Emil Freij, Fort Madison, Iowa, som bl. a. skriver:

"Har läst igenom julbladet för 1963 och måste skriva och tacka för alla intressanta artiklar, som man får del av. Jag var kumlabo vid sekelskiftet och arbetade då hos skraddaremästare Alf Larson vid Stenevägen. Jag vill minnas, att den s. k. Röda Kvarn då användes av Erik Löfgren som snickerifabrik. Jag arbetade också en tid på Stenebacken och bodde en tid granne med Anton Källström, som ni berättar om i julbladet. Albert Årsell minns jag mycket bra, fast han var ju mycket äldre än jag. Han var nämligen född i Ekeby socken, där hans far var soldat för Ålsta by och hette Freij. Albert och hans bröder antog namnet Årsell, beroende kanske på att min far blev soldat och måste också antaga namnet Freij.

Alberts far dog mycket ung och lämnade maka med fem små barn i de fattigaste omständigheter. Jag och mina elva syskon föddes i samma stuga. Fattigare på materiella ägodelar än vi var, kan jag inte tänka mig någon haft. Man får säga som den gode David Larson i föregående års julblad, att jag fick ärva ett glatt sinne och lust för arbete och sång. Vår stuga blev flyttad till Gällersta forngård — troligen året 1923 —, så om ni kommer dit så får ni se stugan där Albert Årsell var född.

En dotter har jag i Örebro och en i Stockholm.

Jag har fått julbladet i många år sänt av skraddaremästare Hjalmar Mossberg på Kvarngatan, men i julas var jag hemma och gick då in till Dohlwitz bokhandel och köpte tidningen. Jag har fyra systrar och en bror i Sverige, de flesta i närheten av Kumla. Om Gud giver mig hälsa, kommer jag och hälsa på nästa vår".

E. KEMPES *Manufaktur*

Hagendalsvägen

KUMLA

Telefon 701 66

Rekommenderar sitt urval av finare och grövre Arbets skjortor, Arbetsbyxor, Slipsar, Blåkläder, Trikåer m. m.

Bernhard Johansson

SPÖKET PÅ BRÄNDÅSVÄGEN

87-årige Bernhard Johansson berättar
om hårda barnaår och
mycket annat

Elin Johansson

En nära 90-åring på cykel är inte så vanligt. Men vi har här i Kumla ett par pigga åldringar, som till synes obesvärat kör omkring på gator och vägar men med iakttagande av trafikvett. Förr skomakaren Bernhard Johansson är en av dem, och han har berättat åtskilligt om sin långa levnad med trista och otroligt fattiga barnaår.

Johansson är född 1877 i Locketorp, Varing, ca en mil från Skövde. Fadern var skogsarbetare men sysslade mycket med dikesgrävning. Arbetstillgången var ojämn. Vissa vintrar inskränkte sig arbetet i skogen till blott några dagar. Nog hade bönderna mycket skog, och fin sådan, men efterfrågan var ännu mycket ringa. Exporten av trävaror visade inga höga siffror och inte heller av pappersmassa.

Familjen i Locketorp — 8 personer — hade det många gånger bekymmersamt. Det var inte ovanligt att middagen utgjordes av potatis och salt. "En middag satte mor fram en liten sillbit på bordet, och på den fick vi turas om att stryka potatisen för att få känna sillsmaken", omtalar Johansson.

Sommartiden hade familjen det bättre. Då hade fadern mera regelbundet arbete. Och då hade man också en ko, som fick gratisbete i den milslånga kronoskogen och mjölkade rikligt med fet mjölk. Modern lagade då olika sorters mjölkmat. Det var inte ovanligt att kon gav sig iväg mot stan men bittade alltid hem till kvällen för att mjölkas.

Förr användes många västgötar till jordbruket i Kumlagårdarna. Bönderna och deras söner sysslade huvudsakligast med skomakeri och hade lejd arbetskraft för arbetet på åker och äng. Bernhards far hade under flera perioder dikesgrävning i Kumla. Han grävde också den lilla dammen vid Blackstaån, där handlanden Joh. Andersson byggde ett badhus. Från upprinningen kom ett klart och friskt vatten, som en tid flitigt utnyttjades av de badsugna ortsborna, vilka hade tillgång till "badet" mot erläggande av en tioöring, i vilken avgift ingick fri handduk. "Badmästare" var Fabian Widlund, far till Hugo och Karl Widlund.

När Bernhard var 13 år fick han följa med sin far till Kumla. Här fick han plats som vallpojke hos Lars Andersson i Ekeby. "Mor följde med mej till stationen i Varing och grät och bad konduktören ta hand om mej och se till att jag inte kom bort på vägen. Av mor hade jag fått ett par nya skor, som var gjorda av stövelskaft av en verklig finskomakare. Jag kände mej riktigt fin med dessa skor. På hösten for far och jag tillbaka till Locketorp, och jag hjälpte honom då med skogsarbete. Vi fick ta reda på grenar och småträäd, men skogvaktaren såg noga till att vi ej drog hem något som han ej gillade."

Den unge Bernhard trivdes i Kumla och återkom efter några år för att lära skomakeriet hos Oskar Hjelm i Södra Mos. Hos Karl Larsson i samma by var han senare både skomakare och dräng. Årslönen var 225 kronor, vilket var mycket pengar på den tiden.

Längre fram fick han plats vid en skodisk hos C. G. Ström, som hade handskomakeri där sedermera "Röda Kvarn" hade biokal. Genom att tillverkningen mer och mer mekaniserades behövde inte Ström så mycket folk och flera blev utan arbete och bland dem Johansson. Han fick emellertid snart nog plats hos A. G. Andersson och där stannade han i fyrtio år eller tills fyllda sjuttioåttio år. Han var dock därifrån i sju år, ty det roade honom att se sig litet omkring på andra fabriker. En tid var han hos Axel Andersson i Tallbo, något år på Sturefabriken och minst ett par år hos Jonsson & Kjellins. "Nog hade jag en märkvärdig tur, ty när Tallbofabriken brann hade jag slutat där, och när sedan Sture eldhärjades var jag också undanflyttad", säger Bernhard Johansson och ser glad ut.

Hos A. G. Andersson arbetade han i stansavdelningen och skötte någon tid en automatisk skärflingsmaskin. "A. G. var mycket mån om att man skulle ha arbete. Även om inte inkomsten var så stor, så hade man en jämn inkomst, och det var man tacksam för."

Av sina kamrater minns Bernhard Johansson framförallt Anton Källström, Carl Viktor Vidlund, Karl Andersson, Ernst Carlsson och Paul Pettersson. "Det

KEMPES KIOSK

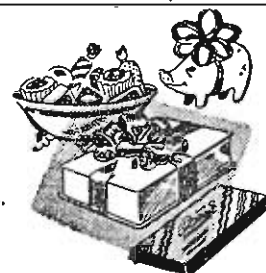
vid Hagendalsvägen

Telefon 701 66

Försäljning av Frukt — Choklad —
Konfekt och Glass

PRESENTKARTONGER i Choklad m. m.

Tobaksvaror — Tidningar

var märkvärdigt hur den ofärdige Källström kunde hålla på och arbeta så hårt som han gjorde. Han hade ju bara ett friskt ben. Nog hade han svårt att gå i trapporna, men rörlig var han ändå. Tänk bara på hur flitig han var att kväll efter kväll gå till mötena i Johanneskyrkan. De flesta av mina kamrater från den första tiden är nu borta. Inte kunde jag tro, att jag skulle bli så gammal. Men jag har aldrig varit sjuk. Från arbetet har jag bara varit borta två gånger. Den ena gången hade jag fått blodförgiftning och den andra gången hade jag sträckt mej i en axel."

År 1907 gifte Bernhard Johansson sig och blev hyresgäst hos förman Albert Årsell på Stationsgatan. Snart nog köpte han ett ställe vid Drottninggatan i grannskapet av A. G. Anderssons fabrik. "Thermænius hölls och bråka och ville sätta upp en kraftledningsstolpe på gården, och det tyckte jag inte om. Jag sålde då stugan för 3 100 kronor, vilket var på tok för billigt. Det påstås att den som köpte av mej sedan fick 12 000 kronor för stället. Så jag ångrade att jag släppte iväg stugan så billigt."

Johansson köpte sedan ett torpställe i Via för 4 000 kronor. "Jag hade sparat 1 800 kronor, och det är obegripligt att jag kunde få ihop så mycket pengar på så liten avlöning."

I Via arbetade han ihärdigt med den jordbit, som hörde till torpet. Inte blev det några lediga kvällar. Och det gick att arbeta hur mycket som helst på den tiden, då man var ung, berättar Johansson, som även hade en ko och ett par grisar att sköta om på lediga stunder. Under första världskriget var det många gånger besvärligt både för människor och djur. "När kon stod i sin måste vi köpa mjölk, och det var inte lätt. Vi var stor familj, och brödet ville inte räcka till. Frukosten åt jag på fabriken och behövde då ha med smörgås och mjölk. Jag sådde vithavre på vår lilla jordbit och blandade med korn och lät sedan finmala det och använde mjölet i vår kost. Vid sockerransoneringen fick småbarnen lika stor tilldelning som de äldre. Vi hade gott om socker, medan man i de barnlösa bondehemmen hade brist. Det gick lätt att få byta socker mot mjöl och ärter."

"Det var inte lätt att ha djur under ransoneringen", fortsätter Johansson att berätta. "Man fick knappt nån mat till dom. När jag en gång var på livsmedelsnämnden och ville ha tilldelning till min gris sa dom: 'Kanske Johansson kan få längre fram?' 'Men', sa jag, 'då hinner grisen dö'. Ja, det var så mycket ordningar. Under flera år köpte jag foder på Mosjön till kon. Det var inte så lätt att få det hemkört. Vem jag bad om hjälp, klagade man på att ha så mycket att göra. Men när jag vände mej till Edvin Andersson i Via och bad honom om hjälp, tövade det inte länge förrän han sa: 'Visst ska vi hjälpas åt, att du får det hemkört.' Han var bra och hade nog mer att göra än någon annan av bönderna. Även av Lars Blom i Kumla by fick jag hjälp flera gånger."

En kväll var Johansson och hjälpte grannen Hallmén att slå gräs. Han fick då se ett stort skatbo i ett

av träden. J. frågade då honom, om han inte skulle riva ner det. "Nej du, jag rör aldrig ett skatbo, ty då råkar jag i olycka. Så det får allt vara!" Johansson talade om för sin granne, att han i ett träd utanför sitt fönster oupphörligen fick riva ner skatbon. Till slut tröttnade de att bygga, och nån olycka råkade han inte i. Det var bara skrock, som flera än Hallmén trodde på.

Bernhard Johanssons mor var djupt religiös och flitig kyrkobesökare, även sedan hon brutit lårbenshalsen och hade svårt att gå. Hon trodde på spöken och menade, att gjorde man inte det så var man fritänkare och trodde inte heller på Gud. Själv ville inte den unge Bernhard vidkännas att han var spökrädd. Men på äldre dar råkade han ut för en hemsk "spökhistoria". Han hade varit i Kumla by och hämtat potatis på en kärra. När han kom neråt Brändåsvägen, där det bär utför lite, såg han en vit skepnad komma gående bara en meter framför sig och ner mot vägen. Han stannade inte ändå. "Nu äntligen", tänkte han, "har jag fått bekräftat att det finns spöken" och kände liksom kalla kårar utefter ryggen. Men när skepnaden kom ut på åkern, fick han se att den hade skor på fötterna. Då tänkte han: "Nu är det inte farligt längre".

Han fick sedan veta, att det varit ett gäng, som haft en "hippa" och någon av sällskapet klätt ut sig. Men det var en obehaglig upplevelse, och Johansson minns ännu "hur han kände sej uppskakad i hela kroppen".

"Jag kan inte påstå annat än att jag har haft det bra i mitt långa liv", slutar Johansson sin berättelse. "Som jag redan sagt, så hade vi det inte så värst när jag var barn. När brödkakorna på stängerna i taket var många, då var vi glada, men när det börja bli glest med dom och inget mjöl fanns till nytt bak, var det inte långt till tårarna. Det hårda brödet var bra. Tandvärk visste jag ingenting om förrän jag var tretti år. Aldrig glömer jag mors maning till oss: 'På kvällen, när ni går till sängs, så ber ni till Jesus och bli frälsta från helvetets glöd, och lyckan står väl med er alla.' 'Oj-oj! Helvetets glöd', o vad jag tänkte på detta hemska. Det säger man inte nu. Sedan vart det 'amen, amen, en god natt, en ängel varder oss tillsatt, som oss bevarar och vårt bo. I Jesu namn'. Vad prästen sa i kyrkan, det var sanning för mor!"

Sedan Johansson sålt sitt ställe i Via har han vistats på vårdhemmet Solbacka, där han stortrivs. Kamraterna där trivs också med honom, ty en mera vital och glad pensionär finner man inte ofta. Han samlar gärna sina vänner till en pratstund om gamla tider. 87-åringen är en utomordentlig minnesrik berättare.

15 kr. kostar KUMLA JULBLAD för 6 årgångar 1959—1964

Välkommen julgåva till Kumlabor på annan ort. Kumla Tryckeri ombesörjer postbefordran.

Välkommen och köp **BLOMMOR** till julbordet!

Hardmogatan 3
Telefon 782 22

Westlins Handelsträdgård

(f. d. Fylsta Handelsträdgård)

Beställningar av kransar och buketter mottagas

HOLMSTRÖMS

Linnemagasin

SPECIALAFFÄR

för linnevaror och sängkläder

Kvalitetsvaror till låga priser

Tel. 710 25

Haglund's

SKINN & LÄDER

EKMAN HAGLUND AB

TELEFON: VÄXEL 792 33

GEOS PAPPER AB

JÖNKÖPING

Kommissionär för bl. a.

FINPAPPER för Aktieföretaget Papyrus m. fl. bruk

OMSLAGSPAPPER för Munksjö Aktieföretag m. fl. bruk

PAPP för Lagamill, Vaggeryd m. fl. bruk

Partilager av div. pappersartiklar såsom:

Påsar - Bindgarn - Förseglingsremсор - Wellpapp

Kartonger - Kuvert - Papeterier etc.

Box 5087 Vasavägen 8

Telefon Växel 11 90 70

*"Eget bo
jag sätta vill"*

Alla vill ha ett mål... ett hägrande framtidsmål. Något att se fram mot, att hoppas på, att längta efter.

Mitt framtidsmål är en egen bostad. En modern och trivsamt bostad, där jag kan träffa mina vänner och bekanta och odla mina intressen.

Den bostad som jag drömmer om — blir min genom HSB.

I god tid har jag lagt upp en BOSPARA-plan och sparar regelbundet.

Den dagen jag flyttar hemifrån och behöver en bostad — så har jag pengar både till insats och bosättning.

HSB

Var förutseende gå med i HSB

Expedition:

Hagendalsvägen 20 - Telefon 713 51

Expeditionstider:

Måndag t. o. m. Fredag 10.00—11.30

13.30—15.00

Torsdagar dessutom

16.00—18.00

VÅR MÅLTID intaga vi bekvämt och billigt å

MJÖLK-BAREN

Köpmangatan, Kumla

Tel. 702 86

Beställningar mottagas

De stilfullaste
NYHETERNA i
 TYGER, GARDINER
 BLUSAR, UNDER-
 KLADER, STRUMPOR

Hills
 Tel. 704 46, 714 47

SAMKÖP

för

LÄGRE

pris

Olles MEKANISKA

Erlandsson och Persson

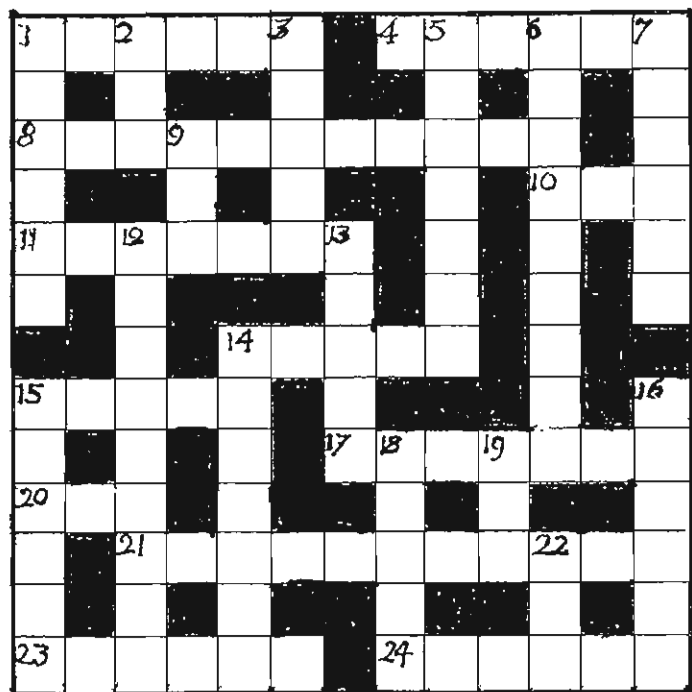
Stenevägen 14 - Tel. 710 18

SVARVNINGAR

KONSTRUKTIONER

EL- OCH GASSVETSNINGAR M. M.

Kumla Julblads korsord 1964

Vågräta ord:

1. Betydande industriföretag i Kumla socken. (6)
4. För utvärdring. (6)
8. Önskar man att underkläderna skola vara. (11)
10. Sås ur skäppa. (3)
11. Morgonnöje vid fåglalåt. (7)
14. Södermanlands apostel. (5)
15. Storbladig krukväxt. (5)
17. Ministrers förnamn. (7)
20. Kan hund sägas vara. (3)
21. Motsats till ungdomlig. (11)
23. Lägga ihop. (6)
24. Här ax, men saknar strå. (6)

Lodräta ord:

1. Ej grundligt. (6)
2. Bör man veta. (3)
3. Hushållsgöra. (5)
5. Mansnamn ur bibeln. (7)
6. Insekt. Kan knipa hårt. (9)
7. Världsstad. (6)
9. Äro budorden. (3)
12. Vanligen begravningsplats. (9)
13. Självförsakare. (5)
14. Flottavdelning. (7)
15. Fara hit och dit. (6)
16. Bär sitt hus på ryggen. (6)
18. Ofta sista delen av hemligt sällskaps namn. (5)
19. Hanteras av hovslagare och sömmerskor. (3)
22. För barn. (3)

För den först öppnade rätta lösningen utbetalas, i likhet med förra julen, ett första pris av 10 kronor. Andra och tredje pris 5 kronor.

Lösningarna, som adresseras "Kumla Julblads korsord", fack 95, Kumla, skola vara inkomna senast den 15 januari 1965. Pristagarnas namn meddelas som vanligt genom anslag i Dohlwitz bokhandel.

Pristagare 1963:

1. Eric Larsed, Skövde.
2. K. G. Holm, Borensberg.
3. Oscar Petersson, Malmö.

I tävlingen deltog även en Kongobo, nämligen missionär S. Skogert, som tyvärr hade ett fel på lösningen.

Köp julklapparna i

KUMLA JÄRN- & REDSKAPSHANDEL

FREDRIK EMBERG

Tel. 700 25, 703 25

Bengt Widström

KUMLAIDROTTE 1964

Av ALGOT DOHLWITZ

Kumla Julblads hederspris till Bengt Widström

Efter mycket övervägande har årets pris tilldelats orienteraren Bengt Widström för goda kämpatag i skogarna. Han är född i Kumla och började som orienterare i Kumla OK 1961.

Meritlistan är följande: 1962 DM för juniorer (både dag och natt), 1963 DM för juniorer (dag), 1964 D-mästare för juniorer (dag), mästare vid 5:e milotävlingen i Värmlandsskogarna, 6:a på SM och landslagman vid tävlingar i Vimmerby (16 man med deltagare från fyra nationer).

Widström har vid flera tillfällen fått se sitt namn med stora rubriker på tidningsdrakarnas idrottssidor. Bläddrar man i urklippsboken finner man bl. a.: Landslagsman finns i Kumla, Den starkaste i "Trollnatta", Kumla missade DM-titeln efter "tavla" av Milomästaren. Det sista fordrar en förklaring. Vid starten ritade Widström tyvärr in fel bana, kom fram till målet och fick springa om på den nya banan. Trots att han sprungit 7 km extra, blev han ändå tvåa på sin sträcka. Och det var väl om något en prestation.

Roligast tycker Widström, att tävlingen om Milomästerskapet var. Och kanske också det bästa resultat han uppnått. Trevligt var det också att komma med i landslaget. "Det blev dåligt med sömn på natten. Luftmadrasserna var hårt pumpade, så att jag ramlade ner flera gånger under natten och var riktigt skraj för att väcka kamraterna och få dem ur humör", omtalar Widström.

För närvarande gör han militärtjänst i Örebro. På nyåret reser han till Karlstad för fortsatt utbildning och till hösten ämnar han pröva in på GCI. Han siktar på att bli gymnastikdirektör.

Orienterarna i Kumla är mycket aktiva. Jämsides med Hällefors OK toppar de numerärt inom distriktet. Ett

träningsläger vid Fryksåsens fäbodrar i Dalarna och Hallbloms energiska insatser för ungdomen är bidragande orsaker till detta.

I brottnings har Bernt Sundin gjort fina resultat: tvåa i polismästerskapet, och tvåa i samma mästerskap i London, fyra vid tävlingar i Hässleholm och femma i Fin-spång.

Allmän idrott domineras som vanligt av flickornas insatser. Genom den nye ungdomsledaren borde det bli bättre intresse. Det finns emellertid ett ej ringa antal juniorer, som strävar efter att nå resultat. Särskilt kan nämnas en duktig stavhoppare bland pojkarna.

I fotboll klarade Kumla en mittenplacering i tabellen för div. III. Överraskande var det stora nederlaget mot Avesta i slutmatchen. Till våren väntas förstärkning av laget, vilket är nödvändigt för att återkomma till div. II.

I bandy blev det serieseger, och IFK är åter ett div. II-lag. Men uppflyttningen var verkligen tursam. Ett mål bättre målkvot. Lagledaren Ingemar "Kvisten" Johansson är optimist inför säsongen.

I tennis är det livaktigt värre. Det är nog inte bara Båstad, som åstadkommit detta, utan största äran tillkommer en intresserad ledning. Klubben har 130 medlemmar, därav ett 90-tal juniorer. Det måste anses såsom särskilt glädjande. I en klubbmatch i Bofors blev det seger med 8—3. DM för juniorer vanns även i år av Lars Tisell. Klubbmästare för seniorer är Björn Svärd och för juniorer Göran Edlund.

15 kr. kostar KUMLA JULBLAD för 6 årgångar 1959—1964

Välkommen julgåva till Kumlabor på annan ort. Kumla Tryckeri ombesörjer postbefordran.

Hagendalsvägen 5

Nyvelius

Filial Skolvägen 16

Linoleummattor - Fernissa - Tapeter - Sjukvårds- och Förbandsartiklar

Telefon 700 23, 705 00, filialen 718 48

För Edra transporter anlita

KUMLA-HALLSBERGSSORTENS *Lastbilcentral*

- * Utför alla slags transporter
- * Lastmaskin och trailer för hyrning
- * Försäljer: Sand, grus och makadam

TELEFON:
Kontoret, Sveavägen 11, Kumla
Växel 792 40

KUMLA ÅKERI

Innehavare:
HENRY och HARALD
KARLSSON

Rekommenderas!

**UTFÖR
ALLA SLAGS
KÖRNINGAR**

Telefoner:
706 58 och 706 59

INNEHÅLLSFÖRTECKNING:

	Sid.
<i>Såsom en människa.</i> Av pastor Erik Västvik	1
<i>Grosshandlaren Hagendahl och hans väg.</i> Av kommunalkamrer Tage Tapper	2
<i>Gårdar och byar i Kumla. Hjortsberga II.</i> Av dr Jonas L:son Samzelius, Uppsala	6
<i>Minnen från östra Kumla.</i> Av f. skofabriksarbetaren Otto Lindfors, Örebro	10
<i>Hur Kumlaungdomen roade sig förr.</i> Av f. förbundsordf. O. L. Gillberg, Stockholm	12
<i>På silverbröllop hos konstnären Carl Larssons svärföräldrar 1883.</i> Av byggnadsintendent Henning Julin, Stockholm	13
<i>"Den gode kamrern" och Stene Brunn.</i> Av boktryckare Nils Helander	17
<i>Stamanställt folk från Ekeby.</i> Av Nils Helander	22
<i>En minnesruna.</i> Av Nils Helander	23
<i>Min barndoms gata. XII.</i> Av Nils Helander	24
<i>En skola startar.</i> Av lektor Arvid Bergdahl, Lund	29
<i>Lävarminnen från Byrsta och Järsjö.</i>	33
<i>Tältet i Kumla.</i> Av pastor C. G. Hjelm	36
<i>Minnen från det vackra Lerbäck.</i> Av skofabriksarb. Hugo Ericsson	38
<i>Årets Amerikabrev.</i>	40
<i>Spöket på Brändåsvägen.</i> Av Nils Helander	41
<i>Kumla Julblads korsord.</i> (intill sid. 43)	
<i>Kumlaidrotten 1964.</i> Av bokhandlare Algor Dohlwitz	43

Aktiebolaget

HJ. MODINS

*Klack- & Läder-
varuindustri*

HÄLLABROTTET

Tel. Örebro 723 79

Tillverkning av:
LÄDERKLACKAR
POMPADURKLACKAR
såväl dam, mans som barn
alla slag

John Englund & Co K/B

BLECK- & PLÅTSLAGERI

Ringvägen 18, Kumla Tel.: 708 22

UTFÖR ALLA SLAGS
Plåtslageriarbeten

MODERATA PRISER

BEGÄR OFFERT

Lantbruksbyrån SVEA

Fastighets- & Egendomsaffär - Kumla

Innehavare: ANTON PERSSON, auktoriserad mäklare

Förmedlar köp och försäljningar av fastigheter, villor, lantegendomar m. m. Förrättar bouppteckningar och arvskiften. Ombud för Örebro läns Brandstodsbolag

TELEFON 704 55

MEKANISKA
PROBLEM

Vänd Eder då till

Kumla Mekaniska Verkstad

som har stora resurser till Eder tjänst

ALLT INOM BRANSCHEN

AMBASSY
Sport

elegant modell bekväm läst

Mockasin modell med tvär tå och snörning — Greenland sula — ovanläder i mörk naturell anilin.

Tillverkas även i flickstorlek med rund tå.

Modell 4533 becksömsydd
4534 randsydd

Tillverkare: AB Kumla Skofabrik

AB LASSE BURÉN • KUMLA

Fråga efter

i Eder skoaffär

Bygg Ytonghus

— *stenhus i byggsats*

Med väggmaterial av låsfogad Ytongstav är Ytonghus' materialleverans mycket lämplig för egnahemsbyggare — särskilt för dem som vill göra en större egen arbetsinsats.

Bjälklag av Ytong och monteringsfärdiga takstolar underlättar den egna arbetsinsatsen liksom de fullständiga och lättfattliga entreprenadhandlingarna för byggnadsarbetet, vvs- och elinstallationerna.

Ytonghus betyder brandsäkra och ekonomiska bostäder med god värmeisolering — sparat kapital.

Begär vår katalog med närmare upplysningar.

AB YTONG-hus

Återförsäljare:

BYGGSERVICE, Kumla

Marielundsgatan 3, tel. 756 50

Sätt in pengarna på SPARBANKEN — hemortens och bygdens bank

KUMLA SPARBANK

Telefoner: Verkst. direktör 700 12, kamrer 750 56, kassa 719 96

